

№ 179 (30873) 26 avqust 2025-ci il, çərşənbə axşamı

Xalqın qəzeti!

Xalq qəzeti

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

Mehriban Əliyeva çox peşəkar, bilikli, təcrübəli, prinsipial, çox xeyirxah bir insandır. Azərbaycan xalqı ona böyük rəğbət və sevgi ilə yanaşır.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Donald Tramp: İlham, siz böyük lidersiniz!

Prezident İlham Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Trampın hədiyyəsinə görə ona təşəkkür edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Trampın hədiyyəsi ilə əlaqədar sosial media hesablarında paylaşım edib.

Paylaşımında deyilir: “Prezident Donald Trampa şəxsi imzası ilə mənə hədiyyə etdiyi tarixi fotosəkillərə və üzərində yazdığı xoş sözlərə görə təşəkkür edirəm.

Prezident Donald Trampın Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normalaşdırılmasına, habelə Cənubi Qafqazda və dünyada sülh gündəliyinə verdiyi qətiyyətli dəstəyini yüksək qiymətləndirir və buna görə ona bir daha dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Donald J.Trump”.

Sədaqət rəmzi və bütövlük missiyası

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva ölkəmizdə və onun hüddurlarından kənarda, sözün yüksək mənasında, bütövlük, xeyirxahlıq və böyük ideallara xidmət nümunəsi kimi qəbul edilir. Nəsil şəcərəsindən gələn dərin sədaqət hissi qurduğu ailənin möhkəm mənəvi-siyasi dəyərləri ilə daha da inkişaf etdirilərək onu həm Azərbaycan qadınılığının müasir mərhələdəki siması, həm də müstəqil dövlətçilik prinsiplərimizin bütövlüyünün layiqli və məsuliyyətli təminatçısı kimi təqdim edir.

(ardı 5-ci səhifədə)

Tarixi anlaşmanın müəllifi

Ermənistan prezidentinin 8 avqustu “böyük diplomatik nailiyyət” adlandırması həqiqətən yeni bir regional mərhələnin başlanğıcıdır? Bu gün Ermənistan hansı siyasi və geosiyasi şərtlər nəticəsində “müharibə məntiqindən sülh məntiqinə” keçmək məcburiyyətində qaldı? Və ən vacib sual: bu tarixi şans İrəvan özü formalaşdırdı, yoxsa Bakı tərəfindən yaradılmış sülh gündəliyinin zərurəti idi?

Siyasi analitik baxış bu suallara cavab tapmağa çalışır. Çünki 8 avqust Azərbaycanın təşəbbüsünün bölgədə necə “məcburi realıq” yaratdığını göstərən bariz nümunədir.

(ardı 7-ci səhifədə)

Azərbaycan–Rusiya: çoxtərəfli əməkdaşlıq ortaq maraqları cavablandırır

Səhifə → 4

Şəkli dəyişdirmək zamanı, yaxud Paşinyana subliminal dəstək

Səhifə → 4

Dahi bəstəkar ana dilimizin də himayədarı idi

Səhifə → 10

AİB ölkəmizdə iqlimə davamlığı dəstəkləyir

Səhifə → 8

Prezident İlham Əliyev Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının dövlət nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 25-də Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Avropa, Şimali Amerika və xaricdəki ərazilər üzrə dövlət naziri Stiven Dautini qəbul edib.

Stiven Dauti Vaşinqtonda Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması və sülh gündəliyinin irəli aparılması ilə əlaqədar əldə olunmuş tarixi nəticələr münasibətilə dövlətimizin başçısına təbriklərini çatdırdı, ölkəsinin bu prosesə dəstək verməyə hazır olduğunu bildirdi. Qonaq, həmçinin Vaşinqtonda regional nəqliyyat bağlantıları ilə bağlı əldə edilmiş nəticələrin əhəmiyyətinə toxundu.

Stiven Dauti ötən il COP29-un Azərbaycanla yüksək səviyyədə keçirilməsi və qazanılmış uğurlar münasibətilə təbriklərini çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirdi. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın sülh gündəliyinin və Ermənistanla normallaşma prosesinin irəli aparılması üçün bundan sonra da səylərini davam etdirəcəyini dedi.

Dövlətimizin başçısı COP29 zamanı Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri Kir Starmerin Azərbaycana səfərini və onunla keçirilmiş görüşünü xatırladı.

Səhbt zamanı Azərbaycanla Böyük

Britaniya arasında əlaqələrin inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı, siyasi münasibətlərimizin mövcud vəziyyətindən məmnunluq ifadə olundu. İqtisadi, ticari, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, təhsil və digər sahələrdə əməkdaşlıq üçün geniş perspektivlərin olduğu bildirildi. Azərbaycanla Böyük Britaniya arasında enerji sahəsində əlaqələrə toxunularaq, bu xüsusda ölkəmizlə bp ara-

sında 30 ildən artıq davam edən səmərəli əməkdaşlıq qeyd olundu, bunun həm əməli, həm də bərpaulunan enerji sahəsində uğurla həyata keçirildiyi vurğulandı. bp ilə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın qarşında gələn onilliklər ərzində də davam edəcəyini ümidvarlıq ifadə olundu.

Sonda qonaq dövlətimizin başçısına xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

AZƏRTAC

Ukraynanın Prezidenti Zati-aliləri cənab Volodimir Zelenskiyə

Hörmətli cənab Prezident!

24 Avqust Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza öz adından və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və ən xoş arzularımı yetirirəm.

Azərbaycan-Ukrayna dövlətlərarası əlaqələri xalqlarımızın bir-birinə bəslədiyi dərin rəğbətdən, onlar arasında tarixən təşəkkül tapmış dostluq və qarşılıqlı hörmət ənənələrindən qaynaqlanır.

Hazırda bu möhkəm təməllər üzərində qurulmuş münasibətlər inkişaf edir və yeni məzmunla zənginləşir. Siyasi dialoqumuz, iqtisadiyyatı, nəqliyyat, energetika və humanitar sahələrdə əməkdaşlığımız ikitərəfli əlaqələrimizi səciyyələndirən başlıca amillərdir.

Ərazi bütövlüyü və suverenlik məsələlərində ölkələrimizin beynəlxalq hüququn nor-

ma və prinsiplərinə uyğun olaraq qarşılıqlı dəstək və hamrəylik nümayiş etdirməsi təqdirəlayiqdir. Azərbaycan dost Ukrayna xalqına bundan sonra da lazımi humanitar dəstək və yardım göstərməyə davam edəcəkdir.

Əminəm ki, Azərbaycan-Ukrayna dostluq əlaqələrinin və qarşılıqlı fəaliyyətinin xalqlarımızın iradəsinə uyğun olaraq daha da möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi yolunda birgə səylərimizi bundan sonra da ardıcıl şəkildə davam etdirəcəyik.

Bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost Ukrayna xalqına sülh və əmin-amanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 avqust 2025-ci il

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya

Hörmətli Mehriban Arif qızı!

Doğum gününüz münasibətilə təbriklərimi qəbul edin.

Sizə - təcürbəli ictimai-siyasi və dövlət xadiminə məsuliyyətli vəzifənizdə davamlı səmərəli fəaliyyət, Azərbaycan Respublikasının hərtərəfli inkişafı üzrə çoxtərəfli vəzifələrin həllində uğurlar arzulayıram. Qoy, doğma ölkənizə naminə quruculuq işləri və bütün məqsədlər üzrə qazanılan nailiyyətlər Sizə haqlı olaraq məmnunluq bəxş etsin, Azərbaycan xalqının dəstəyi Sizi yeni faydalı

ideyaların, perspektiv layihələrin həyata keçirilməsinə ruhlandırınsın və güc versin.

Möhkəm cansağlığı və xoşbəxtlik arzuları ilə Sizə və yaxınlarınızla ən xoş diləklərimi çatdırıram.

Rüstəm MİNNİXANOV,
Rusiya Federasiyasının Tataristan Respublikasının Rəisi
“Rusiya-İslam dünyası” Strateji Baxış Qrupunun sədri

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya

Hörmətli Mehriban Arif qızı!

Sizə olan ən yüksək ehtiramımı və doğum gününüz münasibətilə səmimi təbriklərimi qəbul edin.

Sizə möhkəm cansağlığı, tükənməz enerji, çoxtərəfli fəaliyyətinizdə uğurlar və yeni-yeni nailiyyətlər arzulayıram.

Azərbaycan Respublikası ilə Həştərxan vilayəti arasında əməkdaşlığın inkişafına göstərdiyiniz daimi diqqətə görə Sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

İnanıram ki, Həştərxan vilayəti ilə Azərbaycan Respublikasının birləşdirən işgüzar tərəfdaşlıq, dostluq və qarşılıqlı hörmət bundan sonra da hərtərəfli şəkildə möhkəmlənəcəkdir.

Hörmətlə,

İqor BABUŞKIN,
Rusiya Federasiyasının Həştərxan vilayətinin qubernatoru

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya

Hörmətli Mehriban Arif qızı!

Böyük sevinc hissi ilə Sizi doğum gününüz münasibətilə təbrik edir və ən səmimi arzularımı çatdırıram.

Parlaq, çoxtərəfli ictimai və dövlət xadimi, sevimli həyat yoldaşı və ana kimi Sizə həmişə heyranam.

Siz təmiz və fədakar ürəyiniz, xeyirxah əməlləriniz ilə haqlı olaraq bütün Azərbaycan xalqının məhəbbətini, Özbəkistanda və dünyanın digər ölkələrində böyük hörmət qazanmışınız.

Bu gözəl gündə Sizə səmimi-qəlbədən möhkəm cansağlığı, ailə saadəti, mənəvi harmoniya, bütün yaxşı təşəbbüslərinizi həyata keçirmək naminə tükənməz güc və enerji arzulayıram.

Qoy, həyatınız həmişə sevincə, yaxınlarınızın qayğısı və dəstəyi ilə dolsun!

Hörmət və ehtiramla,

Saida MİRZİYOYEVA,
Özbəkistan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevaya

Zati-aliləri!

Doğum gününüz münasibətilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvləri adından səmimi təbriklərimizi və ən xoş arzularımızı qəbul etməyinizi xahiş edirik.

Sizin Azərbaycanın mədəni, humanitar və sosial inkişafına qəti sadiqliyiniz uzun müddətdir ki, təkcə xalqımızı deyil, həm də beynəlxalq ictimaiyyəti ruhlandırıb. Mədəniyyətlərarası dialoqun, təhsilin inkişafını, mədəni irsin qorunub saxlanılmasını təbliğ etməklə Siz global tərəqqinin mərkəzində dayanan mərhəmət, ləyaqət və birlik dəyərlərini yüksəltməyə davam edirsiniz.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi Zati-

ti-aliniz və cənab Prezident İlham Əliyevin sivilizasiyalararası qarşılıqlı anlaşmanın təşviqində davamlı dəstəyinizi və uzaqgörənliyinizi dərinləndirən qiyəmətləndirir. Müdrikliyin və humanizmin əbədli simvolu olan Nizami Gəncəvinin irsinə sadiqliyiniz sülhün, dialoqun və sərhədlər boyu əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi istiqamətində birgə səylərimizin təməli olaraq qalır.

Sizin üçün bu əlamətdar gündə misilsiz təhəllərlərinizə görə Zati-alinizə dərin minnətdarlığımızı bildirir və möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Ən yüksək ehtiramımızla,

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvləri:

Vayra Vike-FREYBERQA,
Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri,
1999-2007-ci illərdə Latviya Respublikasının Prezidenti,
İsmail SERAGELDİN,
Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri,
1992-2000-ci illərdə Dünya Bankının vitse-prezidenti,

Mariya Fernanda ESPINOZA,
BMT Baş Assambleyasının 73-cü sessiyasının sədri, 2017-2018-ci illərdə Ekvadorun xarici işlər naziri,

Tarya HALONEN,
2000-2012-ci illərdə Finlandiyanın Prezidenti,
Boris TADIÇ,
2004-2012-ci illərdə Serbiyanın Prezidenti,

Rosen PLEVNELİYEVA,
2012-2017-ci illərdə Bolqarıstanın Prezidenti,

İv LETERME,
2008, 2009-2011-ci illərdə Belçika Krallığının Baş naziri,
Əmr MUSA,
2001-2011-ci illərdə Ərəb Dövlətləri Liqasının Baş katibi,

Zlatko LAQUMCİYA,
2001-2002-ci illərdə Bosniya və Herseqovinanın Baş naziri,

Petar STOYANOV,
1997-2002-ci illərdə Bolqarıstanın Prezidenti,

Tziqi LİVNİ,
2006-2009-cu illərdə İsrailin xarici işlər naziri,

Jan BADERŞNEYDER,
“Fortescue Ltd” şirkətinin Direktorlar Şurasının üzvi, “ExxonMobil” şirkətinin baş vitse-prezidenti,

Filip VUYANOVİÇ,
2003-2018-ci illərdə Monteneqronun Prezidenti,

İvo YOSİPOVİÇ,
2010-2015-ci illərdə Xorvatiyanın Prezidenti,

Eka TKEŞELASHVİLİ,
2010-2012-ci illərdə Gürcüstanın Baş nazirinin müavini,

David PAN,
Çinin Tsinghua Universiteti Şvarzman kollecinin baş dekani,

Suzan ELLİOT,
Amerika Xarici Siyasət üzrə Milli Komitəsinin prezidenti və baş icraçı direktoru

Dövlət maliyyəsinin səmərəli idarə edilməsinin təşkili ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasında fiskal siyasətin təkmilləşdirilməsini, dövlət maliyyəsi, mühasibat uçotu, dövlət xəzinədarlığı və dövlət maliyyə nəzarəti sahəsində islahatlar aparılmasını, dövlət büdcəsi gəlirlərinin formalaşma mənbələrinin təkmilləşdirilməsini, dövlət büdcəsi xərclərinin optimallaşdırılmasını, habelə rəqəmsal texnologiyalar və innovasiyalar tətbiq edilməklə səmərəli icra və nəzarət mexanizminin yaradılmasını təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin fəaliyyət istiqamətlərinə aid sahələrin, o cümlədən büdcə, vergi, gömrük, dövlət rüsumu, dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər və dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslər üzrə dividendlərin və digər büdcə daxilolmalarının, habelə audit, mühasibat uçotu (o cümlədən dövlət maliyyə və qeyri-maliyyə aktivlərinin uçotu), dövlət maliyyə nəzarəti, dövlət xəzinədarlığı, dövlət borcu sahələrinin və maliyyə öhdəliklərinin səmərəli idarə edilməsi məqsədilə “Rəqəmsal dövlət maliyyəsi” informasiya sistemi yaradılsın.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

2.1. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin təklifləri əsasında dövlət orqanlarının (qurumlarının), dövlət büdcəsindən maliyyə vəsaiti alan dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin, dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin və digər təşkilatların maliyyə sənədlərinin elektron qaydada mübadiləsinin təmin edilməsi üçün üç ay müddətində zəruri tədbirlər görsün;

2.2. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi:

3.1. aşağıdakılarla bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin:

3.1.1. bu Fərmanın 1-ci, 3-cü, 4-cü və 6-cı hissələri nəzərə alınmaqla, Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının təkmilləşdirilməsi;

3.1.2. bu Fərmanın 1-ci hissəsi ilə yaradılan “Rəqəmsal dövlət maliyyəsi” informasiya sisteminin əsasnaməsinin layihəsi;

3.1.3. dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin və publik

hüquqi şəxslərin illik və ortamüddətli dövr üzrə büdcə layihələrinin və proqnozlarının, habelə gəlir və xərc smetalarının icra vəziyyətinin monitorinqi və icra göstəricilərinin təhlili qaydalarının layihəsi;

3.1.4. dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin və publik hüquqi şəxslərin xalis mənfəətinin bölüşdürülməsi və dividend siyasətinin ümumi parametrləri;

3.1.5. dövlət vəsaitindən istifadə üzrə maliyyə qaydalarının pozulması və bu vəsaitdən təyinatı üzrə istifadə edilməməsi hallarına görə məsuliyyətin təkmilləşdirilməsi;

3.2. 2026-cı ildən etibarən, bu Fərmanın 3.1.3-cü yarımbəndində nəzərdə tutulan qaydalara uyğun olaraq, dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin və dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin illik və ortamüddətli büdcə layihələrinin və proqnozlarının, habelə illik gəlir və xərclər smetalarının icra vəziyyətinin monitorinqini həyata keçirsin və icra göstəricilərinin təhlil edərək nəticələri barədə rübdə bir dəfə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat təqdim etsin;

3.3. dövlət orqanlarına (qurumlarına), dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərə, dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərə və dövlət büdcəsindən maliyyə vəsaiti alan digər təşkilatlara dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin istifadəsinin, büdcə ssudalarının, dövlət sifarişli işə həyata keçirilən layihələrin, subsidiya və subvensiyaların dövlət xəzinədarlığı vasitəsilə ünvanlı icra edilməsi və onların bütün bank hesablarına Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi yanında Dövlət Xəzinədarlıq Agentliyi tərəfindən müşahidə mexanizminin yaradılması üçün tədbirlər görsün;

3.4. dövlət vəsaiti hesabına həyata keçirilən dövlət investisiya layihələrinin və digər infrastruktur layihələrinin maliyyə ekspertizasının aparılmasını təmin etsin;

3.5. dövlət vəsaiti hesabına mal, iş və xidmətlərin satın alınmasının elektron müqavilələr əsasında həyata keçirilməsini təmin etsin və bu müqavilələrin elektron qaydada bağlanılmasını təşkil etsin;

3.6. büdcədənəknər dövlət fondlarının, dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin və dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin vəsaitlərinin təyinatı üzrə, məqsədli və səmərəli xərclənməsi üzərində dövlət maliyyə nəzarətini

həyata keçirsin;

3.7. dövlət orqanlarının (qurumlarının), dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin, dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin və dövlət büdcəsindən maliyyə vəsaiti alan digər təşkilatların strukturu, ştat vahidləri və əməkdaş sistemlərinin maliyyə ekspertizasını həyata keçirsin və onların optimallaşdırılması üzrə tədbirlər görsün;

3.8. ümumi dövlət xidmətləri, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, idman, nəqliyyat, rabitə, mənzil-kommunal təsərrüfatı, ətraf mühitin mühafizəsi və digər sahələr üzrə dövlət vəsaiti hesabına maliyyələşdirilən xərclərə dair normativlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı aidiyyəti dövlət orqanlarının (qurumlarının) iştirakı ilə tədbirlər görsün.

4. Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti, bu Fərmanın 1-ci hissəsi nəzərə alınmaqla, “Dövlət informasiya ehtiyatları və sistemlərinin formalaşdırılması, aparılması, inteqrasiyası və arxivləşdirilməsi Qaydaları”nın təsdiq edilməsi və elektron hükmətlə bağlı bəzi tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 12 sentyabr tarixli 263 nömrəli Fərmanın tələblərindən irəli gələn tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etsinlər.

5. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına tövsiyə edilsin ki, “Banklar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələbləri nəzərə alınmaqla, bu Fərmanın 3.3-cü bəndindən irəli gələn məsələlərin həlli üçün zəruri tədbirlər görsün.

6. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2009-cu il 9 fevral tarixli 48 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2009, № 2, maddə 61 (Cild I); 2024, № 3, maddə 257, № 5 (I kitab), maddə 529; 2025, № 2, maddə 119) ilə təsdiq edilmiş Əlavə II – “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 7.1-ci yarımbəndinə “vergi” sözündən sonra “, gömrük, dövlət rüsumu, dövlət müliyyətinə olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin və dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin dividendləri və digər büdcə daxilolmaları” sözləri əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 25 avqust 2025-ci il

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevaya

Möhtərəm və əziz Mehriban xanım!
Qadın gözəlliyinin və siyasi yetkinliyin zirvəsində qeyd etdiyiniz doğum günü münasibətilə Sizi səmimi-qəlbədən təbrik edirəm. Azərbaycanın tərəqqisinə, beynəlxalq mövqelərinin və suverenliyinin möhkəmlənməsinə yönəlmiş yorulmaz fəaliyyətiniz ölkəmizdə və onun hüduudlarından kənarda Sizə dərin hörmət qazandırıb. Siz Azərbaycanın indiki əmin-amanlığı və ərazi bütövlüyünün bərpası üçün inanılmaz dərəcədə çoxlu iş görmüşünüz. Görkəmli siyasi xadim kimi Siz, eyni zamanda, yaxınlarımızın isindiyi ailə ocağının qayğıkeş

qoruyucusunuz və bu, ən yüksək qiymətə layiqdir.
Fürsətdən istifadə edərək bu əlamətdar hadisə münasibətilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə və ailənizin bütün üzvlərinə salamlarımı çatdırmağı Sizdən xahiş edirəm. Sizə uzun və xoşbəxt illər arzulayıram.

Mixail ŞVIDKOY,
Rusiya Federasiyası Prezidentinin
Beynəlxalq mədəni əməkdaşlıq üzrə
xüsusi nümayəndəsi

Ceyhun Bayramov Birləşmiş Krallığın dövlət naziri ilə görüşüb

Avqustun 25-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Birləşmiş Krallığın Avropa, Şimali Amerika və dənizasırı ərazilər üzrə dövlət naziri Stiven Dauti ilə görüşüb.

Görüş zamanı Azərbaycan və Birləşmiş Krallıq arasında siyasi, iqtisadi, enerji təhlükəsizliyi, bağlamlar, iqlim dəyişmələri və ətraf mühit, humanitar, təhsil sahələri üzrə əməkdaşlıq, habelə qarşılıqlı maraq doğuran regional və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələləri müzakirə olunub.

Ölkəmizin enerji təhlükəsizliyi sahəsində təşəbbüskarı və əsas iştirakçısı olduğu nəhəng layihələrlə bu istiqamətdə etibarlı tərəfdaş olduğunu sübuta yetirdiyi qeyd edilib, ənənəvi enerji növləri üzrə əməkdaşlığın bu müsbət dinamikanın alternativ enerji mənbələrinin inkişafı istiqamətində davam etdirilməsinin vacibliyi diqqətə çatdırılıb. Bu istiqamətdə, SOCAR və BP şirkətləri arasında bərpalanan enerji üzrə əməkdaşlığın qurulmasının təqdirəlayiq olduğu vurğulanıb.

Azərbaycanın BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) sədrliyi çərçivəsində Birləşmiş Krallığın sessiyada Baş nazir və heyəti tərəfindən fəal iştirakı və töhfələri məmnunluqla qeyd edilib.

Təhsil sahəsi üzrə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən birgə təşəbbüslər, ali təhsil müəssisələri arasında yeni tərəfdaşlıqların qurulması, habelə dövlət proqramlarının əhəmiyyəti və bu sahədə işlərin davam etdirilməsinin vacibliyi diqqətə çatdırılıb.

Avqustun 8-də keçirilmiş tarixi Vaşinqton görüşü çərçivəsində “Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis olunması haqqında Sazış”ın mətninin parafəlanması, habelə ATƏT-in Minsk Prosesi və əlaqəli strukturların bağlanması ilə əlaqədar birgə müzakirənin ünvanlanması sülh prosesi çərçivəsində əldə olunmuş əhəmiyyətli nailiyyətlərdən biri olduğu vurğulanıb.

Həmin gün Azərbaycanın və Birləşmiş Krallığın xarici işlər nazirlikləri arasında siyasi məsləhətləşmələr təşkil olunub. Siyasi məsləhətləşmələrdə Azərbaycan tərəfindən nazir müavini Fərid Rzaev, Birləşmiş Krallıq tərəfindən isə Avropa, Şimali Amerika və dənizasırı ərazilər üzrə dövlət naziri Stiven Dauti rəhbərlik edib.

Azərbaycan münaqişənin “iki dövlət” prinsipi əsasında həllini dəstəkləyir

Avqustun 25-də Azərbaycanın xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ciddə şəhərində təşkil edilən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının fəvqəladə sessiyasında çıxış edib.

Yalçın Rəfiyevin çıxışında Qəzza bölgəsində atəşkəsin əldə olunmasının və humanitar yardımın bölgəyə çatdırılmasına şəraitin yaradılmasının əhəmiyyəti qeyd olunub.

Azərbaycanın münaqişənin “iki dövlət” prinsipi əsasında, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrinə uyğun həllini dəstəklədiyi bir daha qeyd olunub. Azərbaycanın İƏT-in fəal üzvü kimi Fələstin-İsrail münaqişəsinin diplomatik yolla həllinə dəstək göstərməyə hazır olduğu diqqətə çatdırılıb.

Xuntaçıların məhkəməsi

Ermənistanın Şuşaya, Kəlbəcərə, Füzuliyə və Zəngilana hücumlarının qanlı faciələri

Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İsxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesinin baxış iclası avqustun 25-də davam etdirilib.

Bakı Hərbi Məhkəməsində hakimlər Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə, Camal Ramazanovdan və Anar Rzayevdən ibarət tərkibdə (ehtiyat hakim Günel Səmədova) keçirilən məhkəmə iclasında zərərçəkmiş şəxslərin ifadələri dinlənilib. Sahib Əsgərov bildirib ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumları nəticəsində qohumlarından həyatını itirənlər və yaralananlar olub. Kəlbəcər sakinləri şəhəri tərk edərkən onlara çıxış üçün yol belə verilməyib. Zərərçəkən Kəlbəcərdə “Tunel” faciəsinin şahidi olduğunu da diqqətə çatdırıb. O, ifadəsində, həmçinin düşmən tərəfdən xaricdən gətirilmiş müzdlü döyüşçülərin də olduğunu bildirib.

Sabir Quliyev 1992-ci il mayın əvvəlində Şuşadan məcburi köçkün düşdüyünü, əmisi oğlanları Tahir və Rəfael Quliyevlərin həlak olduğunu söyləyib. O deyib: “Şuşanın işğal zamanı qarşı tərəf dinc əhaliyə humanitar

dəhliz vermədi. Ləçindən keçəndə isə Gorus tərəfdən artilleriya atəşinə məruz qaldıq. Orada yaşlı qadın həlak oldu”.

Almaz Ağayeva bildirib ki, ailəsi ilə Xankəndidən Şuşaya köçməyə məcbur olub. 1992-ci ildə isə Şuşadan da məcburi köçkün düşüb. Qonşusu Zöhrə Quliyeva orada qətlə yetirilib, atası yaranalıb. Sevdə Hasanova deyib ki, 1993-cü ilin avqustunda Füzuli rayonunda

qonşu qızın bədənini qrad mərmisindən parça-parça olmuşdu. Araz Cəbrayıllov 2023-cü il sentyabrın 19-da Xankəndi yaxınlığında meşədə yaralandığını bildirib.

Zərərçəkən Nadir Məmmədov 1993-cü il oktyabrın sonlarında Zəngilandan məcburi köçkün düşdüyünü və yaralandığı söyləyib: “Mülki əhaliyə rayondan çıxmaq üçün heç bir humanitar dəhliz verilmədi, sakinlər atəşə tutulurdu”.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 13 fevral tarixli 593 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının İnzi-bati Xəttəlar Məcəlləsində,”Azərbaycan Respublikasında səfərbərlik hazırlığı və səfərbərlik haqqında” və “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 14 fevral tarixli 138-VIIQD nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 13 fevral tarixli 593 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanun-vericilik Toplusu, 2012, № 2, maddə 82 (Cild I); 2024, № 4, maddələr 375, 397, № 5 (I kitab), maddə 529, № 12 (II kitab), maddələr 1366, 1383; 2025, № 1, maddə 35, № 4 (I kitab), maddələr 325, 338, № 6, maddə 549) ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti haqqında Əsasnamə”də aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 1.1-ci bənddən “ali təhsil müəssisələri tələbələrinin zabitlər hazırlanan xüsusi proqram üzrə hərbi hazırlığı,” sözləri çıxarılısın.

2. 2.0.5-ci bənddə birinci halda “hərbi” sözündən əvvəl “ilkini” sözü, “keçirir” sözündən sonra “və “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 4.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hərbi vəzifəli isstisna olmaqla digər hərbi vəzifəli hərbi qeydiyyatı aparır” sözləri əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 25 avqust 2025-ci il

2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək Formula 1 yarışını ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün viza prosedurlarının sadələşdirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Müəyyən edilsin ki, 2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək Formula 1 yarışını ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasına gələn və bu Sərəncamın 2-ci hissəsində qeyd edilən sənədlərdən hər hansı birini təqdim edən əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər 2025-ci il avqustun 25-dən sentyabrın 30-dək Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq hava limanlarında viza ala bilərlər.

2. Aşağıdakı sənədlərdən biri viza verilməsi üçün əsas hesab edilsin:

2.1. Formula 1 yarışlarının beynəlxalq təşkilatçıları olan “Formula One Management Limited” Şirkətinin və Beynəlxalq Avtomobil Federasiyasının müvafiq qaydalarına uyğun olaraq akkreditasiyadan keçməni təsdiq edən akkreditasiya kartı və ya akkreditasiyadan keçməni təsdiq edən digər sənəd;

2.2. Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətinə akkreditasiyadan keçməni təsdiq edən akkreditasiya kartı;

2.3. 2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək Formula 1 yarışına bilet, o cümlədən elektron bilet və ya biletin əldə olunmasını təsdiq edən sənəd.

3. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi:

3.1. 2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək Formula 1 yarışını ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün viza prosedurlarının sadələşdirilməsi barədə “Formula One Management Limited” Şirkətinə, Beynəlxalq Avtomobil Federasiyasına və xarici ölkələrin müvafiq orqanlarına məlumat versin;

3.2. 2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək Formula 1 yarışını ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün viza prosedur-

larının sadələşdirilməsi, habelə əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin “ASAN Viza” sistemi vasitəsilə elektron viza almaq imkanı barədə məlumatın Nazirliyin, eləcə də Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdəki səfirliklərinin və konsulluqlarının internet informasiya ehtiyatlarında yerləşdirilməsini təmin etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Miqrasiya Xidməti Azərbaycan Respublikasına uçuşlar həyata keçirən aviasiya şirkətlərinə 2025-ci ildə Bakı şəhərində keçiriləcək Formula 1 yarışını ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün viza prosedurlarının sadələşdirilməsi barədə məlumat versin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 25 avqust 2025-ci il

Milli Məclisdə Azərbaycan–Rumıniya parlamentlərarası əməkdaşlığı müzakirə olunub

Avqustun 25-də Milli Məclisin Rumıniya ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvləri ölkəmizdə səfərdə olan Rumıniya Senatının Mədəniyyət və media daimi komitəsinin sədri, Azərbaycanla parlamentlərarası dostluq qrupunun üzvü Kristian-Auqustin Nikulesku-Tsıqrılşın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüblər.

Milli Məclisin Rumıniya ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri Azay Quliyev ölkəmizə səfəri çərçivəsində Nikulesku-Tsıqrılşın Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərdə olmasını, “Heydər

Əliyev” zirvəsinə yürüşünü yüksək dəyərləndirib.

Kristian-Auqustin Nikulesku-Tsıqrılş Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonuna səfəri ilə bağlı təəssüratlarını bölüşüb, Pre-

zident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bölgədə aparılan bərpa və quruculuq işlərini yüksək qiymətləndirib.

Milli Məclisin Rumıniya ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvləri Kamal Cəfərov, Aydın Mirzəzadə və Samir Vəliyev, Rumıniyanın Maramureş Vilayət Vəkillər Kollegiyasının rəhbəri Florin Andreykuts çıxış edərək ölkələrimiz arasında münasibətlərin yüksək səviyyəli siyasi dialoq sayəsində uğurla inkişaf etdiyini bildiriblər.

XQ

Nəriman Ələsgərov deyib ki, Zəngilanın işğalı zamanı poçtalyon Böhmən artilleriya atəşi nəticəsində öz həyatında həlak olub: “Vəli dayının ailəsini qətlə yetirdilər. İsmayıl dayını ruhi xəstə oğlu ilə birlikdə tanka bağlayaraq sürüüb öldürdülər. Əhaliyə humanitar dəhliz verilməmişdi”. Nəriman Ələsgərov Zəngilan işğaldan azad olunandan sonra oraya qayıdarkən kəndlərdə daşın daş üstə qalmadığını, qəbiristanlıqların dağıldığını gördüyünü söyləyib.

Zərərçəkənlər təqsirləndirilən şəxslərin, onların müdafiəçilərinin və zərərçəkmiş şəxslərin nümayəndələrinin suallarını da

cavablandırılar.

Sonra məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxs Arkadi Qukasyanın cinayət işi üzrə verdiyi ifadələr elan olunub.

Məhkəmə prosesi avqustun 28-də davam etdiriləcək.

XQ

Azərbaycan–Rusiya: çoxtərəfli əməkdaşlıq ortaq maraqları cavablandırır

Bu günlərdə Azərbaycan Baş nazirinin müavini Şahin Mustafayevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Rusiya Federasiyasının Həştərxan vilayətində səfərdə olub. Hər iki ölkənin müvafiq dövlət strukturlarının rəhbərləri və səlahiyyətli nümayəndələrinin iştirakı ilə Hökumətlərarası Komissiyanın iclası keçirilib. İclasda Azərbaycan–Rusiya iqtisadi əməkdaşlığının müxtəlif istiqamətlərdə mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub, investisiyalar, sənaye, nəqliyyat-tranzit və digər sahələrdə həyata keçirilən birgə layihələr nəzərdən keçirilib.

İclasın yekunlarına dair Ş.Mustafayev və Rusiya Baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk iki ölkə arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyanın 23-cü iclasının Protokolunu imzalayıblar. A.Overçuk bildirib ki, Moskva Bakının ən önəmli ticarət tərəfdaşlarından biridir və Azərbaycanın ümumi xarici ticarət dövriyyəsinin 10 faizi Rusiyanın payına düşür, 2025-ci ildə ticarət dövriyyəsinin yekun həcmi ilə bağlı hələlik qeyri-müəyyənlik qalmaqdadır. Statistik məlumatlara görə, 2025-ci ilin ilk altı ayında 16 faizdən çox artım olub. Bu, ikitərəfli iqtisadi əlaqələrin yüksələn xətlə inkişaf etdiyini göstərsə də, ilin ikinci yarısı üçün məlum səbəblərdən vəziyyət bir qədər fərqlidir. Ümumilikdə, bu iclas Rusiya–Azərbaycan münasibətlərində yeni mərhələnin başlanğıcını qoyduğunu və gələcəkdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın genişlənməyini deməyə əsas verir.

Onu da qeyd edək ki, iki ölkə arasında iqtisadi əməkdaşlığın prioritet istiqamətlərindən biri regionda nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin inkişafıdır. Bu xüsusda “Şimal-Cənub” beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu, iclasın əsas müzakirə mövzularından biri olub. Yada salmaq ki, “Şimal-Cənub” dəhlizi Hindistandan başlayan və İran, Azərbaycan, Rusiya ərazisindən keçməklə Avropaya qədər uzanan multimodal nəqliyyat xəttidir. Bu dəhliz yalnız ticari deyil, həm də regionun geostrateji mənzərəsini dəyişdirə biləcək layihədir. Rusiya bu layihənin inkişafına strateji maraq göstərir. Moskva üçün “Şimal-Cənub” marşrutu, Qərbi sanksiyaları şəraitində yeni ticarət yollarına çıxış imkanı yaradır və Həştərxan, Mahaçqala və digər cənub limanlarının rolu bu kontekstdə artırılır, dəhlizin Rusiya ərazisindəki hissəsində də infrastruktur təkmilləşdirilir.

Protokoldan göründüyü kimi, Azərbaycan və Rusiya arasında iqtisadi əməkdaşlığın mühüm istiqamətlərindən biri də maliyyə arxitekturasının müstəqilləşdirilməsidir. Bu məsələ xüsusilə son illər beynəlxalq siyasi-iqtisadi proseslər fonunda çox aktuallaşıb. Qərbin bir sıra ölkələrə qarşı tətbiq etdiyi sanksiyaların nəticəsində ənənəvi beynəlxalq maliyyə platformalarının siyasi təzyiq vasitəsinə çevrilməsi al-

ternativ mexanizmlərə ehtiyacı artırır.

Milli valyutalarda qarşılıqlı hesablaşmalara keçid Azərbaycanla Rusiya arasında ticarət dövriyyəsinin artmasına səbəb olacaq. Hazırda ticarət münasibətlərində ikitərəfli hesablaşmalarda milli valyutaların payı 79,8 faizə çatıb. Bu amil həm də iki ölkənin ABŞ dollarından kənarlaşaraq öz milli valyutalarında ticarət etməyə meyilli olduqlarını əks etdirir. Amma istisnalar da mövcuddur: xüsusilə karbohidrogenlər və neft məhsullarının tədarükü üzrə bağlanan müqavilələr əsasən dollarla aparılır. Bu, həmin sektorlarda dünya bazarları ilə integrasiyanın hələ də güclü olduğunu və dolların üstünlüyünü qoruduğunu göstərir.

Enerji sektoru da ikitərəfli əməkdaşlığın mərkəzində dayanır. Azərbaycan Cənubi Qafqazın enerji ixracatçısı kimi mühüm rol oynayır, Rusiya isə dünya üzrə ən böyük enerji resurslarına malik ölkələrdən biridir. Bərpa olunan enerji texnologiyalarının ötürülməsi və “yaşıl enerji” layihələrində tərəfdaşlıq da gündəmin əsas mövzuları sırasındadır. Bu sahədə təcrübə və texnologiya mübadiləsi, enerji təhlükəsizliyi ilə yanaşı, ekoloji məsuliyyətin bölüşdürülməsi baxımından da əhəmiyyətlidir.

Sənaye əməkdaşlığı isə geniş sektoru əhatə edir və burada xüsusilə gəmiqayırma, kənd təsərrüfatı texnikası və emal sənayesi ön plana çıxır. Xəzər dənizinin strateji mövqeyi nəzərə alınaraq, liman infrastrukturunun və gəmi istehsalı potensialının inkişaf etdirilməsi hər iki ölkə üçün prioritet olaraq qalır. Bakı və Həştərxan limanları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, eyni zamanda sənaye məhsullarının lokallaşdırılması, texnoloji avadanlıqların birgə istehsalı və istehsal zəncirlərinin koordinasiyası da gündəmədədir.

Kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlıq isə həm iqtisadi, həm də sosial əhəmiyyət kəsb edir. Rusiya Azərbaycanın kənd təsərrüfatı məhsulları, xüsusilə meyvə-tərəvəzin əsas ixrac bazarıdır. Hazırda Azərbaycanın Rusiyaya əsas ixrac məhsulları meyvə-tərəvəz, spirtli içkilər və qida sənayesi məhsullarıdır. Əvəzində isə sənaye avadanlıqları, avtomobil hissələri, tikinti materialları və kimya məhsulları idxal olunur. Həştərxan görüşü çərçivəsində bu ticarət dövriyyəsinin genişləndirilməsi məqsədilə

gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi, logistik marşrutların optimallaşdırılması və elektron məlumat mübadiləsi sistemlərinin tətbiqi barədə razılıqlar əldə olunub.

Bütün bunlarla yanaşı, Rusiya və Azərbaycan arasında regionlararası əməkdaşlıq formatları da fəallaşır. 2025-ci ilin əvvəlindən iki ölkə arasında 12-yə yaxın regionlararası biznes forumu keçirilib. Bu tədbirlər biznes dairələri arasında birbaşa əlaqələrin qurulmasına, ticarət, investisiya və logistik sahələrdə yeni layihələrin təşviqinə xidmət edir. Həştərxan vilayəti ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi bu baxımdan çox önəmlidir.

Etiraf etmək lazımdır ki, son aylar iki ölkə arasında müşahidə olunan siyasi gərginlik humanitar və ictimai, o cümlədən idman sahəsində qeyri-müəyyənlik yaradır. Bu kontekstdə xüsusilə Rusiya idmançılarından Azərbaycanda keçiriləcək beynəlxalq tədbirlərdə iştirakı sual altında idi. Söhbət, ilk növbədə, 2025-ci il sentyabrın 28-də Gəncə və Şuşa şəhərlərində start götürəcək III MDB Oyunlarından gedir. Bu nüfuzlu idman tədbiri Müstəqil Dövlətlər Birliyi çərçivəsində əməkdaşlığın mühüm platforması hesab olunur və siyasi deyil, humanitar məzmun daşıyır.

Məlumatla görə, yarışlarda iştirak etmək üçün Rusiya Federasiyasından 262 idmançı rəsmi ərizə ilə müraciət edib. Lakin bölgədə və beynəlxalq səviyyədə yaranmış gərgin siyasi mühit, eləcə də qarşılıqlı münasibətlərdəki gərginlik bu iştirakın reallaşmasını sual altına salmışdı. Potensial risklər yalnız texniki və təşkilati xarakter daşıyırdı, həm də siyasi amillərlə bağlı idi. Artıq bu sahədə də problem aradan qaldırılıb.

Bələliklə, çoxşaxəli və integrasiya olunmuş əməkdaşlıq modeli, yalnız möv-

cud iqtisadi əlaqələri dərinləşdirmək deyil, həm də gələcək regional və beynəlxalq çağırışlara çevik cavab vermək üçün dayanıqlı təməl formalaşdırır. Azərbaycan və Rusiya arasında ortaq maraqlara cavab verən bu strateji tərəfdaşlıq regionun iqtisadi xəritəsində mühüm rol oynayır.

Mövzu ilə bağlı politoloq **Yeganə Hacıyeva** XQ-yə bildirdi ki, Həştərxanda

keçirilən Hökumətlərarası Komissiyanın 23-cü iclası Azərbaycan və Rusiya arasında uzunmüddətli strateji əməkdaşlığın dərinləşməsi baxımından əlamətdardır: “İmzalanan protokol yalnız cari əməkdaşlıq istiqamətlərini təsdiqləməklə kifayətlənmir, həm də yeni çağırışlara uyğun çevik və funksional əməkdaşlıq formatlarının qurulmasına hüquqi və institusional əsas yaradır. Bu sənəd çərçivəsində nəqliyyat, enerji, sənaye, maliyyə və kənd təsərrüfatı kimi əsas sahələrdə planlaşdırılan birgə layihələr, təkcə ikitərəfli münasibətlərin deyil, bütövlükdə regionun iqtisadi integrasiyasının möhkəmlənməsinə xidmət edəcək. Eyni zamanda, maliyyə suverenliyi, ərzaq

təhlükəsizliyi və innovativ texnologiyaların tətbiqi kimi sahələrdə əməkdaşlığın gücləndirilməsi, tərəflərə üçüncü tərəflərin təsirindən azad, dayanıqlı iqtisadi münasibətlər sistemi qurmağa imkan verir. Gələcək mərhələdə bu əməkdaşlığın daha da konkret nəticələr verməsi və real iqtisadi göstəricilərə çevrilməsi gözlənilir”.

Ekspert onu dedi ki, hər iki ölkə üçün qarşılıqlı faydalı və sabit münasibətlərin qorunması həm siyasi iradənin möhkəmləliyi, həm də texniki səviyyədə koordinasiyanın səmərəliliyi ilə birbaşa bağlıdır: “Bu baxımdan, Həştərxan iclası yalnız növbəti texniki tədbir deyil, həm də gələcəyə yönəlmiş ciddi siyasi və iqtisadi mesaj daşıyan platforma rolunu oynayır. Regionun iqtisadi mənzərəsində baş verən dərin transformasiyalar fonunda, Azərbaycan və Rusiya kimi iki strateji qonşu dövlətin əməkdaşlıq modelinin çevikliyi, sabitliyi və real nəticələrə əsaslanması daha da aktuallaşacaq. Bu baxımdan, Azərbaycan–Rusiya münasibətlərində bu layihələr ətrafında gedən əməkdaşlıq uzunmüddətli strateji maraqlara xidmət edir və gələcək dövrlərdə daha geniş regional çərçivəyə yayıla bilər.

Onu da qeyd etməliyəm ki, Rusiya siyasi istəblişməntində iki ölkə arasında münasibətlərin korlanması üçün sistemli fəaliyyət göstərən qruplar mövcuddur. Bu qrupların fəaliyyəti uzun müddətli hesabda məhz Rusiya dövlətinin əleyhinə çevrilmiş fəaliyyətdir. Rusiya hakimiyyətinin qonşulara qarşı belə neqativ tendensiyanı aradan qaldırılması üçün ciddi diqqət göstərməsi vacibdir. İki ölkə arasında keçən ilin sonlarından yaranmış problemlər aradan qaldırılmalıdır”.

Pünhan ƏFƏNDİYEV
XQ

Bu şəkil Ermənistanın birinci prezidenti Levon Ter-Petrosyanın “Facebook” şəhifəsindən götürülmüş və erməni liderin çarəsizliyinin təsviri qismində qiymətləndirilə bilər. Yazımızda belə bir durumda olan şəxsin sosial şəbəkə hesabındakı bir paylaşımından söz açacağıq. Ancaq, hələlik, başqa məqama diqqət yetirək.

1988-ci ilin fevralında Ermənistanda və Qarabağda “Miatsum” (birləşmə) şüarı altında hərəkət başladı. Hərəkətin məqsədi keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Azərbaycan SSR-dən ayrılıb Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi idi. Həmin vaxt L.Ter-Petrosyan Ermənistan Elmlər Akademiyasının Şərqişnaslıq İnstitutunda çalışan alimlərdən biri, habelə Qarabağ avantürasının əsas ideya mərkəzi sayılan “Qarabağ Komitəsi”nin üzvlərindən idi. Bu komitə kütləvi etirazların təşkilində, Qarabağ məsələsinin SSRİ rəhbərliyinə çıxarılmasında əsas rol oynamışdı.

1989–1990-cı illərdə Qarabağ hərəkəti daha da radikallaşıb, Ermənistanın daxili siyasətinin hərəkətverici qüvvəsinə çevrilmişdi. 1990-cı ildə ölkə müstəqillik yoluna çıxanda Ter-Petrosyan artıq alimliyi bir kənara qoymuş, siyasətdə önəmli figura çevrilmiş, 1991-ci ildə isə prezident seçilmişdi. Onun fəaliyyəti dövründə, yəni, 1991–1998-ci illərdə Qarabağ məsələsi Ermənistanın siyasi prioriteti halına gəlmişdi. L.Ter-Petrosyan, həmçinin, Birinci Qarabağ müharibəsində bölgədəki separatçı qüvvələrə hərbi-siyasi dəstək vermişdi.

Bununla yanaşı, L.Ter-Petrosyan Ermənistanın Qarabağ iddiasının avantürası olduğunu, ölkəyə heç bir fayda verməyəcəyini dərk edən ilk erməni liderlərdən olmuşdu. O, 1997-ci ildə açıq şəkildə demişdi ki, Ermənistan və Qarabağ əhalisi uzunmüddətli müharibəni davam etdirmək iqtidarında deyil, hərbi qələbələr ölkəni tam qələbəyə aparmır, əksinə, beynəlxalq iqtisadi fəlakətə sürükləyir. Habelə, Qarabağ problemində kompromisin vacibliyindən söz açan L.Ter-Petrosyan ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində irəli sürülmüş “paket” və xüsusilə də “mərhələli həll” planını dəstəkləmişdi. Həmin plana görə, Ermənistan işğal olunmuş Azərbaycan ra-

Şəkli dəyişdirmək zamanı, yaxud Paşinyana subliminal dəstək

Levon Ter-Petrosyan Emmanuel Kantı niyə yada salır?

yonlarını qaytarmalı, əvəzində Qarabağın statusu barədə gələcək danışıqlar aparılmalı idi. “Bu gün əldə edə biləcəyimizi sabah bizə verməyəcəklər” deyənin birinci prezidentin yanaşması Ermənistanın siyasi elitasında kapitulyasiya kimi qəbul olunmuşdu.

Bundan başqa, L.Ter-Petrosyan aktiv şəkildə “Qarabağ Ermənistanı məhv edə bilər” kimi düşüncələri yayır və xəbərdarlıq edirdi ki, maksimalist mövqə ölkəni regional və beynəlxalq siyasətdə dalana dirəyəcək. Birinci prezidentin əsas arqumenti bu idi ki, Ermənistan kiçik ölkədir, iqtisadiyyatı zəifdir, resursları məhduddur, buna görə güzəzdən qaçmaq dövlətin gələcəyini təhlükəyə atır.

L.Ter-Petrosyan 1997-ci ilin sonunda “Müharibə, yaxud sülh? Ciddi müza-

kirələrə dair” sərlövhəli məqaləsində daha qətiyyətli şəkildə bildirmişdi ki, Qarabağ probleminin yalnız bir həlli yolu var – kompromis. “Kompromisdən başqa alternativ yoxdur və onu qəbul etməyənlər sadəcə xalqa yalan danışır. Kim ki, Ermənistan və Qarabağın güc və resursları hesabına məsələnin birtərəfli şəkildə həllinə inanır, ya sadələşdirdir, ya da xalqa xəyanət edir”, – deyənin birinci prezident Azərbaycanla savaşın davamının fəlakətə apardığını vurğulamışdı: “Heç kas illərlə bu yükün altında əzilmədən yaşaya bilməz. Qarabağ Ermənistanı yükükdür, üstünlük deyil. Əgər biz işğal etdiyimiz əraziləri geri qaytarmaqdan imtina etsək, Ermənistan beynəlxalq təcrübə məhkum olunaçaq”.

L.Ter-Petrosyan həqiqətləri deyirdi. Onun ölkəsi indi də təcriddən çıxma bilmir

və durumun yeganə səbəbi işğalçılıq siyasətidir. O da məlumdur ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra Azərbaycanla kompromisə hesablanmış sülh danışıqlarını dəstəklədiyi üçün təzyiqlərə üzləşmiş, 1998-ci ildə istefa vermək məcburiyyətində qalmış L.Ter-Petrosyan ötən müddətdə Ermənistanda iqtidarı zəbt etmiş “Qarabağ klani”nin idarəçiliyinə qarşı sərt fikirlər səsləndirmişdi. Hazırkı iqtidarla münasibətdə də birinci prezidentin loyal mövqə tutmadığını görmüşük. Əslində, hər iki tərəf bir-birinə qarşı xoş münasibət bəsləməyib. Amma Ermənistanda geniş yayılmış belə bir fikir var: Baş nazir Nikol Paşinyan L.Ter-Petrosyanın ideya davamçısıdır. Elə isə keçək bilavasitə mətləbə.

Əlqəzər, L.Ter-Petrosyan özünün “Facebook” şəhifəsində böyük alman filosofu Emmanuel Kantın erməni xalqına verdiyi qiyməti xatırladıb və bildirib ki, bu qiyməti hər bir savadlı erməni bilməlidir. Birinci prezidentin yazdığına görə, Kant “Praqmatik nöqtəyi-nəzərdən antropologiya” əsərində erməniləri xüsusi “kommersiya ruhuna” malik xalq olaraq təsvir edib. “O, (yəni Kant - red) qeyd edib ki, ermənilər Çin sərhədlərindən Qvineya sahilindəki Korsoya buruna piyada gedib, ticarətə məşğul olublar. Kanta görə, bu onların “xarakterinin üstünlüyünə” və “müdrək və zəhmətkeş xalqın” xüsusi mənsəyinə dəlalət edir. Filosof vurğulamışdır ki, ermənilər demək olar, bütün köhnə dünyanı keçərək, qaldıqları xalqlarda özlərinə münasibətdə lütf və qonaqpərvərlik oymatmaq bacarığı nümayiş etdirmişlər”.

Əlbəttə, L.Ter-Petrosyanın bölüşdüyü fikirlər də ermənilərin bəşəriyyət tarixindəki böyük xalqlardan biri olduğu təsviri üzərindədir. Biz bu kimi təsvirlərin hansı siya-

si məqsədlərin, hansı avantürist planların reallaşmasına xidmət etməsindən xəbərdar. Amma ümumən, hər bir xalqın özü ilə öyünmək hüququ var. Digər tərəfdən, Kantın, həqiqətən, haylar haqqında hansısa xoş fikir bildirib-bildirmədiyini müəmmaldır. Çünki ermənilərin zaman-zaman özləri üçün keçmiş uydurduqlarını bilirik və L.Ter-Petrosyanın da fantaziyalarını işə salmadığını söyləmək mümkündür.

Eyni zamanda onu da vurğulayaq ki, birinci prezidentin Kanta istinadən yazdıqlarında pis nə isə yoxdur. Hər halda, döyüşkən, cəsur Tiqrarla bağlı hoqqabaz mifdənə, ticarət sayəsində fərqlənmək daha realdır və ən başlıcası ziyanlıdır. Belə qənaətdə gələ bilərik ki, L.Ter-Petrosyanın “Facebook” paylaşımında da zərərli heç nə yoxdur. İzah edək niyə?

Hazırda Ermənistandakı revanşist və şovinist kəsim baş nazir Nikol Paşinyanı Azərbaycanla sülh xüsusunda, bir növ, çarxıxa çəkməklə məşğuldur. Bu kəsim hər vaxtlar Bakı-İrəvan barış sazişini heçə endirmək, avqustun 8-də Vaşinqtonda ABŞ Prezidenti Donald Trampın şahidliyi ilə imzalanmış Birgə Bəyannamənin müddəalarını əhəmiyyətsiz saymağa çalışır. O da məlumdur ki, sözügedən kəsimin əlinə də imkanı olsa, Paşinyanı bir qasıq sudaca boğar.

Hazırda belə təəssüvür də var ki, Ermənistanda reallığı duyan və dərk edən, böyük ölçüdə, yalnız baş nazir və komandadır. Bilavasitə L.Ter-Petrosyanın paylaşımının xeyirli tərəfinə gəlincə, birinci prezidentin, müəyyən mənada, subliminal mesaj verdiyini düşünmək olar. Təxminən belə: döyüşməyi, vuruşmağı, qan tökməyi bir kənara qoyub ticarətə girişmək lazımdır. Ermənilərin bu keyfiyyəti barədə dəhi Kantın özü də fikir bildirirsə, deməli, avantüraya qapılmaq mənasızdır. Görünür, L.Ter-Petrosyan da Paşinyana dəstəyini məhz bu tərzdə ifadə edir. Axı ikinci Azərbaycanla sülhün ermənilər üçün iqtisadi mənfəətini qabartdığı aydındır. Yəni, çarə yalnız bundadır. Deməli, yaxşı olar ki, reallığı görənlər L.Ter-Petrosyanı heyflənməsin və tezliklə özünün “Facebook” profilindəki şəkli pozitiv bir foto ilə əvəzləsin.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ

(əvvəl 1-ci səhifədə)

Möhkəm, bütöv və sədaqətli ailə dəyərləri ilə Azərbaycan dövlətçilik ailəsinin şərəfinin daim uca tutulması Mehriban xanım Əliyevanın qoşa qanadlarıdır. Bu qoşa qanad Mehriban xanım Əliyevanın özünəməxsus obrazını üzvi surətdə tamamlayır. Əslində ailə və dövlətçilik prinsiplərini eyni uralıqda vəhdətdə yaşatmağın nümunəsini göstərmək Mehriban xanım Əliyevanın simasında mənəvi dəyərlərlə dövlətçilik ideallarının sintezindən yaranmış yeni bir dəyərin formalaşdırılmasının şərtləndirir. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin yeni nəsilləri üçün bu möhtəşəm örnək həm əsil ailə uralığına və həm də müstəqil dövlətçilik ideallarına sədaqətlə xidmət etmək örnəyidir. Bu gün Azərbaycan da yeni nəsillərin millilik, dövlətçilik, vətənpərvərlik, xeyirxahlıq ruhunda yetişib formalaşmasında bu məktəbin dərsləri müstəsna dərəcədə böyük rol oynayır. Nəhəng okean sularında bələdçi mayaklar hansı mövqeyə və əhəmiyyətə malikdirsə, 50 milyondan çox azərbaycanlının mənəvi-siyasi okeanının vahid ailədə birləşdirilməsi və istiqamətləndirilməsi baxımından bu parlaq dövlətçilik ailəsinin yarananlar və yaşadanlar həm Azərbaycanın indiki yüksəliş strategiyasına və həm də daha xoşbəxt gələcəyinə güc və qüvvət verir.

Ölkəmizin Birinci xanımı və Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın azərbaycanlılıq idealları həyata, ailəyə və cəmiyyətə, müstəqil dövlətçiliyimizə şəərəflə və məsuliyyətlə xidmətin parlaq nümunəsidir. Hələ XX əsrin doxsanıncı illərində Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları Fondunun təsis edilməsi və fəaliyyətinin səmərəli təşkili, habelə xalqımızın tarixi-mədəni mirasını Azərbaycan, rus və ingilis dillərində beynəlxalq aləmə təqdim edən “Azərbaycan–İrs” jurnalının çap edilməsi azərbaycanlılıq amalına sədaqət xidmətinin əməli ifadəsi idi. Bu jurnalda Azərbaycan ziyalılarının və xarici müəlliflərin gözü ilə çoxəsrlik şəərəfli tariximiz, tarixi şəxsiyyətlərimiz, milli mədəniyyətimizin tac damarları olan şifahi xalq ədəbiyyatımız, xalçalarımız, musiqi sənətimiz, görkəmli yazıçı və şairlərimiz haqqında verilmiş zəngin informasiyalar, tədqiqat materialları, seçilmiş fotolar və sənədlər Azərbaycanın dünyanın qədim və zəngin bir diyar olduğunu əyani şəkildə bəyan etmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycanlılıq təliminə və amalına dərin sədaqəti Mehriban xanım Əliyeva üçün geniş mənada Azərbaycan dövlətinə və ümumən müstəqil dövlətçiliyimizə sədaqətin nümunəsinə çevrilmişdir.

Mehriban xanım Əliyevanın 2004-cü ildən etibarən Heydər Əliyev Fondunun prezidenti vəzifəsində ölkəmizdə və dünyada Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik ideallarının və azərbaycanlılıq ideyalarının həyata keçirilməsini şəərəflə və məsuliyyətlə davam etdirməkdədir. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü sayəsində Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə həyata keçirilmiş “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb”, “Uşaq evlərinin və internat məktəblərinin inkişafı”, Bakı şəhəri ətrafı kənd və qəsəbələrində məktəblərin inşası, “Diabetli uşaqlara ən yüksək qayğı”, “Talassemiyanız həyat naminə”, “Tibb mütəxəssislərinin yenidən qurulması və inkişafı” və sair kimi layihələr xalqımızın milli-mənəvi təkamülünə və sağlamlığına böyük dəstəyini ifadəsi olmuşdur. Eyni zamanda, Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə bir sıra Avropa və Asiya ölkələrində tarixi-mədəni abidələrin bərpası, yüksək səviyyəli konsertlərin, sərgilərin təşkili, məktəblərin inşası edilərək hədiyyə edilməsi layihələrinin icrası ölkəmizə böyük nüfuz qazandırmışdır. Bundan başqa, Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə İcraçilər, Şirvanşahlar sarayı, Qız Qalası, Qobustan Qayaüstü rəsmləri, Şəki Xan sarayı, “Xınalıq və Kəç Yolu mədəni landşaftı”, Hirkan meşələri, Kəməçə simli musiqi aləti, kəlağayımızın UNESCO Beynəlxalq Mədəniyyət Təşkilatının Ümumdünya İrs və Qeyri-Maddi Mədəni İrs siyahılarına daxil edilməsi onun azərbaycanlılıq istiqamətinə ölkəmizə bəxş etdiyi uğurlardır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin yaratdığı Yeni Azərbaycan Partiyasının yeni tarixi mərhələdə daha da inkişaf etdirilməsi sahəsində də Mehriban xanım Əliyevanın böyük xidmətləri vardır. Onun Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin müavini, birinci müavini kimi səmərəli fəaliyyəti Azərbaycanın müstəqillik taleyində müstəsna xidmətləri olan bu partiyanın sıralarının genişləndirilməsinə, siyasi-ideoloji xəttinin möhkəmləndirilməsinə, xüsusən qadınların partiya sıralarına qoşulmasının daha da fəallaşmasına mühüm töhfələr vermişdir. Eyni zamanda, Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı kimi ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakı, bir sıra tələyüklü qanunların qəbul edilməsinə nail olması da azərbaycanlılıq amalına xidmət etməyən əyani təzahürləridir. Dövlətçilik sferasındakı zəngin təcrübəsi, xalq arasında qazandığı yüksək ehtiram və etimad Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti səviyyə-

Sədaqət rəmzi və bütövlük missiyası

sində yüksəlməsinə yol açmışdır. Beləliklə, Mehriban xanım Əliyeva ölkəmizdə müstəqil dövlətçiliyin inkişafı yollarında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sədaqət silahdaşı kimi inamla addımlayaraq, dövlət və vətən qarşısında mənəvi-siyasi borcunu yerinə yetirməyən nümunələrini göstərməkdə davam edir.

Hecə şübhəsiz, aydın siyasi mövqə, yüksək vətəndaşlıq borcunun məsuliyyətlə yerinə yetirilməsi və xeyirxahlıq Azərbaycan Respublikasının Birinci xanımı Mehriban Əliyevanın sədaqətinin qızıl açardır. Aydın və möhkəm siyasi mövqə Mehriban xanım Əliyevanın dönməz siyasi əqidəsinin ifadəsidir. Mehriban xanımın əqidə səviyyəsindəki siyasi mövqeyi müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyi yollarında atdığı bütün addımlarda uğurla sınaqdan çıxmışdır. Mehriban Əliyeva Azərbaycan cəmiyyətində Azərbaycan xalqının müxtəlif qruplarının tələyüklü sosial-mədəni problemlərinin vaxtında və yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi istiqamətində meydana qoyduğu mövqə ilə və atdığı nəticəyə-nümlü qətiyyətli addımlarla həmin sahədə cəmiyyətdəki mövcud gərginliyin aradan qaldırılmasına və real olaraq insanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, son nəticədə isə xalqın ümid və inam hisslərinin möhkəmləndirilməsinə xidmət etmişdir. Hələ Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı olduğu illərdən etibarən Azərbaycan xalqının zorla düşmərlə qarşılaşdığı və köçkünlük problemlərinin həlli sahəsində atdığı əhəmiyyətli addımlar, qaçqın və köçkün düşmərlərində keçirdiyi çoxsaylı səmimi görüşlər, apardığı müzakirələr, əlaqədar təşkilatların probleminin həllinə cəlb edilməsi, icra prosesinin normal təşkilinə nəzarət edilməsi nəticə etibarilə müstəqil Azərbaycan dövlətinin bu sahədəki zəruri problemlərinin həllinə xidmət etməklə bərabər, ağır şəraitdə güzəran keçirən insanların ölkəmizin sabahına ümidlə baxmalarına və inamla yaşamaclarına böyük stimül vermişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müəyyən etdiyi siyasi kursun Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən ardıcıl olaraq və uğurla həyata keçirilməsi sayəsində ölkəmiz beynəlxalq miqyasda qaçqınlarla olan digər dövlətlərlə müqayisədə qaçqınlıq problemini daxili imkanlar hesabına həll edən nadir ölkələrdən biri olmuşdur. Dünyanın başqa ölkələrində qaçqın düşmərləri siyasi müxalifətin sətir siyasət məkanına çevrilərək sabitliyin pozulmasına, qarşıdurmaların yaradılmasına, sosial gərginliyin süni surətdə artırılmasına nail olmaq üçün istifadə etdiyi əsas rəzaqlardan biri olduğu halda, müstəqil Azərbaycan dövlətində aparılmış düzgün və məqsədyönlü siyasət nəticəsində qaçqınlar ordusu həmişə birmənalı şəkildə dövlətçiliyin tərəfində dayanaraq ölkə rəhbərini ürəkdən müdafiə etmişlər. Çünki Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin möhkəm əsaslarını müəyyən etdiyi etibarlı və dayanıqlı təməllər, Prezident İlham Əliyevin apardığı məqsədyönlü siyasət, göstərdiyi xüsusi qayğı və diqqət və eyni zamanda, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın qaçqınlar sferasındakı çoxcəhətli və yorulmaz fəaliyyəti siyasi cəhətdən və əməli iş baxımından bir-birini üzvi surətdə tamamladığı üçün qaçqınlar problemi dövlətin vahid proqramı səviyyəsində müvəffəqiyyətlə həll edilmişdir.

Bu baxımdan Azərbaycanda qaçqınlar nə məkrli beynəlxalq təşkilatların ölkəni qarışdırmaq üçün istifadə etdikləri ələbaxan sosial qruplara, nə də siyasi müxalifətin emosional elektoratına çevrilmişdir. Hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin 30 illik ərmanı işğaldan azad etdiyi Qarabağa Böyük Qayıdış Proqramı əsasında qaçqınların dədə-baba torpaqlarına qayıtmaları və yerləşdirilməsi prosesində Mehriban xanım Əliyevanın meydana qoyduğu ədalətli mövqə və apardığı iş, ümumiyyətlə, qaçqınlığın bir problem kimi tam aradan qaldırılmasının təmin olunmasına xidmət edir. Son yarım əsrdə dünyanın əksər ölkələrində qaçqın-miqrant axınlarının genişlənməkdə olduğu, beynəlxalq problemə çevrildiyi bir zamanda Azərbaycan Respublikasında qaçqın və köçkünlər probleminin bu cür köklü şəkildə həll edilməsi dünya təcrübəsində analoqu olmayan bir nailiyyətdir. Bu problemin yüksək şəkildə həll edilməsinə Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın verdiyi konkret töhfələr isə real bir gerçəkliyin əməli ifadəsidir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, silahdaş İlham Əliyevlə birlikdə ad gününün uzun illərdən bəri qaçqın şəhərciklərində, son illərdə işğaldan azad olunaraq qaçqın və köçkünlərin məskunlaşdığı yeni yaşayış məskənlərində keçirmələri bu tarixi addımları xalq ilə dövlət arasındakı qarşılıqlı etimadın daimləşmə faktına çevirir.

Dünyanın əksər ölkələrində valideyn hüququndan məhrum edilmiş və ya valideynlərini itirmiş kimsəsiz uşaqlarla əlaqədar problemlər müxtəlif üsullarla həll edilir. Təəssüf ki, bir çox ölkələrdə həmin sosial təbəqə atılmışlar kateqoriyasına daxil edilərək aşağı səviyyəli, minimum diqqət göstərilməsi, onlara ən zəruri olan bəzi məsələlərin həllində kömək edilməsi ilə kifayətlənilir. Bəzən azyaşlı olmalarına baxmayaraq, həmin kateqoriyaya aid uşaqlardan ucuz işçi qüvvəsi kimi istifadə edilir. Ən dəhşətli də ondan ibarətdir ki, bəzi inkişaf etmiş ölkələrdə sahibsiz uşaqlarda gen dəyişikliyi edilərək hibrid nəsillər yetişdirilir. Azərbaycanda isə bütün bunların tam əksinə olaraq, kimsəsiz uşaqların sağlam şəkildə, atalı-analı uşaqlarla eyni səviyyədə bütün hüquqlara malik olmaqla və onların milli-mənəvi dəyərlərindən bəyüylüb inkişaf etdirilməsi məqsədilə vahid dövlət proqramı həyata keçirilir. Bu humanist dövlət proqramının əsas istiqamətlərinin müəyyən olunması, sosial bazasının formalaşdırılması, maddi-texniki ehtiyaclarının həll edilməsi Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın birbaşa himayəsi ilə yerinə yetirilir. Mehriban xanım Əliyevanın uşaq evlərində, internat məktəblərində, çətin tərbiyə olunan uşaqlarla əlaqədar mütəxəssislərdə həyata keçirdiyi davamlı fəaliyyət proqramları kimsəsiz uşaqların məsələsinin həll edilməsini cəmiyyətin sosial inkişafının prioritet müddəalarından biri səviyyəsində çatdırmışdır. Mehriban xanım Əliyevanın demək olar ki, Azərbaycan təqviminin bütün əlamətdar günlərində uşaq təhsil və tərbiyə mütəxəssislərində mütəmadi və müntəzəm keçirdiyi tədbirlər valideyn hüquqlarından istifadə etmək imkanını olmayan bu uşaqların özlərini kimsəsiz hesab etmələrinə, dövlətimizə

zın onlara sahib çıxmasına şərait yaradır. Yeni il, Novruz bayramı, 8 Mart Qadınlar Bayramı, Qurban və Ramazan bayramları, Milli Qurtuluş Günü, Zəfər bayramı kimi bütün ölkə miqyasında qeyd olunan əlamətdar günlərin hamısında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın daim “kimsəsiz” uşaqlarla bir yerdə olması, onlara dövlət səviyyəsində diqqət və qayğı göstərməsi, əsl Azərbaycan qadını və Anası kimi şəfqət bəsləməsi, necə deyirlər, “kimsəsizlərin kimsəsinin” Azərbaycan dövləti olduğunu nümayiş etdirir. Nəticədə Azərbaycan dövləti kimsəsizlərin təmsalında xalqımızın layiqli milli düşüncəyə malik vətənpərvər övladlarını qazanır. Uşaq evlərində böyüyüb tərbiyə almış məktəblilərin sonradan ali təhsil alıb yüksək ixtisaslı mütəxəssisləşmələri, məsul vəzifələrdə çalışmaları, Qarabağ müharibəsində iştirak edərkən özlərinin Vətən borclarını vətənpərvərliklə yerinə yetirmələri, ailə qurub övlad-uşaq sahibi olmaları Mehriban xanım Əliyevanın apardığı uzaqgörən humanist siyasətin bəhrələridir. Bu, dövlət və ümumxalq işində Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə Leyla xanım Əliyeva və Arzu xanım Əliyevanın da fəal iştirak etmələri kimsəsiz uşaqların Azərbaycan dövlət səviyyəsində bu işin hansı səviyyədə əsaslı yer tutduğunu əyani şəkildə nümayiş etdirir.

Ölkəmizdə qədim və böyük ənənəsi olan muğam sənətinin yenidən dirçəldilməsi işi də birbaşa Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın adı və fəaliyyəti ilə bağlıdır. Zəngin ənənəsi olmasına baxmayaraq, son yarım əsrdən çox müddətdə dünyada estrada, pop-rok, caz kimi musiqi janrlarına marağın son dərəcədə böyük sürətlə artması milli mədəniyyətimizlə əlaqədar olan muğam sənətini gündəmdə çətin duruma düş-üzə qoymuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə ölkə miqyasında genişmiqyaslı muğam müsabiqələrinin həyata keçirilməsinə başlanılması muğam sənətinin xilas edilib xalqımıza qaytarılmasında müstəsna dərəcədə böyük bir dönüşün yaranması ilə nəticələnmişdir. Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti səviyyəsində Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə böyük uğurla həyata keçirilən muğam siyasəti bu ölməz sənəti yenidən ölkəmizdə milli mədəniyyətin üzvi tərkib hissəsinə çevirmişdir. Bundan başqa, Heydər Əliyev Fondu görkəmli muğam ifaçısı olan böyük sənətkarlarımız haqqında albomlar və onların ifa etdikləri mahnılardan ibarət diskolar, kasetlər hazırlatdıraraq geniş şəkildə yayması ilə də muğam sənətinə əsaslı bir qayıdışın başlanılmasını təmin etmişdir. Heydər Əliyev Fondu klassik muğam ifaçısı olan sənətkarlarımız üçün xüsusi mükafatların və təqəüdlərin verilməsini təmin etməklə muğama marağı qüvvətləndirmiş və genişləndirilmişdir. Bundan başqa, həmin zamanda iki ildən bir Azərbaycanda beynəlxalq muğam simpoziumlarının təşkil edilməsi, dünyanın muğamşünas alimlərinin Bakıda bir araya gətirilib geniş elmi diskussiyaların keçirilməsi muğam sənəti ilə əlaqədar bir çox mühüm elmi nəticələrə əldə olunması ilə nəticələnmişdir. İlk dəfə olaraq, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı tərəfindən “Azərbaycan Muğam Ensiklopediyası” yüksək elmi səviyyədə ha-

zırlanıb nəşr edilmişdir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda Muğamşünaslıq şöbəsi yaradılmış və respublika üzrə muğama həsr olunmuş tədqiqatların bu şöbə vasitəsi ilə koordinasiya edilməsi təmin olunmuşdur. Son illərdə muğam sənətinin tarixinə, inkişaf yoluna, ənənələrinə, görkəmli ifaçılarına həsr edilmiş monoqrafiyaların və məqalələrin çap edilməsi, dissertasiyaların müdafiə olunması, elmi konfransların təşkili muğam sənəti sahəsində aparılan siyasətin konkret elmi bəhrələridir. Geniş mənada Şərq-müsəlman ifaçılıq mədəniyyəti nümunəsi hesab edilən muğam sənətinin ən qədim vətəninin Azərbaycan ölkəsi olmasının elmi şəkildə əsaslandırılaraq sübut olunması və bu tarixi faktın beynəlxalq elmi ictimaiyyət tərəfindən rəğbətlə qarşılanması da Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ölkəmizə qazandırdığı imic kimi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Son illərdə Azərbaycanın müxtəlif regionlarında, o cümlədən Azad Qarabağda memarlıq abidələri səviyyəsində tikilib istifadəyə verilən muğam mərkəzi kompleksləri də bu qədim sənətin geniş yayılmasını, kütəlləşdirilməsini, təbliğini, inkişaf etdirilməsini təmin etməklə bərabər, həm də regionlarımızda yeni nəsil istedadlı gənc muğam ifaçılarının üzə çıxarılmasına da meydan açır.

Azərbaycanda idman sahəsinin köklü islahatları, idmanın kütəlləşdirilməsi, maddi-texniki bazasının yaradılması, dünya olimpiya oyunlarının Azərbaycanda keçirilməsi və sair kimi tədbirlər ölkəmizdə sağlam və vətənpərvər yeni nəsillərin yetişdirilməsi, dövlətimizin beynəlxalq səviyyədə imicinin yüksəldilməsi, nəhayət, bizə etibarlı dostlar və tərəfdaşların qazandırılması baxımından böyük və genişmiqyaslı bir siyasətin həyata keçirilməsi deməkdir. Artıq ölkəmizdə dövlət səviyyəsində qeyd edildiyi kimi Birinci Avropa Olimpiya Oyunlarının və İslam Həmrəyliyi Oyunlarının ən yüksək səviyyədə keçirilməsində Mehriban xanım Əliyeva böyük təşkilatçılıq işi aparmaq istedadını meydana qoymuşdur. Hazırda Üçüncü MDB Oyunlarının keçirilməsi ilə əlaqədar aparılan işlərə də Mehriban xanım Əliyeva böyük say və bacarıq sərf edir. Məhz Mehriban xanım Əliyevanın yorulmaz fəaliyyəti ilə uğurla həyata keçirilən genişmiqyaslı idman hərəkatı tikilib-qurulan idman kompleksləri ilə ölkəmizin daha da abad və yaraşıqlı olmasına da şərait yaradır.

Ziyalı faktoru, ədəbiyyat və incəsənət, elm və mədəniyyət xadimlərinə dəstək və qayğı da Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidentinin fəaliyyətində xüsusi yer tutur. Heydər Əliyev Fondunun Azərbaycanın görkəmli ziyalılarını təltif etmək üçün “Qızıl çinar” mükafatını təsis etməsi ölkəmizin ictimai-mədəni mühitinin mühüm hadisəsi olmuşdur. Respublikamızın ən tanınmış ədəbiyyat və incəsənət xadimləri: xalq rəssamı Tahir Salahov, xalq rəssamı, akademik Ömər Eldarov, dünya şöhrətli Müslüm Maqomayev, Xalq artisti, akademik Arif Məlikov, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri, AMEA-nın müxbir üzvü Fəridə Əliyeva, Xalq artisti, professor Fəridə Bədəlbəyli və başqaları haqqında yüksək poliqrafik səviyyədə çap olunmuş albom-monoqrafiyalar onların böyük sənətinin sanballı salnaməsi və dərinmənalı sənət pasportudur. Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə ölkəmizdə və xaricdə təşkil olunan sərgilər, konsertlər, görüşlər Azərbaycanın milli mədəniyyətini, elminin və ədəbiyyatının tanıtılması, beynəlxalq aləmə təqdim olunması baxımından xüsusi əhəmiyyətə malik olan hadisələrdir. Bütün bunlar Mehriban Əliyevanın əsl bacarıqlı dövlət xadimi və diplomatı, eyni zamanda, əsl elm, mədəniyyət, idman işlərinin yorulmaz təşkilatçısı olduğunu əyani surətdə nümayiş etdirir. Mehriban xanımın Birinci vitse-prezident olaraq və Heydər Əliyev Fondunun prezidenti kimi çoxcəhətli, yorulmaz, məqsədyönlü fəaliyyəti müstəqil Azərbaycan Respublikasının hərətafı surətdə inkişaf etdirilməsinə və ölkəmizin adının, imicinin beynəlxalq miqyasda yüksəldilməsinə həsr edilmiş mənalı ömrün şəərəfli səhifələridir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi çoxvəktorlu siyasətin, müstəqil dövlətçilik yollarında atdığı hər bir addımın Mehriban Əliyeva tərəfindən vahid amalın ayrılma tərkib hissəsi kimi qəbul edilərək müdafiə olunması və davam etdirilməsi dövlətçilik baxımından çox mühüm olan siyasi bütövlüyün və harmoniyanın təmin edilməsi cəhətdən də xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu çox mühüm faktor müstəqil Azərbaycan dövlətinin monolit birliyinə möhkəm əsaslandırılmasını təmin edir. Məhz həmin Birlik, Bütövlük, Sədaqət və Məsuliyyət Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın özünəməxsus obrazını nümayiş etdirməklə bərabər, həm də ölkəmizdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ən müasir inkişafa, yeni-yeni nailiyyətlərin qazanılmasına, daha böyük gələcəyə doğru qətiyyətli addımların atılmasına uğurla xidmət edir.

*İsa HƏBİBBƏYLİ,
AMEA-nın prezidenti, akademik*

“Mən əminəm ki, vəzifədən asılı olmayaraq, insan öz yolunu, peşəsini seçəndə hər hansı bir işinə, əməyinə vicdanla yanaşmalı, qarşısına aydın məqsədlər qoyub, bu məqsədlərə nail olmağa çalışmalı, söz və işlərində bütöv olmalıdır.” Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva 2017-ci ilin 21 fevral tarixində Təhlükəsizlik Şurasının iclasında Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti kimi təqdim edilərkən onu da bildirmişdi ki, rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu öz fəaliyyətini humanizm prinsipləri əsasında qurub. Bu illər ərzində bir çox irimiqyaslı layihələr icra etmişik. Biz Azərbaycanın ictimai və siyasi həyatında fəal iştirak edirik. Biz infrastruktur layihələri icra edirik. Eyni zamanda, ayrı-ayrı insanların problemlərinə heç zaman biganə qalmamışıq. İnsanlarla ünsiyyətdə olmaq, onları dinləmək və eşitmək, köməyə ehtiyacı olana kömək etmək, mənəvi dəstək vermək Heydər Əliyev Fondunun hər bir əməkdaşının birbaşa vəzifəsidir. Bu, dövlət qurumlarında çalışan bütün insanların əsas borcu və vəzifəsidir. Gündəlik fəaliyyətimizdə insansevərlik, mərhəmət, qarşılıqlı hörmət, mehribançılıq unudulmamalıdır. Əksinə, məhz bu mənəvi dəyərləri uca tutaraq ən yüksək qələbələr əldə etmək, ən böyük zirvələrə qalxmaq olar.

Peşəkar, bilikli, təcrübəli, prinsipial, xeyirxah...

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin səərəncamı ilə Mehriban xanım Əliyeva Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti təyin edilərək Onun Heydər Əliyev Fondunun prezidenti kimi gördüyü işlər xüsusi qeyd edildi. Prezident İlham Əliyev Təhlükəsizlik Şurasının iclasında bu əminliyi də ifadə etmişdir ki, Mehriban Əliyeva çox peşəkar, bilikli, təcrübəli, prinsipial, xeyirxah bir insandır. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan xalqı ona böyük rəğbət və sevgi ilə yanaşır. Bu gün Mehribanın həyatında yeni dövr başlayır. Əminəm ki, o, bundan sonra da ölkəmizin inkişafına öz dəyərli töhfəsini verəcəkdir.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev həmin təqdimatında Mehriban xanım Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyətinə bütün sahələrdə yanaşaraq bu mühüm məqamı da xüsusi vurğuladı ki, Azərbaycanı dünyada tanımaq üçün müxtəlif təqdimatlar, sərgilər, tədbirlər keçirilmişdir. Çoxsaylı tədbirlər nəticəsində dünya ictimaiyyəti ölkəmizi daha yaxından tanımağa, öyrənməyə, görməyə başlamışdır ki, Azərbaycan müasir, dinamik inkişaf edən ölkədir. Eyni zamanda, Azərbaycan xalqı öz tarixi köklərinə çox bağlı olan xalqdır.

Xalqın böyük sevgisinin ünvanı

Ümumilikdə, Mehriban xanım Əliyeva mü sahiblərinə öz həyat kredisunun formuluunu “Kimənsə, elə də olmalısən... Çünki sən də, dünyada yerin də yeganə və bənzərsizdir” fikirləri ilə bildirmiş və hər kəsin də öz formuluunu müəyyən etməyi arzulamışdır. O, sadəliyi, nəcibliyi, müdrikliyi, mərhəməti, xeyirxahlığı, fədakarlığı, işgüzarlığı, gərgin əməyi ilə, eyni zamanda, təəssübəkşiliyi, xeyir-duası ilə həyata keçirdiyi layihələrlə qısa zaman kəsiyində Azərbaycan xalqının böyük sevgisini və inamını qazandı. Bunun səbəbi təkcə tutduğu yüksək vəzifə və mövqe ilə bağlı deyil. O, köməyə və qayğıya ehtiyacı olan insanların yanındadır. Vətənpərvərlik, dövlətinə, xalqına bağlılıq, sevgi, müasir Azərbaycanın inkişafında, sosial məsələlərin həllində fəallıq, milli-mənəvi dəyərlərə sadıqlıq, sərhəd tanımayan xeyirxahlıq, mərhəmət və şəfqət Azərbaycanın birinci xanımı, Birinci vitse-prezident, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın həyat fəlsəfəsinin əsas qayasını təşkil edir. O, ictimai-siyasi həyatda fəal iştirakı, vətənpərvərliyi və xeyirxahlığı ilə milyonların sevimlisinə çevrilib. Azərbaycan humanizminin simvolu kimi dəyərləndirilməsi özündə bütün məqamları ehtiva edir. Vətən müharibəsi zamanı ordumuza verdiyi mənəvi dəstək, milli həmrəyliyə xidmət edən çağırışları daim minnətdarlıq duyğuları ilə xatırlanır.

Xalqımızın sosial rifahına hesablanan bir çox layihələrin müəllifi olan Mehriban Əliyeva birinci xanım adını şəərəflə daşıyır, dünyaya müasir Azərbaycan qadınının qürur doğuran obrazını təqdim edir. Azərbaycanda qadın hərəkatının yeni mərhələsindən bəhs edərkən ilk olaraq Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyəti göz önünə gəlir. Onun şəxsiyyətinə Azərbaycan qadını üçün səciyyəvi olan yüksək humanizm və qayğıkeşlik kimi keyfiyyətlər parlaq təəcəssümünü tapıb. Mehriban xanım Əliyevanın müasir dünyamıza bəxş etdiyi ən böyük dəyər - onun Sara Xatun, Tomris, Aləmşahbəyim, Natəvan, Nabat xanım kimi Azərbaycan tarixi və mədəniyyətinin görkəmli xanımlarının müstəsna keyfiyyətlərini özündə birləşdirməsi və yeni, daha müəmməl şəkildə beynəlxalq miqyasda nümayiş etdirməsidir. Bu, dünyanı zərif çiyinlərində daşımaq qüdrətində olan bir xanımın azərbaycançılıq məfkurəsi uğrunda yorulmaz təbəlgətə və dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsi yolunda mübarizliyinin bariz nümunəsidir. Onun yerinə yetirdiyi ictimai, siyasi və mədəni missiya tarixi fenomendir.

Mərhəmət Onun ali həyat kredisudur

O, hər zaman xalqımızın mövqeyindən çıxış edərək Azərbaycan üçün çox böyük işlər görüb və bu işlərin altına öz imzasını atıb. Hər bir dövlətin dünyəvi təqdimatında milli-mənəvi dəyərlər əhəmiyyətli rol oynayır ki, bu da harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir Azərbaycan vətəndaşından təbəlgət işinə öz töhfəsini verməyə çağırışlar edir. Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi layihələrin əsas istiqamətlərindən biri məhz mədəniyyəti-

mizin, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbəlgəi, inkişaf etdirilməsidir.

Humanizmin başlıca prinsiplərindən olan mərhəmət anlayışı Mehriban xanım Əliyevanın ali həyat kredisudur. O, mü sahiblərinə bildirir ki, zənnimcə, geniş anlamda, mərhəmət ən yaxşı və ən ülvəi insani keyfiyyətlərdən biridir. Həmçinin bu məqamı da xüsusi vurğulayır ki, həqiqi mərhəmət real işlər görülməsini, real məsələlərin həllini, konkret addımlar atılmasını tələb edir. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə bir neçə Amnistiya Aktının qəbul olunması da onun mərhəmət hissindən, humanizmindən irəlİ gəlir.

Heydər Əliyev Fondunun genişmiqyaslı fəaliyyəti

Heydər Əliyev Fondu genişmiqyaslı fəaliyyəti ilə məhz Azərbaycanın yüksək dəyərlərinin, humanizm prinsiplərinin beynəlxalq ələmə təqdimatında əvəzsiz rola malikdir. Fondun fəaliyyəti yalnız daha şəxsiyyətin irsinin təbəlgəi ilə bitmir, Onun dūnənimizin, bugūnūmūzūtin və gələcəyimizin əsası kimi dəyərləndirilən ideyalarının uğurla həyata keçirilməsi nəticəsində Azərbaycanın qazandığı uğurlara belədcilik edir, eyni zamanda, bu nəticələrə öz dəstəyini müxtəlif sahələri əhatə edən layihələri ilə ifadə edir. Mehriban xanım Əliyeva müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevin dövlətimiz, xalqımız qarşısında ki xidmətlərindən bəhs edərkən bildirir ki, Heydər Əliyevin həyatı böyük bir epoxanın aynası kimi ölkəmizin sevinci-kədərli günlərini və anlarını, Azərbaycanın bu tarix yollarını özündə əks etdirir. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyəti sübut etdi ki, ələctəməz xəyəllərin və arzulərin reallaşması insan fenomeninin gücü ilə mümkündür. Heydər Əliyev qəlibiyyətinin nəticəsi müasir müstəqil Azərbaycan Respublikası və onun bugūnkū nailiyyətləridir.

1993-cü ildən başlanan Heydər Əliyev yolu Azərbaycana davamlı uğurlar qazandırdı. Azərbaycan yenidən quruldu, dövlətçiliyimiz əsasları yaradıldı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğı neft strategiyası Azərbaycanın bütün sahələrdə uğurlu inkişafını şərtləndirir. Hazırda yaratdığı reallıqları ilə hər birimizi qürurlandıran tarixi Zəfərimizin, suverenliyimizin tam bərpasının əsası Ümummilli liderin düşünlümüş və məqsədyönlü siyasəti nəticəsində yaradılıb. Azərbaycan dayanıqlı iqtisadi inkişafa nail oldu, ordu quruculuğı sahəsində mühüm addımlar atıldı, beynəlxalq birliyin fəal üzvünə çevrildik, vətənpərvər, xalqına, dövlətinə bağlı gənc nəsil yetişdi. Bütün bunlar tarixi Zəfərimizə gedən yolu yaxınlaşdırdı. Bu gün Qarabağıımız və Şərqi Zəngəzurumuz əzəddir, dirçəlidir, soydaşlarımız doğma yurd-yuvalarına qayıdır.

Reallığa çevrilən arzulər

Torpaqlarımızın azad olunması uğrunda mübarizəyə siyasi-mənəvi dəstək, xalqımızı milli həmrəyliyə səsləyən, şanlı Ordumuza Qələbəyə ruhlandırən müraciət və çağırışlar, müharibədən sonra işə dövlətimizin başçısı ilə birlikdə Qarabağa çoxsaylı səfərlər, Şuşada möhtəşəm “Xarıbülbül” Musiqi Festivalının təşkilı birinci xanım Mehriban Əliyevanın xidmətləri sırasında xüsusi yer tutur. 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsinin getdiyi dövrdə səsləndirdiyi “Qoy Uca Tanrı hər bir azərbaycanlıya mütəqdəs Qarabağ torpağını öpməyi nəşib etsin!” arzusunun reallığa çevrilməsi hər bir Azərbaycan vətəndaşını, anasını sevindirirdi. Tarixi Zəfərimizdən dərhal sonra, 16 noyabr 2020-ci ildə Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev ilə birlikdə Füzuli və Cəbrayıl rayonlarına, o cümlədən Füzuli və Cəbrayıl şəhərlərinə səfər edən Mehriban xanım Əliyevanın həvəskar videoçəkilişləri xalqımız tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılandı. Azad Qarabağa və Şərqi Zəngəzura hər səfər zamanı bu çəkilişləri səbirsizliklə gözləyən xalqımız bu təqdimatlar vasitəsilə 30 ildən sonra sahibinə qovuşan torpaqlarımızı görünlülərlə görmək imkanı qazandı. Mehriban xanım Əliyeva Prezident İlham Əliyevin ən yaxın silahdaşı kimi Azərbaycanın bugūnünə, gələcəyinə xidmət edən bütün addımların iştirakçısı olur, ölkəmizin davamlı inkişafına, beynəlxalq münasibətlər sistemində yerli və rəlonun möhkəmlənməsinə, hazırkı mərhələdə tarixi Zəfərimizin reallıqlarının təbəlgəinə davamlı töhfələr verir, milli-mənəvi dəyərlərimizin, tariximizin qorunmasını daim prioritet məsələ kimi öndə saxlayır.

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına böyük töhfələr

Mehriban Əliyeva təkcə Azərbaycanda deyil, yaxın və uzaq xaricdə də tükənəməz məhəbbət qazanıb. O, həmçinin Azərbaycanda təhsilin, mədəniyyətin, səhiyyənin inkişafı, milli maraqların beynəlxalq ələmdə müdafiəsi, o cümlədən sivilizasiyalararası və mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqi istiqamətində yorulmadan çalışır. Onun səylərinin nəticəsi olaraq İçərişəhər, o cümlədən Şirvanşahlar Sarayı və Qız qalası, Qobustan qayaüstü rəsmləri, Xan Sarayı ilə birgə Şəkinin tarixi mərkəzi, “Xinalıq və Kəç yolu mədəni landşaftı”, eyni zamanda, Hirkan meşələri UNESCO-nun Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilib. Həmçinin muğam və aşıq sənətimiz, “Kamança simli musiqi alətinin hazırlanması və ifaçılıq sənəti”, “Dədə Qorqud irsi”, Azərbaycan kələğayı sənəti Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ Siyahıya salınıb. Azərbaycan 2019-cu ildə UNESCO-nun Ümumdünya İrs Komitəsinin 43-cü sessiyasına uğurla ev sahibliyi etməklə milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına və təbəlgəinə verdiyi töhfələri ilə diqqətdə oldu.

Təhsil, səhiyyə sahəsində layihələr davamlıdır

Mehriban xanım Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyətində uşaqlara qayğı, təhsilin, səhiyyənin inkişafına töhfələri də xüsusi yer tutur. “Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı”, “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb”, “Təhsilə dəstək”, “Məktəbəqədər təhsil mütəssisələrinin inkişafı” və digər proqramlar təhsilin inkişafında mühüm rol oynayır. “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb” proqramı çərçivəsində görünlən işlər göz qabağındadır. Nəzərə alsaq ki, təhsilin inkişafında məktəblər əsas rol oynayır, bu layihənin əhəmiyyəti özünlə daha aydın şəkildə nümayiş etdirir.

Əhalinin sağlamlığı məsələsinə gəlincə isə Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondunun istiqamətdə həyata keçirdiyi layihələr davamlıdır. Onun təşəbbüsü ilə reallaşdırılan “Diabətli uşaqlara ən yüksək qayğı”, “Talassemiyaşız həyat naminə” kimi layihələr göz müsbət nəticələrini verir. Bu çərçivədə Bakıda müasir Talassemiya Mərkəzi, Daun Sindromlu Şəxslərin Reabilitasiya Mərkəzi, Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar

üçün reabilitasiya Mərkəzi, Psixonevroloji Uşaq Mərkəzi və digər səhiyyə ocaqları inşa olunub və ya əsaslı şəkildə yenidən qurulub.

Mehriban xanım Əliyevanın təşkilatçılığı ilə keçirilən beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər dünyaya səs salır. Azərbaycanın böyük uğurla ev sahibliyi etdiyi “Eurovision” beynəlxalq mahnı müsabiqəsi, Formula 1, Birinci Avropa Oyunları, IV İslam Həmrəyliyi Oyunları Mehriban Əliyevanın yüksək təşkilatçılıq bacarığına malik olduğunu təsdiqlədi.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, birinci xanım Mehriban Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyətini, uğurlarını bir yazıda əhatə etmək mümkün deyil. Mehriban xanım Əliyeva dövlətimizin başçısı İlham Əliyev ilə birgə Ümummilli liderin şah əsəri olan müasir müstəqil, qalib, suveren Azərbaycanın yeni-yeni hədəflərə yüksək səviyyədə nail olmasına səy göstərir. Bu birlik bütün sahələrdə özünlən aydın ifadəsini tapır. Mehriban xanım Əliyevanın əməli Azərbaycanı beynəlxalq ələmdə zəngin mədəni irsə, mənəvi dəyərlərə malik ölkə kimi tanıtmadı.

Mehriban xanım Əliyevanın 2017-ci ilin fevralında Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti təyin edilməsindən bugūnədək ölkəmizin keçdiyi inkişaf yoluna nəzər salsaq, Onun hər bir uğurumuzda öz payı olduğunu görürük. Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın ilk müşavirəsini hazırda tarixə qovuşan Qarabağ münarqışında nəticəsində öz dəğmə yurd-yuvalarından didərin düşmüş keçmiş qaçqın və məcburi köçkünlərin problemlərinə həsr etməsi də təsədüfi deyildi. Mehriban Əliyeva daim əhalinin bu həssas təbəqəsinin yanında oldu, onları narahat edən məsələləri birbaşa öz dillərindən dinlədi və həlli istiqamətində mühüm addımlar atdı. Artıq bu addımlar soydaşlarımızın 30 illik dövrdə yerləşdikləri müvəqqəti məkanlarda deyil, sahibinə qovuşmuş torpaqlarımızda atılır. Heydər Əliyev Fondunun maliyyə dəstəyi əsasında bu ərazilərimizdə ermənilər tərəfindən dağıdılmış dini və tarixi abidələrimizin bərpası həyata keçirilir, yeni məscidlər tikilir. Xatırlasaq, istər dövlət başçısı İlham Əliyev, istərsə də Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva qaçqın və məcburi köçkünlərlə görüşündə bu əminliyi ifadə edirdilər ki, məskunlaşdıqları ərazilərdə yaradılan

şərait müvəqqəti xarakter daşıyır. Tezliklə münarqışə öz həllini tapacaq, soydaşlarımız doğma yurd-yuvalarına qayıdacaqlar.

Bu gün həmin istəyin, arzusunun reallığa çevrildiyinin sevincini yaşayırıq. Artıq Böyük Qayıdışın ünvanlarının sayı günbəgün artır. Dövlət başçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın işğaldan azad edilmiş ərazilərimizə hər səfərləri, burada görünlən bərpa və quruculuq işləri ilə yaxından tanış olmaları, yeni obyektlərin təməlqoyma mərasimlərində iştirak etmələri və sair kimi biri-birindən mühüm addımlar tarixin yaddaşına həkk olunur. Artıq soydaşlarımızın müvəqqəti məskunlaşdıqları yerlər deyil, doğma yurd-yuvaları əsl cənnət məkanə çevrilir.

Heydər Əliyev Fondu Qarabağ ərazisində ermənilər tərəfindən dağıdılan, Azərbaycan xalqının milli sərvəti olan dini abidələrin, məscidlərin bərpası üzrə layihəni uğurla davam etdirir. Yerli və xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə bölgədəki zi-yarətgahlarımızın bərpası, konservasiyası və yenidən qurulması, 32 ildən sonra Şuşada, Cıdır düzündə fond tərəfindən təşkil olunan “Xarıbülbül” musiqi festivalı, Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin görkəmli nümayəndələrinin əsərlərinin notlarından ibarət “Əbədi imzalar” toplusunun, “Qarabağın mədəni irsi” adlı nəşrlər toplusunun hazırlanması Azərbaycan xalqının mənəvi, tarixi, mədəni irsinin təşviqi və qorunması işinə dəyərli töhfələrdir.

O da məlumdur ki, Mehriban xanım Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyəti təkcə Azərbaycanla məhdudlaşmır, ölkəmizin hüdudlarını aşaraq yaxın və uzaq xaricdə geniş əks-səda doğurur. Onun təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu Vatikanda, Fransada, Pakistan, Bosniya və Herseqovina, Misir, Hindistan və digər ölkələrdə bir sıra önəmli layihələr icra edib.

Ümummilli liderin siyasi kursunun davamına dəstək

Övvəldə də qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyətini bir yazıda əhatə etmək mümkünəddir. Xalqımız hər zaman bu inamı və əminliyi ifadə edir ki, Azərbaycan hər bir çətinliyi Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın birgə səyləri nəticəsində dəf edəcəkdir. Mehriban xanım Əliyeva həm Heydər Əliyev irsinin təbəlgəi məqsədilə yaradılan Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, həm də dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin yaratdığı Yeni Azərbaycan Partiyası Sədrinin birinci müavini kimi Ümummilli liderin siyasi kursunun uğurlu davamına mühüm addımları ilə dəstək olur. Yeni Azərbaycan Partiyasının 2021-ci ildə tarixi Zəfərimizin reallıqları əsasında keçirilən VII qurultayında yeni qərarlar qəbul olundu, yeni tərkib formalaşdı. Mehriban xanım Əliyevanın YAP Sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilməsi hədəflərə yüksək səviyyədə nail olmağa geniş imkanlar yaradır. Partiyanın Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə hazırlanan və 2021-ci ilin sonunda təsdiqlənən “Biz birlikdə güclüyük!” devisi altında yeni proqramında hədəflər öz əksini tapıb. Qarabağı və Şərqi Zəngəzurlu Azərbaycanın daha da qüdrətlənməsinə, inkişafına xidmət edən yeni proqramın uğurlu icrası istiqamətində mühüm addımlar atılır. Bu uğurlarda Mehriban xanım Əliyevanın məxsusi rolu vardır.

Ən böyük mükafatı xalqın sevgisi, inamı və etimadıdır

Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyəti daim yüksək dəyərləndirilir. Azərbaycanın ən ali dövlət mükafatı olan “Heydər Əliyev” ordeni, eləcə də “Qızıl ürək” beynəlxalq mükafatı, Avropa Olimpiya Komitəsinin Ali ordeni, Fransanın “Şərəf Legionu” ordeni, İtaliyanın “Xidmətlərə görə” Böyük Xaç Kavaləri ordeni, Polşanın “Böyük Komandor Xaçı” ordeni, Rusiyanın “Doştuq” ordeni, UNESCO-nun “Qızıl Motsart” medalı... Bu, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidentinin layiq görüldüyü mükafatların heç də tam siyahısı deyil. Mehriban xanım Əliyeva hesab edir ki, ən böyük mükafatı xalqın ona olan sevgisi, inamı və etimadıdır. Onun qeyd etdiyi kimi, illər ötdükcə, qarşımıza yeni ideya və planlar çıxdıqca, məqsədlərimiz xaraktercə dəyişir, amma əsas əməlimiz - Azərbaycan xalqına xidmət etmək dəyişməz olaraq qalır və qalacaqdır. Bu əməl Mehriban xanım Əliyevanın bütün tələflərinin öündə dayanır. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın bütün müraciətlərinin sonunda qeyd etdiyi “Sizin MEHRİBAN” ifadəsi özündə ehtiva etdiyi bütün çağırışların təqdimatıdır. Mehriban xanım Əliyeva bundan sonra da işıqlı bil-oqraflıyasını daha möhtəşəm uğurları ilə zənginləşdirəcəkdir, hər zaman xalqımızın sonsuz qürur və fəxarət ünvanı olacaq.

Parlaq həyat yolu hər kəsə nümunə olan Mehriban xanım Əliyevanın doğum gününü münasibətilə təbrik edir, Ona möhkəm cansağlığı arzulayıırıq. Əminik ki, Mehriban xanım Əliyeva qalib, yeni dövərə qədəm qoyan Azərbaycanın yeni hədəflərə yüksək səviyyədə nail olmasına bundan sonra da mühüm töhfələr verəcəkdir.

Vüqar RƏHİMZADƏ,
Milli Məclisin deputatı

Prezident İlham Əliyevin üçtərəfli əməkdaşlıq platformaları

I MƏQALƏ

Geosiyasət

İndi “geosiyasət” termininə çox tez-tez rast gəlinir və adı səslənir. Onun mənasına varanda isə çox maraqlı incəlikləri görmək olur. Yunan mənşəli “ge” – torpaq, yer, coğrafi məkan anlayışını verir. “Politike” isə “dövləti idarəetmə məharəti” deməkdir. Bu iki anlayışın ortaq semantik mənası “dövləti yer faktorunu (yəni coğrafi məkanı, relyefi, müxtəlif təbii resursları və s.) nəzərə alaraq məharətlə idarə etmək”dən ibarətdir.

Deməli, sadə ifadə etsək, geosiyasət elə siyasi tədqiqatlar istiqamətidir ki, siyasətlə məkan faktorlarını – coğrafi, iqtisadi, mədəni, kommunikativ, demoqrafik, sosial və s. sferaların qarşılıqlı əlaqəsini ölkə maraqları kontekstində tədqiq edir. Belə alınır ki, geosiyasət nəzəri konstruksiya kimi sintetik (yəni müxtəlif fənləri birləşdirən) xarakterli tədqiqat sahəsidir. Bu keyfiyyətdə o, coğrafiyanın, tarixin, politologiyanın, sosiologiyanın, demoqrafiyanın, etnologiyanın, iqtisadiyyatın və digər fənlərin elementlərini özündə ehtiva edir. Geosiyasətdə başlıca elmi məqsəd dövlətin tarixi-coğrafi dinamikasını araşdırmaqdır.

Buradan məntiqi olaraq alınır ki, hər hansı geosiyasi xarakterli anlayış özündə, birincisi, dövlətin dinamikasını nəzərdə tutmalıdır, ikincisi, həmin dinamikanı tarixi-coğrafi aspektdə əks etdirməlidir. O halda uğurlu geosiyasət konkret dövlətin tərəqqi etmək dinamikasına xidmət edən və bu zaman tarixi və coğrafi faktorların vəhdətini ifadə edən kursu həyata keçirmək anlamına gəlir. Hər bir dövlətin özəlliyini nəzərə alanda bu istiqamətdə siyasi fəaliyyətin nə dərəcədə mürəkkəb olduğuna şübhə yeri qalmır. Ümumi halda hər bir ölkənin lideri və dövlətin başçısı çoxlu sayda müxtəlif xarakterli faktorları vahid məntiqi sahədə uyğunlaşdıraraq, yekunda dövlətin davamlı və uğurlu transformasiyalarını təmin edən xətti müəyyən etməlidir.

Bu məqsədə çatmaq üçün liderin (həm də dövlət başçısının) yüksək nəzəri-siyasi hazırlığı ilə praktiki sahədə pragmatik diplomatik məharəti bir-birini tamamlamalı, ahəngdarlıq təşkil etməlidirlər.

Probleməin qoyuluşu

Biz “geosiyasətdə “Əliyev üçbucağı” ifadəsini bütün bunları nəzərə alaraq daxil edirik. Bu ifadənin məna yükü də məsələnin bu cür qoyuluşundan qaynaqlanır. “Əliyev üçbucağı” ciddi nəzəri məna yükü olan və praktiki-təbii müstəvidə dəqiq məzmunu və məqsədə malik müasir geosiyasi anlayış kimi qəbul edilməlidir.

Bu anlayışın artıq geosiyasi nəzəriyyəyə daxil edilməsi zamanının çatması ilə bağlı səbəblər vardır. Həmin səbəblər hər şeydən öncə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2003-cü ildən başlayaraq davamlı surətdə dövlətlərarası əməkdaşlıq platformaları təşəbbüslərini irəli sürməsi və eyni zamanda, onların hamısını uğurla reallaşması prosesində ehtiva olunur. Yəni biz məsələni liderin həm nəzəri olaraq müəyyən etdiyi kriteriyalara, həm də təşəbbüslərini praktiki reallaşması sayəsində alınan nəticələrə görə elmi-tədqiqi gündəmə gətiririk.

Bununla yanaşı, AMEA rəhbərliyi dövlət başçısının müəyyən etdiyi strateji inkişaf kursunun mahiyyəti, məzmunu və strateji hədəflərinin azərbaycanlıqların fonunda daha ətrali və dərinlən dərk edilməsini özünü yeniləşdirmə kursunun mərkəzi məqamı olaraq müəyyənləşdirmişdir. Bu da hər bir sosio-humanitar sferədə tədqiqat aparən Azərbaycan aliminin özünə ciddi məsuliyyət qoyur. Biz bu məsuliyyəti dərk etməli və elmi fəaliyyətdə vurğulanan məqamı əsaslı surətdə nəzərə almalıyıq.

Qeyd edilən tədqiqatçı məsuliyyəti kontekstində Prezident İlham Əliyevin dövlət başçısı və lider kimi fəaliyyətinin yeni tarixi mərhələdə xüsusiyyətlərini fəlsəfi, elmi, siyasi-nəzəri və geosiyasi araşdırmalarını dərinləşdirməli və bütün sistemli tədqiqat halına gətirməliyə. Bunun üçün tam əsas vardır, çünki İlham Əliyev həqiqi mənada növbəti Azərbaycan və Cənubi Qafqaz miqyasında, həm də dünya səviyyəsində böyük nəzəri, siyasi, geosiyasi və praktiki-təbii təhəssüsləri olan fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Prezidentinin irəli sürdüyü təşəbbüslərdə ideya zənginliyi mövcuddur. Artıq bu ideyalardan hər kəsin bəhrələnməsi bir zərurət halına gəlmişdir!

Nəhayət, bir məqamı vurğulamaq gərəkdir. “Əliyev üçbucağı” anlayışı Prezident İlham Əliyevin üçtərəfli əməkdaşlıq platforması çərçivəsində irəli sürdüyü təşəbbüslərin ümumi nəzəri ifadəsidir. Yəni, birincisi, burada söhbət yalnız üçtərəfli əməkdaşlıq formatından gedir, ikincisi, “üçbucaq” termininin həndəsi anlamı ancaq rəsmi olaraq qəbul edilir. “Üçbucaq” əməkdaşlıqda həndəsi mənada üç bucağı deyil, onda iştirak edən dövlətlərin sayının məcazi elmi obrazlaşdırma özəlliyini əks etdirir. Bu izahın səbəbi İlham Əliyevin üç

dövlətin əməkdaşlığına geosiyasi aspektdə verdiyi anlama bağlıdır və kifayət qədər dərin elmi mənaya malikdir.

Həmin bağlılıqda tədqiq edilən məsələnin bir özəl cəhətini mütləq vurğulamaq lazımdır.

İlham Əliyevin konseptual yeniliyi

Geosiyasi təlimlərdə ümumi nəzəri və metodoloji göstərişlər kifayət qədərdir. Ancaq konkret dövlətin geosiyasi uğuru, xüsusilə bu mürəkkəb və ziddiyyətli tarixi mərhələdə davamlı nəticəverici fəaliyyəti liderin ciddi yaradıcı münasibətini tələb edir. XXI əsrin təcrübəsi göstərir ki, hətta yüksək inkişaf etmiş dövlətlərin başçıları belə bir sıra hallarda bu vəzifənin öhdəsindən gələ bilmirlər. Nümunə olaraq ABŞ kimi güdrətli dövlətin artıq bir neçə on ildir ki, ölkənin davamlı uğurlar əldə etməsinə yararlı olan siyasi kursu axtardığını göstərmək olar. Demokratlar respublikaçıları, onlar da birinciləri kəskin ittiham edirlər, uğursuzluğu konsepsiyalarda və konkret liderin fəaliyyətində deyil, başqalarının üzərinə atmaqla izah etməyə çalışırlar.

Böyük Britaniyada bu isiqamətdə axtarırlar davam edir. B.Consonun siyasi kursunu London bəyənmədi və onu əvəz etdilər. İndiki iqtidarın yeritdiyi siyasətin də hər hansı parlaq və ciddi uğuru gözü dəymir. Almaniyaada A.Merkeldən sonra Avropa və dünya miqyasında dövlətin davamlı uğurlar qazandığını deyənlər yoxdur. Sanki bir zamanlar çox qüdrətli görünüən Almaniya “başının milçəyini güclə qoruyan dövlət” halına gəlmişdir. İndiki kanslərin də hər hansı əsaslı yeniliyindən bəhs etmirlər.

Fransadan ayrıca danışmaq olar. Böyük Fransıanın indi kiçik uğurlarını belə vurğulayan yoxdur. Prezident E.Makronun irəli sürdüyü təşəbbüslər “bəziyində ölürlər”. Lakin Afrikadan və başqa yerlərdən fransız hərbiçilərinin çıxması haqqında informasiyalar artır, Parisə etirazlar çoxalır.

Bütün bunların səbəbi nədir? Çoxlu səbəblər ola bilər, lakin bizcə, onların təməlinə yeni yanaşma, yeni ideya və konsepsiya yoxsulluğu dayanır. Yüksək inkişaf etmiş sayılan ölkələrin siyasi istəblişmənti yeni səviyyəyə yüksəlməyən dayanıqlı və əsaslı konseptini müəyyən edə bilmirlər. Onlar köhnə yanaşmaların qapalı dairəsində fırlanmaqdadırlar. Yeri gəlmişkən, Qərbdə liderlik çatışmazlığı haqqında filosoflar, politoloqlar və strateqlər çoxdandır ki, ciddi surətdə bəhs edirlər.

Bütün bunların fonunda İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü bərpa və suverenliyini tam təmin etməsi, bu prosesin ölkənin davamlı inkişafı fonunda baş verməsinə nail olması fəvqoladə əhəmiyyətli nəticədir. Burada, təbii ki, enerji strategiyasını, müxtəlif layihələri, siyasi-diplomatik və liderlik məharətlərini vurğulamaq gərəkdir. Bütün bunlarla yanaşı, bir təməl geosiyasi-nəzəri faktor mövcuddur ki, onun işığında Azərbaycan rəhbərinin fəaliyyətinə baxanda mənzərəni daha dolğun görə bilirik.

Həmin təməl faktor İlham Əliyevin XXI əsrdə Azərbaycanın ölkə olaraq coğrafi parametrləri ilə dövlət kimi geosiyasi məqsədlərə çatmanın optimal kursunu müəyyən edə bilməsi ilə bağlıdır. Bu proses 2003-cü ildə bir forma aldı, 2008-ci il global maliyyə krizisi, Rusiya-Gürcüstan hərbi toqquşması və 2013-2014-cü il Rusiya-Ukrayna enerji böhranı mərhələsində yeni məna çalarları meydana gəldi, 2015-ci ildən Avropa İttifaqının xarici siyasətdə yeni konsepsiyaya keçməsi ilə Cənubi Qafqazda baş verən geosiyasi proseslərin qarşılıqlı təsiri sayəsində bir qədər fərqli

məzmunu malik oldu və nəhayət, 2020-ci il II Qarabağ müharibəsinin nəticələri fonunda tamamilə yeni səviyyədə məzmunlaşdı. 2023-cü il antiterror tədbirlərinin nəticəsi də bu prosessa yeni sürət və dinamika verdi.

Deməli, İlham Əliyevin XXI əsrin tələbləri və çağırışları fonunda Azərbaycan Respublikasının coğrafi parametrləri ilə onun geosiyasi özəlliklərini reallığa uyğun sintez edə bilməsi davamlı səmərəli fəaliyyətin kökündə dayanır. Konkret olaraq, Azərbaycan Respublikasının coğrafi parametrlərinin hansı aspektlərini Prezident İlham Əliyev geosiyasi kontekstdə əsas kimi götürmüşdür?

İlham Əliyevin coğrafi determinizminin geosiyasi konteksti

Azərbaycan Pezidenti coğrafi determinizmi yumşaq formada, lakin geosiyasi kontekstdə fəaliyyət proqramlarına daxil etmişdir. İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasının indiki mərhələdə 86 min kvadratkilometrlik ərazidə bərqərar olmasının tarixi-siyasi aspektlərini zamanın xronologiyasında nəzərə alaraq, həmin gerçəklikdən çıxış edərək dövlət qarşısında strateji hədəfləri müəyyən etmişdir. Bu zaman İlham Əliyev ölkənin təbii resurslarından maksimum yararlanmaq xəttini rəasional surətdə gözləmişdir. Azərbaycanın geosiyasi gücünün əsas parametrlərini və onun başqa dövlətlərlə münasibətinin məntiqi və siyasi sərhədlərini həmin təməl üzərində müəyyən etmişdir. Praktika göstərdi ki, Azərbaycanın dövlət başçısı bu işin öhdəsindən son dərəcə uğurla gəlmişdir.

Birincisi, Azərbaycan müstəqil dövlət kimi daxili və regional reallıqları nəzərə alaraq həmişə real həyata keçə bilən vəziyyətlər qoymuşdur. Bu prosədə hər hansı şümkidirici tendensiyyaya qapılmamışdır. İlham Əliyev realpolitikanın şərtləri daxilində real addımlar atmışdır.

İkincisi, Azərbaycan lideri ölkənin təbii resurslarının geosiyasi kontekstdə maksimum faydalı olması üçün ciddi surətdə Heydər Əliyevin enerji strategiyasının şərtləri çərçivəsində yaradıcı çalışmışdır. Bu o deməkdir ki, hər bir yeni situasiyada İlham Əliyev ölkənin coğrafi parametrlərinin imkanları ilə realpolitikanın harmoniyasına nail ola bilməmişdir.

Üçüncüsü, İlham Əliyev Avrasiya məkanında nadir siyasətçilərdəndir ki, bütün situasiyalar üçün əməkdaşlıq, sülh, sabitlik, ədalətlik, təhlükəsizlik və ümumi rifah faktorlarını ön sırada görmüşdür. Bu, olduqca mühüm məsələdir və bütövlükdə dövlətin xarici siyasətinin humanitar aspektini ifadə edir.

Dördüncüsü, üçüncü müddəadan avtomatik olaraq İlham Əliyevin dövlətlərarası əlaqələrə yanaşmasının özəlliyi alınır. Burada Prezidentin coğrafi parametrlərlə mövcud geosiyasi reallığın harmoniyasını tam olaraq əməkdaşlığa, sülhün təmininə və birgə inkişafa yönəltməsi xəttini aydın görə bilirik.

Deməli, Azərbaycanın tarixi olaraq coğrafi determinantlarının dəyişmə dinamikasının real qiymətləndirilməsi dövlət başçısı üçün əhəmiyyətli məqamdır. Bu baza üzərində indiki mərhələdə dövlət üçün müxtəlif əməkdaşlıq platformalarının qarşılıqlı əlaqəsi əsasında birgə inkişafa nail olmaq İlham Əliyevin siyasi kursunun mühüm cəhətlərindən biridir. Həmin təzisdən əməkdaşlıq platformalarının Azərbaycan Respublikasının siyasətinin əsaslarını təşkil edən faktorlar sırasına daxil olduğu nəticəsi alınır.

(ardı var)

Füzuli QURBANOV,
XQ-nin analitiki,
fəlsəfə elmləri doktoru

(əvvəli 1-ci səhifədə)

İlk olaraq siyasi analitik kimi ən mühüm suala cavab vermək istəyirəm ki, Ermənistan niyə məhz indi, illərlə davam edən müharibə ritorikasıdan sonra, “müharibə məntiqindən sülh məntiqinə” keçid etdiyini bəyan etdi? Sualın cavabı təkcə İrəvanın daxili siyasi motivlərində deyil, daha çox Bakının formalaşdırdığı regional reallıqlarda gizlidir.

Birincisi, Bakı postmüharibə mərhələsində strateji təşəbbüskar oldu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ard-arda konkret sülh təklifləri irəli sürdü – sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyası, nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin açılması, qarşılıqlı ərazi bütövlüyünün tanınması. Prezident

sərhədlərin delimitasiyası və sülh müqaviləsi kimi siyasi-hüquqi mexanizmləri təqdim etməklə İrəvanın seçim imkanlarını məhdudlaşdırdı. Məhz bu reallıqlar göstərir ki, Ermənistan ya Bakının gündəliyini qəbul etməli, ya da strateji təcrid və iqtisadi darımayla üzləşməli idi. Maraqlıdır ki, əgər İrəvan bu şansını öz təşəbbüsü ilə yaratmağa çalışsaydı, sülh narrativini indiki qədər davamlı və inandırıcı olardı mı? Cavab aydındır: ehtimal çox aşağıdır, çünki bu şansın konkret icra mexanizmi və iqtisadi-dividend dəstəyi yalnız Azərbaycanın təqdim etdiyi çərçivədə mövcuddur.

8 avqustu şərtləndirən pozitiv amillər yalnız Azərbaycanın sülh gündəliyi ilə məhdudlaşmır; onlar həm də regional

Tarixi anlaşmanın müəllifi

tərəfindən bu təkliflər beynəlxalq hüquq prinsiplərinə söykənərək təqdim edilirdi və region dövlətləri, o cümlədən vasitəçi aktorlar tərəfindən dəstəklənirdi. Beləliklə, Ermənistan özünü beynəlxalq təzyiqlərin ortasında gördü: ya Bakının təqdim etdiyi gündəliyi qəbul etmək, ya da tam təcrid riskini yaşamaq.

İkincisi, Azərbaycanın diplomatiyası hərbi qələbədən sonra sərt güc ritorikasına deyil, yumşaq güc elementlərinə əsaslandı. Bakı regiondakı bütün tərəflərə – hətta Ermənistanla da – iqtisadi əməkdaşlıq, ticarət, enerji və nəqliyyat layihələrində iştirak imkanları təklif etdi. Əslində, bunlar Ermənistanla ilk baxışdan “çoxvariantlılıq” kimi göründü: yəni, sülh yolu seçilsə, regional layihələrə qoşulmaq və izolyasi-

və daxili konfigurasiyalardan irəli gəlir. Qərb-Rusiya münasibətlərindəki gərginlik Cənubi Qafqazın geosiyasi mənzərəsini dəyişdi, region dövlətləri üçün sülhün strateji əhəmiyyətini artırdı. Belə bir şəraitdə Ermənistan sülh gündəliyini qəbul etməklə yalnız qonşu ölkələrlə münasibətlərini normalaşdırmır, eyni zamanda, özünü “təhlükəsiz tərəfdəş” kimi təqdim etməyə imkan qazandı.

Bundan əlavə, Azərbaycanın iqtisadi çəkisi və regional liderliyi 8 avqustu şərtləndirən əsas amillərdən biridir. Bakı enerji, logistika və maliyyə resurslarını strateji üstünlük kimi istifadə edərək “güc vasitəsi ilə sülh” modelini iqtisadi dividendlərlə tamamladı. Bunlar İrəvan üçün yalnız diplomatik seçim deyil, həm də konkret iqtisadi imkanların və resursların mövcudluğu məsələsi oldu; Ermənistan bu imkanlardan kənarda qalmaq riski ilə üzləşdi. Daxili siyasi kontekst də önəmlidir. Ermənistan rəhbərliyi anlayır ki, sabitlik olmadan iqtisadi islahatlar və sosial dayanıqlılıq uğur qazana bilməz. Məhz bu baxımdan sülh yalnız xarici siyasət addımı deyil, daxili etimadın və sosial sabitliyin təminatçısıdır.

Nəhayət, Azərbaycan-Türkiyə strateji mütəfəqqiyyəti Ermənistanın seçim imkanlarını daraldı. Çünki Ankara ilə normalaşma yalnız Bakı ilə sülh kontekstində mümkün idi. Beləliklə, bütün bu amillər birləşərək 8 avqustu Ermənistan üçün yalnız simvolik deyil, həm də strateji və praktik baxımdan tarixi dönüş günü kimi müəyyənləşdirdi.

Ermənistan ptezidenti 8 avqustu “böyük diplomatik nailiyyət” kimi təqdim edir, amma bu nailiyyətin arxasında əsas hərəkətverici qüvvə Azərbaycanın sülh gündəliyidir. Bakı postmüharibə mərhələsində diplomatik və iqtisadi vasitələrdən istifadə edərək regionda yeni nizam yaratdı. Azərbaycanın təşəbbüsləri Ermənistanı danışıqlar masasına gətirdi və onun mövqeyini “müharibə məntiqindən sülh məntiqinə” çevirməyə imkan verdi.

Azərbaycanın mövqeyi həm strateji, həm də iqtisadi baxımdan aydın idi: region enerji, nəqliyyat və ticarət dəhlizlərini öz təşəbbüsü ilə əlaqələndirmək, davamlı regional əməkdaşlıq mühiti yaratmaq və Ermənistanın bu prosədə rolunu müsbət şəkildə daxil etmək. Beləliklə, Ermənistanın “sülh kəşşməsi” təşəbbüsü əslində Azərbaycanın təqdim etdiyi regional inteqrasiya çərçivəsində bir hissəsini çevrildi.

Tarixi şansın müəllifi açıqdır: 8 avqustda sülhün parafanması Azərbaycanın sistemli strategiyası və Prezident İlham Əliyevin qəti siyasi iradəsi nəticəsində mümkün oldu. İlham Əliyev postmüharibə mərhələsində ardıcıl diplomatik addımlar ataraq region üçün konkret sülh və inteqrasiya təkliflərini təqdim etdi. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın geosiyasi və iqtisadi üstünlüklərini səmərəli şəkildə istifadə edərək Ermənistanı danışıqlar masasına gətirdi.

Əlbəttə, burada həlledici rolu Prezident İlham Əliyevin siyasi iradəsi oynadı: o, təkcə sülh modelini tətbiq etməklə kifayətlənmədi, eyni zamanda regional inteqrasiyanın praktik mexanizmini formalaşdırdı, Ermənistanın iqtisadi və siyasi maraqlarını nəzərə alaraq balanslı və davamlı reallıq yaratdı. Nəticədə, 8 avqust Azərbaycanın davamlı və məqsədyönlü siyasətinin, İlham Əliyevin siyasi liderliyinin və region sülh gündəliyini formalaşdırmaq bacarığının praktiki təzahürü oldu.

Şəbnəm ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru

AİB ölkəmizdə iqlimə davamlılığı dəstəkləyir

Asiya İnkişaf Bankının (AİB) məlumatına görə, bu maliyyə qurumu Azərbaycanla 2025-2029-cu illər üçün Tərəfdaşlıq Strategiyasına əsaslanaraq Azərbaycan infrastrukturunun iqlimə davamlılığını artırılması ilə bağlı layihələr hazırlayacaq.

Bildirilir ki, Azərbaycan davamlı iqtisadi artımı poza biləcək müxtəlif təbii təhlükələrə məruz qalır. Su ehtiyatlarının çatışmazlığı kənd təsərrüfatı istehsalı, məşğulluq, su təchizatı və su – elektrik enerjisi istehsalı üçün ciddi təhlükə yaradır. Buzlaqların əriməsi güclü daşqınlara, torpaqların degradasiyasına və su anbarları kimi infrastrukturun zədələnməsinə səbəb olur. Bu riskləri azaltmaq üçün AİB

qarşısında iqlimə davamlı infrastrukturun yaradılması, ekosistemlərin və həssas icmaların qorunması qarşıya mühüm vəzifə kimi qoyulur.

AİB-in məlumatına görə, Azərbaycan zəngin təbii ehtiyatlara və müxtəlif iqlim qurşaqlarına malikdir. Qlobal istixana qazı emissiyaları nəticəsində ölkə səhrələşmə, su qıtlığının artması və dəniz səviyyəsinin aşağı düşməsi də daxil olmaqla iqlim

dəyişikliyin ciddi təsirləri ilə üzləşir. Bu çağırışlara uyğun olaraq 2024-cü ildə iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma üzrə hazırlanan milli proqramın icrası nəticəsində əldə edilən töhfələrin 2025-ci ildə elan olunması nəzərdə tutulur.

Azərbaycan hazırda özəl investorların fəal iştirakı ilə bərpa olunan enerjinin ümumi quraşdırılmış istehsal gücündə, o cümlədən ixracda payının artırılması istiqamətində fəal iş aparır. Eyni zamanda aşağı karbonlu regional nəqliyyat və logistika şəbəkələrinə investisiya qoymaqla gəlirləri diversifikasiya etməyi planlaşdırılır. Digər məqsəd bacarıqların inkişafı, iqlimə davamlı infrastruktur, yüksək əlavə dəyərli kənd təsərrüfatı məhsulları, eləcə də kiçik və orta biznesə dəstək proqramları vasitəsilə regionlarda məhsuldarlığı artırmaqdır.

Beynəlxalq maliyyə təşkilatı olan AİB 1966-cı ildə yaradılıb. Əsas məqsədi Asiya məkanında, bütövlükdə Şərqi ölkələrində iqtisadiyyatın inkişafına yardım göstərməkdən ibarət olan bankın baş ofisi Filippin Manila şəhərində yerləşir. AİB-ni maliyyələşdirən 67 özlü ölkə var ki, onlardan 48-i Asiya və Sakit Okean regionunda yerləşir.

Azərbaycan Respublikası 1999-cu il oktyabrın 20-də Asiya İnkişaf Bankına üzvlüyə qəbul olunub. 2004-cü ilin noyabr ayından etibarən isə təşkilatın ölkəmizdə nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın AİB-in səhmlərində payı 0,447 faiz təşkil edir.

Horadiz – Ağbənd dəmir yolunun 67 faizi hazırdır

Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-dən aldığımız məlumata görə, Horadiz – Ağbənd dəmir yolu xəttinin layihələndirilməsinin 84 faizi, tikinti-quraşdırma işlərinin isə 67 faizi yekunlaşıb.

Bildirilir ki, hazırda xəttin 75 – 106 kilometr hissəsində torpaq işləri və mühəndis qurğularının inşası aparılır. Layihə çərçivəsində Yuxarı Mərcanlı, Şükürbəyli, Soltanlı, Qumlaq, Həkəri, Mincivan, Bartaz və Ağbənd stansiyalarının tikintisi nəzərdə tutulur. Bundan başqa, dəmir yolu xətti boyunca 40 körpünün, 26 avtomobil keçidinin, 4 tunelin, 3 qalereyanın, istinad divarlarının, ümumilikdə, 553 mühəndis qurğusunun tikintisinin həyata keçiriləcəyi planlaşdırılır.

Kiçik SES-lər böyük həcmdə “təmiz” enerji verəcək

Kəlbəcər rayonunda yeni istifadəyə verilən 3 kiçik su elektrik stansiyasında il ərzində 68 milyon kilovat-saat elektrik enerjisi istehsal olunacaq. Bu barədə jurnalistlərə “AzərEnerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin yaşıl enerji elektrik stansiyalarının baş mühəndisi Razim Qasımov məlumat verib.

Baş mühəndis deyib ki, “Aşağı Vəng”, “Nadixanlı” və “Çaykənd” kiçik su elektrik stansiyalarında çalışanlar Kəlbəcər sakinləridir. Onun sözlərinə görə, Kəlbəcər rayonunda inşa olunmuş 3-8,6 meqavattlıq “Aşağı Vəng” və 8,8 meqavattlıq “Nadixanlı” kiçik su elektrik stansiyalarını su ilə təmin etmək üçün Lev çayının Tərtər çayına qovuşmasından sonra baş suqəbulədicisi, eyni zamanda, Tutqu çayının Tərtər çayına qovuşan hissəsində ikinci suqəbulədicisi yaradılıb.

Bildirilir ki, müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş stansiyalar ölkə enerjisisteminin mərkəzləşdirilmiş SCADA sistemində inteqrasiya olunub. Burada istehsal edilən ekoloji təmiz yaşıl enerji ilə, təxminən, 25 min nəfər elektrik enerjisi ilə təmin olunacaq.

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva avqustun 21-də Kəlbəcər rayonunun Vəng kəndində “AzərEnerji” ASC-nin “Aşağı Vəng”, “Nadixanlı” və “Çaykənd” kiçik su elektrik stansiyalarının iştirak edəblər.

Elektrik enerjisi ixracı 4,3 dəfə artıb

Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatına görə, bu ilin 7 ayında ölkədən 43 milyon ABŞ dolları dəyərində 737 milyon 466 min kVt/saat elektrik enerjisi ixrac edilib. İyulda isə ölkədən 3 milyon 53 min dollarlıq 57 milyon 623 min kVt/saat (keçən ilin eyni ayına nisbətən müvafiq olaraq 4,3 dəfə çox) elektrik enerjisi ixrac olunub. Qeyri-neft məhsullarının ixracında elektrik enerjisinin payı 2,23 faiz çoxalıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın son illər ən çox elektrik enerjisi ixrac etdiyi ölkə Türkiyədir. Enerji Gürcüstan üzərindən ötürülür. Əvvəlki illərdə qardaş ölkə üzərindən Avropaya az miqdarda elektrik enerjisi ixrac olunub. Yaxın illərdə Azərbaycandan Türkiyəyə elektrik enerjisi Naxçıvan üzərindən ötürüləcək.

Bu ilin 7 ayında respublikamız xarici ölkələrlə 28 milyard 842 milyon dollar (ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 7,25 faiz çox) dəyərində ticarət əməliyyatı aparıb. Xarici ticarət dövriyyəsinin 15 milyard 227 milyon dolları ixracın, 13 milyard 615 milyon dolları isə idxalın payına düşüb.

Meyvə-tərəvəz məhsullarımız xarici bazarlarda

2025-ci ilin yanvar–iyul aylarında ölkəmizdən xarici bazarlara meyvə, tərəvəz və bostan məhsullarının ixracında ciddi artım qeydə alınıb. Bu ilin 7 ayında ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə qoz-fındıq ixracı 33,1 faiz, sitrus meyvələri ixracı 54 faiz, alma, armud və heyvə ixracı 53,6 faiz, ərik, albalı, gilə, şaftalı ixracı 33 faiz, nar ixracı 37,7 faiz, digər meyvələrin ixracı isə 76,2 faiz artıb.

Hesabat dövründə tərəvəz məhsullarının ixracında isə əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 22,6 faiz artım qeydə alınıb. Cari ilin 7 ayı ərzində ölkəmizdən xarici bazarlara kartof ixracı həcm olaraq 46,8 faiz, pomidor ixracı 22,8 faiz, qarpız və qovun ixracı 2 dəfədən çox artıb.

Artım təkcə tərəvəz və bostan məhsullarının həcmində deyil, ixrac dəyərində də öz əksini tapır. Belə ki, bu ilin yanvar–iyul aylarında kartof ixracından gəlir dəyər ifadəsində (ABŞ dolları ilə) 37,5 faiz təşkil etdiyi halda, pomidor ixracı üzrə bu artım 12,4 faiz, qarpız və qovun ixracı üzrə isə 86,4 faiz olub.

Səhifəni hazırladılar:
Vaqif BAYRAMOV,
Mirbağır YAQUBZADƏ
XQ

Dövlət satınalmaları şəffaflığa əsaslanır

6 ayda 1,6 milyard manatlıq elektron əməliyyat aparılıb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Antitinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi dövlət satınalmalarının rəqabətlik və əlçatanlıq prinsipləri əsasında təşkil, satınalma proseslərində qanunvericiliyə riayət olunmasına nəzarət və bütövləndirən səmərəli istifadənin təmin edilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirir.

Qurumdan verilən məlumata görə, 2025-ci ilin birinci yarısında elektron satınalmaların həcmi 1 milyard 632,7 milyon manat təşkil edib ki, bu da əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 177 milyon manat və ya 12,2 faiz artım deməkdir. Müsbət dinamika dövlət satınalmalarının “E-tender.gov.az” vahid internet portalında funksionallığın genişləndirilməsi, prosedurların sadələşdirilməsi, təchizatçıların prosesə daha rahat qoşulması və rəqabət imkanlarının artması ilə bağlıdır.

Hesabat dövründə elektron satınalmalar nəticəsində dövlət büdcəsinə qənaət edilmiş məb-

ləğ ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 38,6 faiz artaraq 329,2 milyon manat təşkil edib. Əldə olunan nəticələr dövlət vəsaitlərinin məqsədyönlü istifadəsi ilə əlavə xərclərin minimallaşdırılması və maliyyə intizamının gücləndirilməsi hesabına təmin edilib.

Bu ilin 6 ayı ərzində açılışı baş tutmuş satınalmalar üzrə orta iştirakçı sayı açıq tender metodu üzrə 4,3, kotirovka sorğusu metodu üzrə 3,4 olmaqla, ümumilikdə 3,7 təşkil edib. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə açılışı baş tutmuş satınalmalarda orta iştirakçı sayı, ümumilikdə, 2,8 faiz artıb, o cümlədən açıq ten-

der metodu üzrə 7,5 faiz artım qeydə alınıb, kotirovka sorğusu metodu üzrə isə bu göstərici ötən ilin müvafiq dövrünün göstəricisi ilə eynilik (3,4) təşkil edib. Göründüyü kimi, çoxiştirakçılığın təmin edilməsi satınalma proseslərində sahibkarların bərabər imkanlarla iştirakına və bazaraya çıxış imkanlarının genişlənməsinə şərait yaradır. Bu isə sahibkarlıq mühitinin inkişafına və iqtisadi fəallığın artmasına töhfə verir.

Bundan əlavə, dövlət satınalmalarında şəffaflığın təmin edilməsi və ədalətli rəqabət mühitinin qorunması, o cümlədən müraciətlərin çəvik emalı istiqamətində müntəzəm tədbirlər görüldü. Satınalan təşkilatlar tərəfindən müxtəlif maneələrin yaradılması ilə əlaqədar agentliyə daxil olan 789, digər məsələlərlə əlaqədar isə 239 müraciətə baxılıb. Müsəbiqə zamanı qanunvericiliyin tələblərinin pozulması halları aşkar olunan 501 yekun protokol ləğv edilib.

Təchizatçıların dövlət satınalmalarında iştirakının daha da asanlaşdırılması və sənədləşmə prosesinin sürətləndirilməsi məqsədilə müxtəlif dövlət qurumlarından tələb olunan sənədlərin “E-tender.gov.az” portalı vasitəsilə real vaxt rejimində əldə olunması üçün agentlik tərəfindən Mərkəzi Bank, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti, Ədliyyə və Daxili İşlər nazir-

likləri ilə inteqrasiyalı həyata keçirilib.

Bununla yanaşı, portalda satınalma komissiyası tərəfindən şərtlər toplusunun elektron şəkildə qanunvericiliyin bütün tələbləri nəzərə alınmaqla yadradılması, uzadılmış satınalmalarda verilmiş təkliflərin avtomatik olaraq yeni versiyaya köçürülməsi, yenidən yadadılmış satınalmaların əvvəlki ləğv edilmiş versiyalarla sistem daxilində əlaqələndirilməsi və portal istifadəçiləri üçün keçid imkanının təmin edilməsi və s. kimi yeni funksionallıqlar əlavə edilməklə təkmilləşdirmələr aparılıb.

Hesabat Azərbaycan Respublikasının Biznes mühiti və beynəlxalq reytinglər üzrə Komissiyasının əmtəə bazarının səmərəliliyi və rəqabət işçi qrupunun Fəaliyyət Planının tələblərinə əsasən hazırlanıb. Yeri gəlmişkən, Biznes mühiti və beynəlxalq reytinglər üzrə Komissiya “Azərbaycan Respublikasında biznes mühitinin əlverişliliyinin artırılması və beynəlxalq reytinglərdə ölkəmizin mövqeyinin daha da yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” ölkə Prezidentinin 2016-cı il 13 iyul tarixli sərəncamı ilə yaradılıb. Komissiyanın əmtəə bazarının səmərəliliyi və rəqabət işçi qrupuna rəhbərliyi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Antitinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi həyata keçirir.

Süni intellekt şirkətimiz beynəlxalq yarışma qalibidir

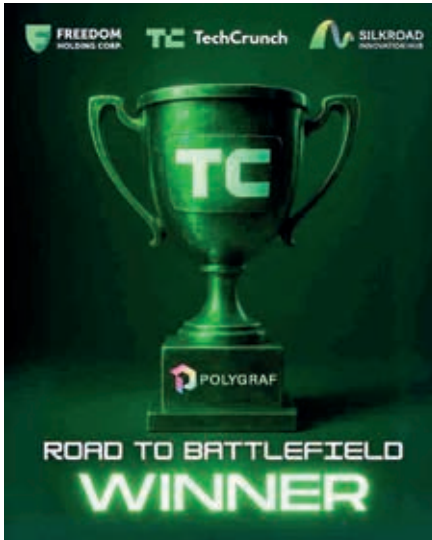
Azərbaycanlı startapçı Yaqub Rəhimovun əsasını qoyduğu “Polygraf AI” şirkəti, Silkroad İnnovasiya Mərkəzinin təşkil etdiyi beynəlxalq yarışmanın qalibi olub.

Mərkəzi Asiya, Qafqaz və Türkiyədən qoşulmuş 400-dən çox startap arasından qalib seçilən şirkət global nüfuzlu “TechCrunch 2025” yarışmasında finala birbaşa vəsiqə qazanıb. Bu uğur şirkətin cari il ərzində qazandığı ardıcıl qalibiyyətlərin davamıdır. Belə ki, bundan öncə də “Polygraf AI” ABŞ-da keçirilən “SXSW Pitch”, “SummerFest Tech” kimi daha iki nüfuzlu yarışda qalib adını qazanmışdı.

“Polygraf AI” layihəsi süni intellektin sürətlə inkişaf etdiyi dövrdə təşkilatların məlumat təhlükəsizliyini qorumağa və deepfake risklərinin aşkarlanmasına yardım edir. Platforma deepfake səs və saxta məzmunu aşkar edir, həmçinin “OpenAI”, “Gemini” və “Microsoft Copilot” kimi süni intellekt alətlərinə məxfi məlumatların sızmasının qarşısını alır.

Bu qalibiyyətin “Polygraf AI” komandasının fəaliyyətinin global əhəmiyyətini bir daha təsdiqlədiyini bildiren azərbaycanlı intellekt sahibi Yaqub Rəhimov deyib: “Fəaliyyətimiz lokal Kiçik Dil Modeli (SLM) texnologiyası ilə kritik əməliyyat komandalarını komplayns risklərindən qorumağa, həm də süni intellekt əsaslı fırıldaqçılığın qarşısını almağa yönəlib. Bu uğur bizə San-Fransiskoda keçiriləcək “TechCrunch Disrupt” tədbirində missiyanızı daha geniş auditoriyaya çatdırmaq, eləcə də “Battlefield 200” yarışında qalib gələrək tarixi bir ilkə imza atmaq imkanı yaradır”.

Yeri gəlmişkən, “Polygraf AI” – süni intellekt dövründə şəffaflıq, təhlükəsizlik və etibarlılıq üzərində qurulmuş bir platformadır. Şirkət təşkilatlara deepfake, sintetik təhlükə, məlumat itkisi və daxili

riskləri vaxtında aşkar etməyə kömək edir. “TechCrunch” isə dünyanın ən nüfuzlu texnologiya mediası və startap ekosisteminin aparıcı platformalarından biridir. 2005-ci ildən fəaliyyət göstərən bu platforma hər il minlərlə texnologiya şirkətini və investorları bir araya gətirən “TechCrunch Disrupt” konfransını təşkil edir. “Startup Battlefield” intellekt yarışması vasitəsilə seçilən ən perspektivli startaplar global səhnədə öz həllərini təqdim etmək imkanı qazanır.

Haylar uyğunlaşma problemindən əziyyət çəkiblər

Nikol Paşinyan Ermənistanı fəlakətə aparmış separatçılara “əlvida!” deməyi bacaracaqmı?

Bu, həmin Paşinyan deyilmi? İndi Ermənistan baş nazirinin xeyrinə deyilən və yazılan sözlə qarşı sadə azərbaycanlı bu məntiqi sualı qoya bilər. Həm də tam haqlı olaraq. Bugünlərdə Nikol Paşinyan sosial şəbəkələrdə Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsinin qəbulunun 35-ci ildönümünə həsr olunan məqaləsində mühüm mesajlar verib, ölkənin siyasi gündəminin cari prioritetlərini müəyyən edən tezislər səsləndirib.

“Ermənistan ilk dəfə olaraq beynəlxalq hadisələrə uyğunlaşmağa başlayıb. Ən böyük problemlərimizdən biri o olub ki, ölkəmizin yaşadığı nəzəriyyələr adətən elita tərəfindən formalaşdırılıb və ictimaiyyətə öyrədilib. İndi bunun əksinin baş verdiyi dövrdə yaşayırıq: nəzəriyyələr xalqın şüurunda mayalanır, sonra xalqın nümayəndələri onları formalaşdırır və həyata keçirirlər. Bu prosesin təbii təam şəklində qoruyub saxlamağımız çox vacibdir”. Bunun ardınca N.Paşinyan Ermənistanın uzun illər müasir dünyanın şortlarına uyğun gəlməyən siyasət yürütdüyünü dilə gətirib: “Tariximiz boyu yaşadığımız bütün fəlakətlərin xüsusiyyətlərini öyrənərək belə qənaətə gəldik ki, biz, bir qayda olaraq, heç vaxt tariximizin tempini beynəlxalq proseslərin tempi ilə eyniləşdirə bilməmişik. Vaşinqtonda baş verənlər (Azərbaycan–Ermənistan razılaşması -red.) ona dəlalət edir ki, artıq Ermənistanın xarici siyasət taktikası müəyyən beynəlxalq proseslərə uyğunlaşb. Bu isə son dərəcə vacib məsələdir. Beynəlxalq hadisələrə uyğunlaşmaq baxımından, bəlkə də son bir neçə əsr ərzində ilk real imkanı mızdırıb. Bu, bizim üçün son dərəcə mühüm mərhələdir”.

Baş nazirin məqaləsində keçmiş “səyahəti” xüsusi maraq doğurur. O, Ermənistan SSR Ali Sovetinin 1990-cı il avqustun 23-də qəbul etdiyi İstiqlal Bəyannaməsi, SSRİ-nin utopik ideologiyası və 2020-ci ilin payızında baş verən 44 günlük müharibənin səbəbləri ilə bağlı fikirlərini açıqlayıb və sonra diqqəti “Qarabağ hərəkatı”nın davam etdirilməsinin yolverilməzliyinə yönəldib. Paşinyan yazır ki, Müstəqillik Bəyannaməsi qəbul olunduğu dövrdə o sənəd Ermənistanda fəaliyyət göstərən siyasi və intellektual elitanın əhval-ruhiyyəsini əks etdirir və son nəticədə müstəqil Ermənistan Respublikasının yaranmasına təsir edən zirvəyə çatmış “Qarabağ hərəkatı”nın möhürünü daşıyır. Onun siyasi improvizasiı bununla məhdudlaşmır. Yazır: “Bəyannamənin əsas ideoloji müddəaları bir-birinə zidd idi və Sovet İttifaqının 1950-ci illərdən, “dəmir pərdə”nin qurulması və “soyuq müharibə”nin başlanğıcı şəraitində biza tədricən, amma ardıcıl olaraq aşladığı “kollektiv vətənpərvərlik

Ekspert rəyi

Fikrət SADIXOV,
Qərbi Kaspi Universitetinin
professoru, politoloq

– Bu həmin Paşinyandır ki, vaxtilə Şuşada “Artsax” parlamentinin binasını tikməyə hazırlaşır, Cıdır düzündə içkiləri vəziyyətdə rəqs edə-ədə “Qarabağ Ermənistandır və nögtə!” deyə bəyan edirdi. Onu da unutmamışıq ki, o, həm də 44 günlük müharibənin gedişində Qarabağdakı separatçı rejimi durmadan müdafiə edən Ermənistan hökumətinin başçısıdır. Doğrudur, indiki məqamda

modeli”ni əks etdirirdi”. Bu model, eyni zamanda, İkinci Dünya müharibəsində qalib gələn və Şimali Atlantika Aliansı ilə münasibətə girmiş SSRİ-nin ambisiyalılarının cənub-qərb istiqamətini əks etdirirdi. Paşinyanın qənaətinə, onilliklər boyu təbiiq edilən ideologiya “Qarabağ hərəkatı”na gətirib çıxarır, Ermənistanın real müstəqilliyinə maneəyə çevrilib: “Qarabağ hərəkatı”nın davam etdirilməsi qəbulənilməzdir, çünki bu, Ermənistan Respublikasının müstəqilliyinin məhvi demək olardı”. Əslində, Ermənistanın baş naziri bu yaxınlarda hökumətin iclasından sonra mediaya səsləndirdiyi tezisini daha da gücləndirib: “Qarabağ hərəkatı”ndan əl çəkmədən sülh nəzəri və praktik olaraq mümkün deyil”.

Bu məqamda mövzudan bir qədər kə-

Paşinyanın reallığı və şəraitə uyğun sağlam, pragmatik bəyanatlar verməsi bizi müəyyən mənada qane edir. Digər vacib məqam Vaşinqtonda sülhlə bağlı konkret sənədlərin imzalanması və paraflanmasıdır. Bəki bundan sonra rəsmi İrəvandan növbəti, real və konkret addımlar atacağıni gözləyir. Mənə elə gəlir ki, hazırda yaranmış vəziyyət bizi qane edə bilər. Bunun üzərinə Nikol Paşinyanın normal, məntiqi bəyanatlarını da gölsək, hər şeyin öz axarı ilə gəldiyi təəssüratı yaranır.

İntəhası, sabah, ya birisigün, yaxud yaxın gələcəkdə Ermənistan daxilində nələrin baş verəcəyini indidən deyə bilmərik. Hansı qüvvələrin baş nazirə ciddi müqavimət və təsir göstərəcəyini, onların Paşinyanı devirməyə qadir olub-olmayacaqlarını proqnozlaşdırmaq çətin-dir. Bəs, xarici qüvvələrin Ermənistanın daxili siyasətinə müdaxiləsi nə dərəcədə realdır? Onlar daxili müxalifəti dəstəkləyə bilirmi? Əlbəttə ki, bunlar Azərbaycan üçün ciddi əhəmiyyət kəsb edən, bizi maraqlandıran və narahat edən suallardır. Sülh sazişi imzalanana qədər bütün açıqlama və bəyanatlar ritorik və heç bir faydası olmayan ifadələrdir. Elə əsas reallıq da bundan ibarətdir.

nara çəkilməyimizə ehtiyac var. 1988-ci ildən başlanan Qarabağ separatizminin yaradıcılarının erməni faşizminin tərəfdarları Zori Balayan, Silva Kaputikyan, İqor Muradyan və Levon Ter-Petrosyan olduğunu xatırlamalıyıq. Sonralar Robert Koçaryan, Serj Sarkisyan, Vazgen Sarkisyan, həmçinin ASALA terror təşkilatının üzvü Monte Melkonyan bu prosessə qoşularaq dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı çoxsaylı qanlı əməllər törədildilər. Məgər bunları unutmaz olar? Avqustun 8-də Vaşinqtonda sülh sazişinin razılaşdırılması mətninin paraflanması ilə təsdiqlənən yekun proses gündəmə gələndən erməni cəmiyyətində revanşist əhval-ruhiyyənin qızışdırılması üçün böyük sayıl göstərmələr var. Məhz bunu nəzərə alaraq, Paşinyanın “Qarabağ

hərəkatı”nın davam etdirilməsinin yolverilməzliyi ilə bağlı qətiyyətli bəyanatı Azərbaycanla növbəti hərbi qarşıdurmanın bütün tərəfdarlarına sərt mesaj kimi qiymətləndirilməlidir.

Digər tərəfdən, bu, həm də beynəlxalq ictimaiyyətə bir mesajdır ki, Qarabağı Azərbaycanın qanuni ərazisi hesab edən, “real Ermənistan” konsepsiyasının müəllifinin əsas məqsədi iki ölkə arasında və bütövlükdə regionda yekun sülhün bərqərar olması kursunu qətiyyətlə davam etdirməkdir. Açıq deməliyi ki, Paşinyanın bu səyləri regional oyunçularla mehriban qonşuluq münasibətlərinin qurulmasına yönəlib və bu, İrəvanın siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Baş nazir bəyram paylaşımında bu məqama da toxunub: “Biz Ermənistanın müstəqilliyini qoruyub saxlamaq və onu reallığa çevirmək üçün strategiya qəbul etmişik və bu strategiyanın ifadəsi “real Ermənistan” ideologiyasıdır. Onun altında Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh mümkün olacaq, onun əsasında Türkiyə ilə real dialoq mümkün olacaq”.

Baş nazir İkinci Qarabağ müharibəsi mövzusunda qayıdaraq belə bir sual verir: “44 günlük müharibədən qaçmaq üçün nəzəri imkan olduğu halda 2020-ci ilin sentyabrında Ermənistan və şəxsən mən niyə güzəştə getmədik?”. Onun sözlərinə görə, bunun əsas səbəbi bu güzəştlər nəticəsində təhdid və asılılıqların qeyri-münasib şəkildə artacağı və bunun da ölkənin müstəqilliyini və dövlətçiliyini itirməsinə gətirib çıxaracağı idi. Nə demək olar, burada o, həqiqətdən haqlıdır. Paşinyanın sələfləri Ermənistanı İrəvanın “miatsum” ideologiyasından uzaqlaşdırmağa imkan verməyən xarici oyunçuların əsarətində qoymuşdular.

44 günlük müddətdə sarsıdıcı məğlubiyyətə düşər olmasına baxmayaraq, Paşinyan nəinki hakimiyyətdə qalmaq, Ermənistanı ardıcıl olaraq Vaşinqton razılaşmalarına aparmağa, hətta separatçı “çetə”, erməni kilsəsi ilə sırt qarşıdurmaya girməyə müvəffəq oldu.

Sonda bizə onu demək qalır ki, hayların baş naziri məqsədyönlü şəkildə kütlənin beyninə yeritdiyi “real Ermənistan” a uyğun olaraq Qarabağı Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanımaqla, onun, guya, Ermənistanla məxsusluğu ilə bağlı stereotipi tamamilə qırdı.

Nikol Paşinyanın son paylaşımı Azərbaycan və Ermənistan arasında sülhün həmişəkindən daha yaxın olduğuna dair bir-mənəli siqnaldir. Onun Hayastan üçün dinc və firavan həyatın başlanması ilə bağlı pozitiv sözlərini isə Bakının sülh gündəliyinə və Vaşinqton sazişlərinə sadıqlıq nümayişi kimi qəbul etmək istərdik.

İmran BƏDİRXANLI
XQ

Ekspert rəyi

Tofiq ABBASOV,
siyasi icmalçı

– Bəli, Ermənistan baş nazirinin bu açıqlamasında həqiqət payı var. Hələ SSRİ dağılana qədər Dağlıq Qarabağda millətçilik dalğası qalxmış, hətta orada azərbaycanlıları şərəylər, haqqını tapdayır, etnik ayrı-seçkiliyə moruz qoyurdular. İndi biz görək Paşinyanın dediklərini diqqətlə dinləyək və paralellər aparaq. Faktiki olaraq, o, sözün düzünü deyir. Şübhə yoxdur ki, balayanlar, kaputikyanlar, igityanlar sovetlər dövründə fəaliyyət göstərən müxtəlif yaradıcılıq ittifaqlarının rəhbərləri idilər. Onların millətçilik aksiyalarında ön cərgədə getmələri təsadüf deyildi. Qarabağın Azərbaycan qərarı Ermənistanı verilməsini ən ucadan bağışın məhz onlar idilər. MKİ-nin sovet hökumətinə milli evlərə parçalamaq planı baş tutdu. Elə ilk qığılcım da Qarabağda alışdırıldı. Ardınca torpaqlarımızın işğalı başlandı. Hələ 1998-ci ildə Ermənistanın ilk prezidenti Levon Ter-Petrosyan Azərbaycanla danışığa getməyin vacibliyini anlayır, sülh üçün ortaq məxrəcə axtırırdı. O, millətçilik dalğasının acı aqibətini gördüdü.

Birmonalı şəkildə deyə bilərik ki, əgər üçüncü qüvvənin köməyi olmasaydı ermənilər heç vaxt Qarabağı ala bilməyəcəkdilər. 366-cı motoatıcı alay, Pskov desant qüvvələrinin birləşmələri döyüşlərə cəlb olunmasaydılar, cəbhədə fərqli vəziyyət yaranardı. Bu mənada Levon Ter-Petrosyan anlayırdı ki, onlar müharibəni deyil, döyüşü udublar. Amma Koçaryan və Sarkisyan kimi “Qarabağ qusqunları” sülh dalğasını ələrinə alıb bütün erməni xalqını aldatdılar. Bununla da erməni dövləti və xalqı üçün ucurlma gedən yolu müəyyən etdilər. Axırını da gördük.

Bəli, ermənilər “Qarabağ kartı”nın girovuna çevrildilər. Artıq Paşinyan bunu anlayıb və bu gün deyir ki, Ermənistanı integrasiyadan, transmilli nəqliyyat marşrutlarından məhrum edən məhz qondarma Qarabağ məsələsi olub. Yəni, özlərini strateji təklifi məhkum etdilər. Nikol Paşinyan başa düşdü ki, bu yolun sonu yoxdur. Bu mövqeyinə görə, başladığı inqilabı başa çatdırması üçün ona dəstək verməliyi.

Oskanyanın tükənməyən xülyaları

İrəvanı dalana salmış siyasətin həmmüəllifi susmaq bilmir

Ermənistanda Azərbaycanla münasibətlərin normallaşdırılması, sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis olunması haqqında sazişə qarşı çıxanlardan biri də keçmiş xarici işlər naziri Vardan Oskanyandır. O, Nikol Paşinyan iqtidarının sülh gündəmini tez-tez kəskin tənqid edir. İddia edir ki, hazırkı hökumət Azərbaycanla danışıqlarda milli maraqları güzəştə gedir. Onun fikrincə, imzalanacaq saziş Ermənistanı daha da zəiflədib regiondakı mövqelərini itirməsinə gətirib çıxaracaq. Keçmiş nazirin ritorikasında revanşist notlar açıq şəkildə hiss olunur. Bu baxımdan Oskanyanın çıxışları müxalifət düşərgəsinin radikal qanadına əlavə stimül verir.

Sabiq nazir bugünlərdə sosial şəbəkə hesabında yenə oxşar fikirlərlə çıxış edib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan öz məqsədlərinə nail olub və nə qədər ki, Paşinyan hakimiyyətdədir, Nikolun nə deyib-deməməsindən asılı olmayaraq, nail olmaqda davam edəcək. Oskanyan Paşinyanın Ermənistan SSR Ali Sovetinin 1990-cı il avqustun 23-də qəbul etdiyi Müstəqillik Bəyannaməsinin 35-ci ildönümü ilə bağlı müraciətini ziddiyyətli və absurd adlandırdı: “Nikol Paşinyan dünən yenə də “Artsax” haqqında danışdı. Özüünün fəlakətli qərarlarına boş yerə haqq qazandırmışdır. Son illərin siyasətinin və Ermənistanın regional inkişafdan təcrid olunmasının təqsiri Paşinyanın üzünə yıxmıyağa çalışması özü absurdur. Çünki 30 ilə yaxın davam edən işğalçılıq siyasətinin və Ermənistanın regional inkişafdan təcrid olunmasının təqsiri yalnız indiki iqtidar deyil, məhz Oskanyanın da daxil olduğu keçmiş hakimiyyətlərdir. Onların illərlə yürütdüyü yanlış kurs nəticəsində Ermənistan həm beynəlxalq təcriddə maruz qaldı, həm də müharibənin qaçılmazlığı özü üçün həzrlədi. Bu baxımdan Oskanyanın bugünkü sırt çıxışları daha çox öz məsuliyyətini gizlətmək təsiri bağışlayır.

O iddia edir ki, guya, Paşinyan 2020-ci ilə qədər güzəştlərə getsəydi, Hayastan indiki vəziyyətə düşməzdi. Əslində isə məhz Oskanyanın da xarici siyasət idarəsinə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə Ermənistan hakimiyyətləri hər dəfə danışıqlardan qaçaraq qeyri-real tələblər irəli sürürdülər. Onlar Azərbaycan torpaqlarının işğal altında saxlanılmasını əbədi etmək niyyətində idilər. Nəticədə, danışıqlar prosesi çıxılmaz vəziyyətə salındı və bölgədə hərbi toqquşmaların baş verməsi qaçılmaz oldu. Oskanyanın bu gün Paşinyana qarşı səsləndirdiyi itihamlar, əslində, onun öz siyasətinin iflasını ört-basdır etmək üçündür. Çünki Ermənistanı fəlakətə aparan xətt təkcə Paşinyanın deyil, həm də ondan əvvəlki rəhbərlərin səhvlərinin nəticəsidir.

Oskanyan bir tərəfdən danışıqlarda vaxtında güzəştə gedilmədiyindən gileylənir,

onun sözləri strateji baxımdan heç bir önəm daşmır. Onun sözləri xalqın əzablarını daha da artırır, bizə daim xatırladır ki, bütün itkilərimizin qarşısını almaq olardı”.

Ermənistanın sabiq XİN başçısının son açıqlaması bir daha göstərir ki, o, siyasi fəaliyyətində reallıqdan uzaq mövqə tutmaqda davam edir. Oskanyanın Azərbaycanla münasibətlərin normallaşması istiqamətində atılan addımları qəti şəkildə rədd edərək, bütün təqsiri Paşinyanın üzünə yıxmıyağa çalışması özü absurdur. Çünki 30 ilə yaxın davam edən işğalçılıq siyasətinin və Ermənistanın regional inkişafdan təcrid olunmasının təqsiri yalnız indiki iqtidar deyil, məhz Oskanyanın da daxil olduğu keçmiş hakimiyyətlərdir. Onların illərlə yürütdüyü yanlış kurs nəticəsində Ermənistan həm beynəlxalq təcriddə maruz qaldı, həm də müharibənin qaçılmazlığı özü üçün həzrlədi. Bu baxımdan Oskanyanın bugünkü sırt çıxışları daha çox öz məsuliyyətini gizlətmək təsiri bağışlayır.

O iddia edir ki, guya, Paşinyan 2020-ci ilə qədər güzəştlərə getsəydi, Hayastan indiki vəziyyətə düşməzdi. Əslində isə məhz Oskanyanın da xarici siyasət idarəsinə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə Ermənistan hakimiyyətləri hər dəfə danışıqlardan qaçaraq qeyri-real tələblər irəli sürürdülər. Onlar Azərbaycan torpaqlarının işğal altında saxlanılmasını əbədi etmək niyyətində idilər. Nəticədə, danışıqlar prosesi çıxılmaz vəziyyətə salındı və bölgədə hərbi toqquşmaların baş verməsi qaçılmaz oldu. Oskanyanın bu gün Paşinyana qarşı səsləndirdiyi itihamlar, əslində, onun öz siyasətinin iflasını ört-basdır etmək üçündür. Çünki Ermənistanı fəlakətə aparan xətt təkcə Paşinyanın deyil, həm də ondan əvvəlki rəhbərlərin səhvlərinin nəticəsidir.

Oskanyan bir tərəfdən danışıqlarda vaxtında güzəştə gedilmədiyindən gileylənir,

digər tərəfdən isə Azərbaycanla sülh sazişinə qarşı çıxır. Bu onu göstərir ki, Vardan və onun kimi düşüncələr üçün sülh heç vaxt məqsəd olmayıb. Onların əsas qayəsi Ermənistan cəmiyyətini yenidən köhnə xülyalarla yaşatmaq, revanşist qüvvələri fəallaşdırmaq və bölgəni yeni gərginliklərə sürükləməkdir. Oskanyan “Artsax və Laçın ermənilərin olaraq qalacağı” kimi iddialar irəli sürür, lakin 44 günlük Vətən müharibəsi və birgünlük antiterror tədbirləri tamamilə başqa mənzərəni ortaya qoydu.

Sabiq nazirin əsas arqumenti bundan ibarətdir ki, Paşinyanın sözləri Ermənistan üçün təhlükə yaradır. Əslində, Ermənistanı təhlükəyə atan məhz Oskanyanın təmsil etdiyi köhnə siyasi elitadır. Onlar ölkəni regional əməkdaşlıqdan təcrid edib, qonşularla düşmənçilik siyasətini dövlət strategiyasına çeviriblər. Bu siyasətin nəticəsində Ermənistan iqtisadi böhranlara sürüklənib, demografik itkilər yaşayıb və yüz minlərlə vətəndaşı ölkəni tərk etmək məcburiyyətində qalıb. İndi isə Oskanyan həmin səhvlərin məsuliyyətini boynundan atmaq üçün bütün diqqəti Paşinyanın üzünə yönəldir. Bu isə heç bir ölcüyə uymır.

Oskanyan və onun kimiləri Paşinyanı tənqid etməklə, əslində, öz məsuliyyətlərini gizlədirlər. Ancaq Ermənistan ictimaiyyəti artıq yaxşı anlayır ki, bu gün sülhün alterna-

tivi yoxdur. Kim bunu qəbul etmirsə ölkənin gələcəyini riskə atır. Oskanyanın çıxışları isə bütövlükdə, onun dedikləri, sadəcə, siyasi utopiya olmaqla yanaşı, Ermənistan cəmiyyətinin reallıqdan uzaqlaşdırır.

Politoloq İlyas Hüseynov XQ-yə açıqlamasında bildirdi ki, Oskanyan Paşinyanın

yürütdüyü siyasətə dair tənqidi fikirlər səsləndirməklə gündəmdə qalmaq niyyətindədir. Onun sözlərinə görə, Robert Koçaryan dövrünün xarici işlər naziri kimi həmin düşərgə ilə bərgə tarixin zibilliyinə atılmış, heç kəsin fikirlərinə önəm vermədiyi sabiq nazir özünü aktuallaşdırmağa çalışır: “Oskanyanın yanaşması təxminən “mən də gündəmi izləyirəm və fikir bildirə bilərəm” tipindədir. Ancaq onun mövqeyi qeyri-sağlam mövqedir və

yalnız Paşinyanın mövqeyini tənqid etməyə yönəlib. Məlumdur ki, Ermənistan vaxtilə Azərbaycanın şərtlərini qəbul etməydi, bu ölkə üçün daha münasib nəticələr ola bilərdi. Lakin Paşinyan ziddiyyətli bəyanatlar səsləndirməyə başladı. Azərbaycan işğal edilmiş ərazilərini Ermənistanla birləşdirməyə cəhd etdi. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Paşinyan 2020-ci ildə Vətən müharibəsindən öncə Azərbaycana müxtəlif şərtlər təqdim etmək niyyətində idi. Keçmiş qondarma separatçı rejimin tərəf kimi danışıqlarda iştirakına ümid edirdi. Lakin bu gün tamamilə başqa reallıq var. Bu gün ərazi bütövlüyümüz və Azərbaycanın bütün ərazisində suverenliyimiz təmin olunub. İşğaldan azad olunan ərazilərdə genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri gedir. Prezident İlham Əliyev avqustun 21-də Kəlbəcər şəhərinə və Ağdərə rayonunun Vəngli və Kolatağ kəndlərinə köçən keçmiş məcburi köçkünlərlə görüşü zamanı çox mühüm mesajlar verdi”.

İ.Hüseynov bildirdi ki, Vaşinqton görüşünün sülh istiqamətində çox mühüm irəliləyiş hesab edilməsinə baxmayaraq Prezident İlham Əliyev görüşü zamanı ölkəmizin təhlükəsizliyinin və müdafiə qabiliyyətinin artırılmasına diqqət çəkdi: “Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, bizim çox güclü orduya malik olmağımız lazımdır və müasir silah-sursat, hərbi texnika alışı davam etdirilir. Azərbaycan güclü olmalıdır ki, Vardan Oskanyan kimi siyasətbazlar nə vaxtsa, hansısa situasiyada təhlükəsizliyimizə təhdid yaratmaq fəxrinə düşməsinlər. Oskanyan və onun kimi şüxsələr revanşizm barədə düşünməsinlər. Ermənistanı radikal kütlələr və ölkənin reallıqlarından qopmuş, fərqli cəmiyyətlərdə yaşayan diaspor nümayəndələri Cənubi Qafqazda təhlükə törətmək niyyətində olublar. Biz təhlükəsizliyimizi təmin etmək üçün güclü olmalıyıq”.

Politoloq onu da bildirdi ki, V.Oskanyan xarici işlər naziri olduğu dövrdə danışıqlar prosesində Azərbaycanın şərtlərini qəbul etmişdi: “Ümid edirəm ki, ATƏT-in keçmiş Minsk qrupu çərçivəsində aparılan danışıqlar Oskanyanın yaxşı xatırlındadır. Sadəcə olaraq, bu gün Ermənistan cəmiyyətində baş verən proseslər fonunda özünə dividendlər qazanmaqla siyasi hakimiyyəti tənqid edir ki, bu da tamamilə sülh prosesinin əleyhinədir. Vaşinqton razılaşmalarının və sülhün heç bir alternativı yoxdur. Bunu Ermənistanı bütün revanşist qüvvələr, “bəşinci kolon”un nümayəndələri yaxşı bilməli və yadda saxlamalıdır”.

Səxavət HƏMİD
XQ

Üzeyir bəy Hacıbəyli – 140

Dahi bəstəkar ana dilimizin də himayədarı idi

Zaman-zaman Azərbaycanın dahi şəxsiyyətləri, böyük söz, sənət xadimlərimiz müqəddəs ana dilimizin qorunması yolunda böyük işlər görüb, mübarizə aparıblar. Belə şəxsiyyətlərdən biri də dünya şöhrətli dahi bəstəkar, mahir publisist, dramaturq, pedaqoq, alim, akademik, ictimai xadim, xeyirxah insan Üzeyir Hacıbəyliydir.

Üzeyir bəy bütün həyatı boyu ana dili məsələsinə xüsusi diqqət yetirmiş, yorulmadan mübarizə aparmış və silsilə məqalələr yazmışdır. Böyük dühanın əqidəsinə, bir millətin varlığının əsas amili onun dilidir. Ona görə də bütün xalq və ilk növbədə də ziyalılar, alimlər doğma dilini qorumağı bacarmalı, inkişafına nail olmalı, onu yad ünsürlərdən hifz etməlidirlər.

Böyük ziyalı öz məqalələrində dəfələrlə ana dilimizin saflığı məsələsinə, bu dilin yad sözlərdən təmizlənməsinə, sırf Azərbaycan türkcəsi olmasına çalışıb. Bu xüsusda onun “Bir xanım əfəndinin bizlərə hüsn - təvəccühi” məqaləsi maraqlıdır. 20 yaşlı mühtəris bu məqaləni 1905-ci il 10 sentyabr tarixli “Həyat” qəzetinin 62-ci sayında “Üzeyir” imzası ilə dərc etdirib. Burada gənc jurnalist “Peterburqskiye vedemosti” qəzetində Maqda Neyman adlı bir yazarın ana dilimiz əleyhinə böhtanına öz nifrətini bildirib, ona kəskin cavab verib.

Növbəti ildə ana dilinin tədrisi zərurətini irəli sürən Üzeyir bəy Hacıbəyli bir-birinin ardınca 3 məqalə yazıb. Bu məqalələr “Hansı vasitələr ilə dilimizi öyrənib kəsb-maarif etməliyik” sərlövəsi altında “İrşad” qəzetinin 1906-cı il 15, 16, və 20 fevral tarixli saylarında “Üzeyir bəy Hacıbəyov” imzası ilə dərc edilib. Həmin yazılarında Üzeyir bəy ana dilini bilməyənləri istehza ilə “zavallı” adlandırır və bu qisim insanlara ana dilini öyrənmək üçün yollar göstərib. Və bir daha xüsusi olaraq vurğulayıb ki, “...Avropa dillərinə vəqif olan zat, öz dilini də mükəmməl surətdə bilsə, hər bir cəhətdən millətə artıq nəf gətirər”.

Təbii ki, Üzeyir bəy heç vaxt çox dil bilməyin əleyhinə olmayıb. Lakin öz doğma dilini bilməyibərə, fars, rus, ingilis, fransız dillərində “bülbül kimi ötənlərə” istehza ilə gülüb, buna qarşı barışmaz olub. Böyük sənətkar özü Azərbaycan dilini, təhsil aldığı rus dilini bütün incelikləri ilə bilməklə yanaşı, bir neçə dilə – ərəb, fars, türk, tatar, gürcü, ləzgi, fransız dillərinə də bələd olub, bu dillərdə sərbəst danışıb. Ona görə də dil məsələsinə tez-tez müraciət edib, Azərbaycan türkcəsini mükəmməl öyrənmək üçün xalqına faydalı məsləhətlər verib.

Üzeyir bəy özünün “Üsuli-təbii” (Müəllim Əli cənablarına müxtəsər cavab) yazısında qeyd edirdi: “Qafqazda

türk dilini mükəmməl bilənlərdən Əli bəy Hüseynzadə cənabları dəfələrlə qəti surətdə elan etmişdir ki, türk dilində “hansı ki”, “hansılar ki” sözü yoxdur. Mən də deyirəm ki, bu sözü tərcümə üsulu ilə dərs verən müəllimlər rusun “kotoryy” kəlməsini tərcümə etmək üçün özlərindən çıxardıblar, onun istemalı lüzumsuz bir ağırlıqdır”.

Qərİbədir ki, qeyd etdiyimiz bu fikirlərin üstündən bir əsrdən çox zaman keçməsinə baxmayaraq, bu gün də həmin ifadələr işlənir. “Belə deyək” kəlməsi də o qəbildən olan bir ifadədir. Belə çıxır ki, söz sərflərini olan ustadlarımızın bizim üçün örnək ola biləcək fikirlərini qulaqardına vurmuşuq.

Üzeyir bəy Hacıbəyli “Tərəqqi”, “Həqiqət” və “İqbal” qəzetlərindəki məqalələrində bu məsələlərdən geniş bəhs edib. Məsələn, “Dilimizi korlayanlar” məqaləsində dili xətalı axundla artisti bərabər qoyaraq yazırdı:

“Axund belə danışır : –Zamani ki, mən burada əklətmisəm, hərgah bir şəxs ki, onun zahiri və batini mənə məlum olmayan surətdə qapıdan daxil olub içəri girdi və mənə salam verdi, hansı ki, mənə aiddir və yainki, aid düşgöl, onda yəqinlik hasil etmək xaric əz məkandır, mənə fərdidir ki, mən onun salanının cavabında deyəm ki, ələykəssalam!

Axund belə demək istəyir ki, tanımadığın bir adam sənə salam versə, salam almaq sənə bərdur. Amma farsdan tərcümə eləyir, dilimizin sərf-nəhvini bilmir, ona görə də mətləb dolaşq düşür...

Artistlər də bizim dilimizi bu sayaq korlayırlar: “Bu gün Tağıyevin teatrında oynanılacaqdır suznaq bir faciə “ Gaveyi - ahəngər ”. Fasilələrdə çalacaq tarzon və oxuyacaq xanənda, filanın rolunu oynaya-caq məşhur filan artist”...

Uşaq bazara gedib qoz alır və evə qayıdıb anasına deyir ki, “Ana, bazardan qoz aldım”. Amma artist bazardan qoz alıb qayıtsa, anasına belə deyər: “– Ana , bazardan aldım qoz”. Teatrlar üçün yazılan elanları savadlı bir adama həvalə etsəydilər, çox acəb olardı”.

Üzeyir bəy Hacıbəyli fəaliyyəti boyu dilimizin təmizliyi, səlistliyi, sadəliyi, yad sözlərdən qorunması yolunda mübarizə aparmış, müxtəlif üsullardan istifadə edərək onu xalqa çatdırmışdır. Böyük mütəfəkkir yazırdı: “Dilimizin firang dili Yevropada olan kimi, bütün Qafqazda

ümumi bir dil olduğunu, məsələn, bir ləzgi ilə bir erməninin və ya bir malakan ilə bir aysorun bir-biri ilə türk – Azərbaycan dili ilə danışmağa məcbur olduğunu (Yevropa-ya və müttəfiq dövlətlərə) isbat etməliyik. (“Azərbaycan” qəzeti, 1 dekabr 1918-ci il).

Böyük ziyalı olan Üzeyir bəy 1920-ci ildə “Azərbaycan” qəzetində “Çi” imzası ilə dərc etdirdiyi “Zurna” adlı felyetonunda ana dili məsələsinə belə toxunurdu: “Anama dedim ki, gəl səni aparım parlamana. Dedi: Parlamən nədir? Dedim: Parlamən, yəni məclisi-məbusan. Dedi: Məclisi-məbusan nədir? Dedim: O bir məclisdir ki, orada məmləkətimiz üçün qanunlar düzəldirlər və ondan başqa hər nə böyük və kiçik qulluqçularımız var, hamısının əməllərinə baxırlar. Dedi: Ona bizdə divanxana deyirlər. Dedim: Sən deyən olsun, getdik və arvadlara məxsus olan lojalardan tamaşaya başladıq”.

Dialoq bu qaydada xeyli davam edir və suallarının cavabından heç nə anlamayan ana eşitdiyi qəliz söz və ifadələrin öz doğma dilində sadə və daha anlaşılqlı qarşılığını misal gətirir. Müəllif sonda yazır: “Gördüm ki, anam çox bilicidir, dedim, ay ana, kaş ki, sən mənimlə bütün idarələrimizin hamısını gəzib, hər kəsə özünə görə ad qoyaydın və bizə ana dili öyrədə idin...”

Üzeyir bəy öz bədii əsərlərində – ıstər “Ər və arvad”, “O olmasın, bu olsun”, “Arşın mal alan” operetllərində, ıstər operalarına yazdığı librettolarda, ıstərsə də publisistik yazılarında ana dilimizin bütün qanunlarına riayət etmiş, onun gözəlliyini, zərifiyini qoruyub saxlamış, hətta bəzi kəlmələrə, məsələn “Heç hənanın yeridir!”, “Tarixi-Nadiri yarıya qədər oxumuşam”, “O olmasın, bu olsun”, “Bir nəfər molla, üç manat pul, bir kəllə qənd”, “Pulun var, gələrəm”, “Bəs mənim bir abbasım?”, “Əsi, siz gəlini gətirəndə bir baxmadınız görək, bu kişidir, yoxsa arvaddır?”, “Mən dul, sən dul” və sair bu kimi zərb-məsələ dönmüş ifadələrlə dilimizi zənginləşdirib.

1977-ci ildə Almaniyada yaşayan Cənubi Azərbaycandan olan soydaşımız Eldost tərəfindən Üzeyir bəy Hacıbəylinin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən kitab işıq üzü görüb. Orada Eldost yazır ki, “Məşədi İbad” əsəri Azərbaycan dilinin şirin, mənalı, gözəl ifadələri və məsəlləri məcmuəsidir. Bu ifadələr bir tərəfdən dilimizin zəngin, mükəmməl bir dil, o biri tərəfdən isə Üzeyir Hacıbəylinin xalq dilinə bağlı və yüksək qələm sahibi olmasını nümayiş etdirir.

Ümumiyyətlə, böyük sənətkarımız, eyni zamanda, Azərbaycan dilinin sərrafı olan qüdrətli bir dilçi idi. Sankt-Peterburq İncəsənət Tarixi İnstitutunun professoru Yevgeni Braudo Üzeyir bəy Hacıbəyliyi “xalq musiqisinin böyük dilçisi” adlandırb.

Üzeyir bəy həm də ədəbiyyatımızın azman dilçisi idi. Ana dilimizi müqəddəs bilərək onun keşiyində ayıq-sayıq dururdu. Dilimizlə bağlı bütün yazıları oxuyurdu. Ona xələl gətirə biləcək mətləblərin qarşısını vaxtında alırdı.

Bu barədə akademik Məmməd Arif Dadaşzadənin dediklərindən: “Bir dəfə S. Rəhimovun dilini tənqid etmişdim. Məqalə çıxandan sonra mənə dedilər ki, Üzeyir bəy səni axtarır, ona zəng elə. Mən bir qədər təşviş düşdüm. Görəsən, Üzeyir bəy məni nə üçün axtarır? – deyə düşündüm. Zəng vurdum, dedi ki, Arif, bir mənim yanına gələrsən. Getdim, içəri girəndə gördüm ki, mənim məqaləm onun stolunun üstündədir. S.Rəhimovun dilindən gətirdiyim sözlərin altından qırmızı qələmlə xətt çəkmişdi. Salamladıq, oturdum. Dedi ki, məqalən pis deyil, xoşuma gəldi. Amma S. Rəhimovun dilindən gətirdiyin sözlərlə səninlə razılaşmaq çətindir. Əgər sən Bakıda və onun ətraf kəndlərində az işləsən, lakin rayonların bir çoxu üçün xarakterik olan bu sözlərin əleyhinə gedirsənsə, bununla da ədəbi dilimizi yoxsullaşdırmırsanmı? Bəs az işləsən və işlənilməyən bu sözləri yazıçılarımız bədii əsərlərdə işlətməyə, necə olar? Mən razılaşdım və səhvimi başa düşdüm” (Ələkbər Məmmədov, “Nur karvanı” kitabı, Bakı - 2003, səh. 138).

Bəzən Üzeyir bəy Hacıbəylinin həyat fəlsəfəsi insanı yaxşı mənada heyrləndirir. 63 il yaşamış bir şəxs bu qədər işin öhdəsindən necə gəlmişdir? –deyə düşündürsən. Və belə qənaətdə gəlirsən ki, doğrudan da, onda peyğəmbər qüdrəti varmış. Əks halda adi insan onların öhdəsindən gələ bilməzdi. Dahi insan dahiyanə işlər görmüş, məşğul olduğu bütün sahələrə olduğu kimi, dilçilik elmimizdə də öz əvəzsiz töhfələrini vermişdir.

Səadət QARABAĞLI,
üzeyirşünas

Məlum olduğu kimi, Prezident İlham Əliyev Xalq şairi, Dövlət mükafatı laureatı Fikrət Qocanın anadan olmasının 90 illiyi haqqında sərəncam imzalayıb. Ötən əsrin 60-cı illərində Azərbaycan poeziyasına yeni ovqat gətirmiş novator şair kimi tanınan Fikrət Qoca yaradıcılığında milli şeir ənənələrinə və dünya bədii fikrinin nailiyyətlərinə söykənən söz ustalarındandır.

Çağdaş Azərbaycan poeziyasının parlaq simalarından biri, geniş fəlsəfi dünyagörüşünə, milli və bəşəri özünədərkli, sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilən şair

nıları yada salmaq kifayətdir. Həmişini də xalqın sevimlisi olan tanınmış müğənnilər öz repertuarlarına daxil ediblər. Fikrət Qocanın “Qağayı”, “Hamiya

Fikrət Qoca – 90

Məna dərinliyinin poeziyası

Fikrət Qocanı 5 il əvvəl cismən itirsək də, o mənəvi olaraq daim bizim aramızdadır. Çünki bir mütəfəkkir kimi hədəfi düz nişan alan söz sərrafı, saf insani duyğu və düşüncələrin şəffaf tərcümanı kimi özünə könnüllərdə işıqlı abidə ucaldıb.

Fikrət Qoca 1935-ci il avqustun 25-də Ağdaş rayonunun Kotanarx kəndində anadan olub. Ədəbi yaradıcılığa kiçik yaşlarından meyil göstərmiş. Moskvada Maksim Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunu bitirib. Şeirləri 1956-cı ildən mətbuatda çap edilməyə başlanıb. Azərbaycan Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində, “Azərbaycan gəncləri” qəzetində, “Azərbaycan” jurnalında, Yazıçılar Birliyində fəaliyyət göstərmiş, qurumun 1-ci katibi olub. “Əməkdar incəsənət xadimi” və “Xalq şairi” fəxri adlarına, “Şöhrət”, “Şərəf” və “İstiqlal” ordenlərinə, Dövlət mükafatına və “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu”na layiq görülmüş.

Şairin məhəbbət mövzulu şeirlərinin hər biri sirlə dolu qönçə təsiri bağışlayır:

Məhəbbətdə taleyin öz nuru var,
Gözlə arzuy, saf niyyətdi məhəbbət!
Var-dövləti neyləyirsən, bəxtəvər,
Tükənməyən var-dövlətdi məhəbbət!

Onun çap olunmuş kitablarında vətənpərvərlik duyğuları, insan və zaman haqqında düşüncələri fəlsəfi-poetik vəhdətdə öz əksini tapıb. Dünyanın bir çox ölkəsində yaradıcılıq səfərlərində olub, həmin ölkələrdə gedən milli azadlıq hərə-

borcuyam”, “Stixi”, “Dənizdə ay çiməndə”, “Od gəlini”, “Yatmadığım gecələrdə”, “Günlərin bir günü”, “Gül ömrü”, “İnsan xasiyyəti”, “Ömürdən səhifələr”, “Mavi dünyanın adamları”, “Taleyin ağır taleyi”, “Seçilmiş əsərləri”, “Eldən elə – dildən dilə”, “Sükutun səsi” və s. kitabları oxucuların ixtiyarına verilib və sevä-sevä oxunub.

...Onunla ilk görüşümüz, səhv etməməyə, 1981-ci ildə “Azərbaycan” nəşriyyatında – Vaqif İbrahimovın rəhbərlik etdiyi Gənc Yazıçıların Respublika Ədəbi Birliyində keçirilən müzakirələr zamanı olub. Gənclərin şeirlərini səbrlə dinləyən şair dəyərlı fikirlərini söyləyib, tövsiyələr verib. Növbəti görüşümüz 1 il sonra Fikrət Qocanın “İnsan xasiyyəti” kitabının Dövlət mükafatına təqdim olunması ilə əlaqədar Sumqayıtda, Kimya Sənayesi İstehsalat Birliyində baş tutub. Xatırlayırık ki, qələmdaş və dostları Salam Qadizadə, İshaq İbrahimov, Pənah Xəlilov, Vaqif İbrahim cəzəl çıxışlar etdilər. Çoxtirajlı “Kimyaçı” qəzetinin əməkdaşı və gənc şair kimi mənə də söz verildi və şairin kitabı haqqında təəssüratlarını bölüşdüm. Şairin baxışlarında hiss etdim ki, çıxışından razı qalıb. Görüşdən sonrakı çay süfrəsi arxasında söhbətdə də bunu məxsusi qeyd etdi.

Fikrət Qocanın yaradıcılığının əsasında dayanan yeni fikir, yeni ahəng uğrunda apardığı mübarizə diqqəti cəlb edir. Bu, o deməkdir ki, onun yaradıcılığında ənənə və novatorluq məxsusi çalarları ilə üza çıxıb. F.Qoca şeirləri heca vəznində yaratsa da, onun sərbəst düşüncələrində qafiyə axtarı-

katlarına şeirlər həsr edib və üstüörtülü də olsa, milli azadlıqla bağlı arzularını ifadə edib. Nəhayət, 1990-cı illərdə yazdığı “Oddan keçənlər”, “İnsan səviyyəsi”, “Adi həqiqətlər” və s. poemalarında Azərbaycanca gedən azadlıq mübarizəsindən, necə deyərlər, açıq mətnlə bəhs edib. Onun bir sıra nəsr əsərləri də var. “Ölüm ayrılıq deyil”, “Hələlik, – qiyamətədək” povestlərində 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri öz əksini tapıb.

Fikrət Qocanın M.Lermontov, T.Şevçenko, E.Mejelaytis, İ.Volker, X.Risal, İ.Taufər və başqalarından tərcümələri var. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunub.

Şairin duru və axıcı şeirlərinə bəstəkarlar gözəl musiqilər bəstələyiblər. Bu gün də dillər əzbəri olan “Anacan, dostum evlənim”, “Könlüm”, “Günay”, “Gəl ey səhər”, “Çiçək tapa bilmədim”, “Gecə yaman uzundur”, “Payız gəldi” və sair mah-

şı kənarda qalıb. Bu keyfiyyətlər yaradıcılığında təbii və səmimi şəkildə üzə çıxdığı üçün diqqətləyiqdir.

Xalq şairi Fikrət Qoca 2021-ci il mayın 5-də, 85 yaşında vəfat edib və Fəxri xiyabanda dəfn olunub. Çətin şair taleyi yaşamış istedad sahibi bir zaman bu barədə belə yazmışdı:

Dünyanın ən ağır yolu gecədir,
Dünyanın ən böyük sevinci səhər.
Mənim çətinliyim mən ölüncədir,
Sonrası? ...sonrası hər şey düzəldər.

Bir qədər bədbin ruhlu olsa da, düşünrük ki, çətin sınaqlarla dolu olan ömür ləyaqətli insanlar üçün ölümdən sonrakı xatirələr adasında davam edir. Bu mənəda Fikrət Qoca əsərlərində və xatirələrdə yaşayır, müasirimiz olmaqda davam edir.

Ə.DOSTƏLİ
XQ

Azad Qarabağda əks-səda verən muğam

Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi, Mədəniyyət Nazirliyinin və Azərbaycan Televiziyasının təşkilatçılığı ilə ərsəyə gələn IX “Muğam” Televiziya Müsabiqəsinin final mərhələsi Laçın şəhərində keçirilib.

Tədbirdə Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Anar Ələkbərov, Prezident Administrasiyasının humanitar siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Fərəh Əliyeva, Prezidentin Laçın rayonunda xüsusi nümayəndəsi Məsim Məmmədovla yanaşı, ölkənin ədəbi-ictimai xadimləri, incəsənət nümayəndələri və Laçın rayon sakinləri iştirak ediblər. Müsabiqənin final mərhələsində öz məharətini göstərmək üçün 12 iştirakçı seçilib. Onlar yaşı 8-dən 30-a qədər olan yeniyetmə və gənclər arasından 11 mərhələ keçərək finala yüksəliblər.

Münsiflər heyətinin üzvləri arasında Mələkxanım Əyyubova, Mənsum İbrahimov, Nazakat Teymurova, Sərdar Fərəcov, Vamiq Məmmədliyəv, Əməkdar mədəniyyət işçisi İlqar Fəhmi təmsil olunurlar.

İlk təəssüratlar zəngindir. Xalq artisti Mələkxanım Əyyubova: “Belə müsabiqələ-

rin işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda keçirilməsi olduqca qürurvericidir. Təşkilatçıların səyi ilə ərsəyə gələn muğam müsabiqəsi muğam ifaçıları, gənclərimiz üçün bir çıxır, gözəl bir yol açır. Gənclərimiz muğamları doğru-düzgün mənimsəyir, ustadlardan dərslər alırlar, klassik muğamlarımıza yiyələnirlər. Müsabiqədə iştirak edən gənclər bizim gələcəyimizdir”

Xalq artisti Mənsum İbrahimov: “Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Bu gün biz həqiqətən o qələbənin hissini yaşayırıq. Müsabiqə iştirakçıları ələmə-ələmə gəlib, ən yaxşılara finala çıxıb. Heydər Əliyev Fonduna, xüsusi olaraq Mehriban xanım Əliyevaya təşəkkür edirəm. Gənclərimiz, bütövlükdə mədəniyyətimiz üçün xeyirli, uğurlu olsun!”.

Bir-birindən gözəl səslərin dağlarda əks-səda verdiyi yarışmada müxtəlif muğam

və təsniflər ifa edilib. Final mərhələsinin ən həyəcanlı anları qaliblərin adları açıqlanan zaman yaşanıb. 8–16 yaşlı yeniyetmələr arasında 3-cü yərə Kənan Tağızadə, 2-ci yərə Murad Nəbizadə, 1-ci yərə isə Əhəd Ağayev layiq görülüb. 16–30 yaşlı gənclər arasında isə 3-cü yeri Rəis Niftəliyev, 2-ci yeri Nəmin Mirzəyeva, 1-ci yeri isə Aytac Bəybalayeva qazanıb. Fərqlənənlərin hamısı mükafatlandırılıb.

Qeyd edək ki, “Muğam” Televiziya Müsabiqəsi Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə 2005-ci ildən keçirilir. Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü və dəstəyi ilə keçirilən muğam müsabiqələri gənc ifaçıların yaradıcılıq potensialının üzə çıxarılmasına, xalq musiqisinin yaşadıqlaraq yeni nəsillərə ötürülməsinə və Azərbaycanın muğam sənətinin beynəlxalq aləmdə tanınmasına mühüm töhfə verib.

XQ

26 Avqust Laçın Şəhəri Günüdür

Dağlar qoynunda gerçək cənnətdir Laçın!

Artıq 3 ildir ki, gözəl təbiəti göz oxşayan, laçın kimi vüqalı Laçın şəhəri azadlığın bəxş etdiyi xoşbəxt günlərini yaşayır. 3 ildir doğma yurd nisgilli nəğməkar Məhəbbət Kazımovun, köçkünliyədə əbədi dincliyə qovuşmuş laçınlıların ruhu qartal olub səması aydın Laçının dağlarında süzür. Bir vaxtlar qazabə coşan, “qisası!” hayqıran Həkarinin hirs-i-hikkəsi soyuyub, nazlı gəlin kimi cəlvələri, əzizlərinə, Laçının geri dönmüş əzəli sakinlərinə həzin-həzin laylay çalır...

Bu gün Prezident, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin bütün Azərbaycan xalqını sevincə qərq edən, laçınlıların həsrətinə son qoyan növbəti qələbə müjdəsindən 3 il ötür: “Bu gün, avqustun 26-da biz – azərbaycanlılar Laçın şəhərinə qayıtmışıq. Azərbaycan Ordusu Laçın şəhərinə yerləşdi. Zabux və Sus kəndləri nəzarətə götürüldü. Bütün laçınlıları və Azərbaycan xalqını bu münasibətlə təbrik edirəm. Yaşasın Laçın! Yaşasın Azərbaycan!”

Avqustun 26-sı həm də Laçının rəsmi bayram günüdür. Prezident İlham Əliyevin 31 iyul 2023-cü il tarixli “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş əraziləri üzrə şəhər günlərinin təsis edilməsi haqqında” sərəncamına əsasən, artıq 3-cü ildir ki, bu gün ölkəmizin hər yerində Laçın Şəhəri Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd edilir. Bu tarix təkcə 30 il sonra doğma Laçın həsrəti sona çatmış 80 mindən artıq laçınlı üçün deyil, bütün Azərbaycan xalqı üçün, bütün dünya azərbaycanlıları üçün zəfər dastanının şanlı səhifəsinin yazıldığı bayram ab-havalı, sevinc növrəqlı bir gündür.

Azərbaycanın füsunkar guşələrindən olan Laçın rayonu ölkəmizin cənub-qərbində, Kiçik Qafqazda yerləşir. Ərazisi şimaldan Kəlbəcər, cənubdan Qubadlı, şərqdən Xocalı, Şuşa və Xocavənd rayonları, qərbdən isə Ermənistanla həmsərhəddir, 1 şəhər, 1 qəsəbə, 125 kəndi var. Ümumi sahəsi 1835 km metr olan Laçın rayonu 72 min hektar yaylaq sahəsinə və 34 min hektar zəngin meşə massivinə malikdir. Bol su ehtiyatlarına malik rayonun ərazisindən axan Şəlvə və Minkənd çayları birləşərək uzunluğu 113 km olan Həkarı çayını yaradır. 1930-cu il avqustun 8-də təşkil edilən Laçın rayonunun mərkəzi Laçın şəhəridir. 1923-cü ildə Abdallar kənd yaşayış məntəqəsi Laçın adlandırılıb və şəhər statusu alıb.

Böyük strateji əhəmiyyətə malik Laçın rayonu 1992-ci il mayın 18-də Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuşdu. Laçının işğalını şərtləndirən təkcə torpaqlarımıza göz dikmiş, havadalarına arxalananaraq “dənizdən dənizə böyük Ermənistan” xülyası ilə bir-birinin ardınca yaşayış məntəqələrimizə qanlı hücumlar edən, dinc, silahsız mülki insanları qətlə yetirən erməni separatçıların məkrli niyyətləri deyildi. Bu işğal həm də həmin vaxt Azərbaycanda hakimiyyət davası aparən, iqtidarı zorla ələ keçirmiş təcrübəsiz, siyasi savadı olmayan, şəxsi mənafeləri naminə, vəzifə üçün hər şeyi, hətta Vətən torpaqlarını qurban ver-

məyə hazır bir dəstənin xəyanətkar əməllərinin nəticəsi idi...

İşğal zamanı Laçın rayonunun əhalisi etnik təmizləməyə məruz qaldı, 300-dən artıq hərbi və mülki şəxs həlak oldu və ya itkin düşdü. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Laçının işğal edilməsi nəticəsində 217 mədəniyyət, 101 təhsil, 142 səhiyyə müəssisəsi, 462 ticarət, 30 rabitə, 133 idarə və müəssisə, 5 musiqi məktəbi, 1 internet məktəbi, 1 orta texniki peşə məktəbi, 2 avtonəqliyyat və müxtəlif təyinatlı istehsal

müəssisəsi erməni quldurları tərəfindən talan və məhv edildi, 54 dünya, 200-dən çox yerli əhəmiyyətli tarixi abidə vandalizmə məruz qaldı.

İşğalçı Ermənistan 30 il ərzində Cənəvrə konvensiyaları ilə üzərinə düşən öhdəliklərini kobud şəkildə pozaraq, Laçında coğrafi adların dəyişdirilməsi, rayonun təbii resurslarının talan edilməsi, müxtəlif xarici ölkələrdən, əsasən də Suriyadan olan erməniəsilili ailələrin burada məqsədyönlü məskunlaşdırılması və bununla demoqrafik tərkibin dəyişdirilməsi siyasəti aparırdı. Bu kimi əməllər bütün beynəlxalq konvensiyalarda hərbi cinayət kimi təsbit edilir və bu cinayətlər dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında bax verirdi. Ancaq dünya onları bəylik ermənilərin və insanlıqdan kənar vəhşiliklərinə görməzdən gəlirdi üçün tarixi ədalətə Azərbaycan özü öz gücünə bərpə etməli oldu.

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan silahlı qüvvələrinə qarşı başladığı əks-hücum əməliyyatı cəmi 44 gün sonra ölkəmizin tam qələbəsi və düşmənin rüsvay-

çı kapitulyasiyası ilə nəticələndi. Beləliklə, Vətən müharibəsində qazandığımız tarixi zəfər sayəsində xalqımızın Qarabağ, Şərqi Zəngəzur həsrəti başa çatdı.

Döyüş meydanlarında ağır məğlubiyyətə üzləşən mənfur düşməni 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatı imzalamaya məcbur oldu. Bununla da, dövlət başçımızın diplomatik məharəti, prinsipiallığı, dəmir iradəsi sayəsində Laçın şəhəri, həmçinin rayonun Zabux və Sus kəndləri heç bir güllə atılmadan Azərbaycana təhvil verildi. Sözügedən bəyanata əsasən, Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələri 2022-ci il avqustun 26-da Laçın şəhərini həmişəlik tərk etdilər.

Tarixi qələbəmizin ardınca azad edilən torpaqlarda başlatılmış misli görünməmiş bərpə-quruculuq işləri, düşmənin xarabalığa çevirdiyi yurd yerlərinin dirçəldilməsi, genişmiqyaslı infrastrukturun qurulması layihələri uğurla reallığa çevrilməkdədir. Bütün bu işlər işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin inkişafını daim xüsusi diqqətdə saxlayan Prezident İlham Əliyev birbaşa rəhbərliyi sayəsində reallaşır. Fəxrli, qürurla söyləmək olar ki, dövlət başçısının tapşırığına əsasən, Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad edilməsi digər ərazilərində olduğu kimi, Laçında da bərpə, yenidənqurma, inkişaf, çiçəklənmə dövrü davam edir, Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramına uyğun olaraq geri qayıdan sakinlərinin sayı artıqca Laçın yenidən öz xoşbəxt günlərinə döndür.

Qeyd edək ki, indiyədək Laçın şəhərində 2090 nəfərdən ibarət 570 ailənin, Zabux kəndində 823 (217 ailə), Susda 215 nəfərin (59 ailə) və Bəylik kəndində 316 nəfərdən ibarət 79 ailənin daimi məskunlaşması təmin edilib, bu proses müntəzəm şəkildə davam etdirilir. Öz doğma yurdlarına dönmüş sakinlərin işlə təminatı, onların sosial-məişət qayğılarının həlli hər zaman diqqət mərkəzində

saxlanılır, yeni müxtəlif təyinatlı müəssisələr yaradılır, şəhər infrastrukturunu daha da yaxşılaşdırılır, Laçın gündən-günə gözəlləşir. Bölgəyə dəfələrlə səfərlər etmiş Prezident İlham Əliyevin 2023-cü il may ayının 28-də Laçın şəhərinə qayıdan əhəli ilə görüşü zamanı aparılan quruculuq işlərindən bəhs edərək dedi ki: “Biz öz doğma torpaqlarımızı işğalçılardan azad edəndən sonra mən demişdim ki, Qarabağı və Şərqi Zəngəzur cənnətə çevirəcəyik. Cənnətin ağər təsviri varsa, bu gün bax, budur. Gözəl təbiət, əzəmətlı dağlar, gözəl binalar, evlər – hər şey çox böyük zövqə yaradılır ki, həm insanlar burada rahat yaşasınlar, həm də Laçın şəhərinin müasir siması Azərbaycanın əldə etdiyi uğurları ilə eyni səviyyədə olsun”.

Məhz bu sonsuz diqqət və qayğı Şəhər Gününi qeyd etdiyimiz Laçını dünyanın cənnətinə çevirir, laçınlıların xoş arzularına, xoşbəxt gələcəklərinə qol-qanad verir. Hər zaman bax beləcə, gözəllik saç, əziz Laçın, Gününi mübarək!

Mahir RƏSULOĞLU,
XQ-nin Qarabağ müxbiri

Laçın

Zəfər yolçuları

...Vətən uğrunda canını qurban vermiş şəhid Arzu Əliyevin həyat yoldaşı Rəfiqə xanımla söhbət edirik. “Bir quş kimi uçub getdi” – deyir, bu gün kimi yadımdadır. Axşamüstü evə gəldi. Sabah Əsgəran rayonunun Cəmilli kəndinə gedəcəyik, – dedi. Başqa söz söyləmədi. Mən də heç nə soruşmadım. Bir də nə soruşmalıydım? Birinci dəfə deyildi ki...

Döyüşün
13-cü günü...

Qızımız təzə doğulmuşdu. Dörd aylıq idi. Adını özü qoymuşdu – Aynur. Güllü-güllü deyirdi ki, indən sonra evimizdən ayın nuru heç vaxt əskik olmayacaq.

Elə səhər onu yola salanda da bir neçə addım atıb geriyyə döndü. Bir kəlmə “Balımdan muğayat ol”, – dedi.

1990-cı il, dekabr ayının 2-si idi. Bu tarixi yaddan çıxarmaq olarmı? Təbii ki, yox.

Çox istiqanlı, mehriban insan idi. Rəfiqə xanım kövrəlir. Söhbətinə davam edir. Təsədüfən tanış olmuşuq. Şəki – Oğuz avtobusunda. Mən Şəkiddə tibb məktəbində təhsil almışam. Bir dəfə avtobusla evə qayıdanda yanaşı oturmuşuq. Bilmişik ki, eyni kənddənlik. O da Şəkiddə polis şöbəsində işləyirdi.

Bu təsadüfi tanışlıq evliliyin bünövrəsini qoyub. Arzu istəyini anası Firuzə xanıma deyib. Uzun illər tütüncülük briqadiri işləyən Yaqub Əliyev həmkəndlisi Osman kişinin qapısını döyüb. Qızı Rəfiqəni oğlu

Arzuya istəyib. 1989-cu ilin avqust ayının birində toy mağarı qurulub. Qol götürüb oynayıblar. Ömrün bu gözəl günü hələ də Rəfiqə xanımın yaddaşından silinməyib. Söhbətimiz zamanı dönə-dönə o günə qayırdı. Gözlərini uzaqlara dikir. Lap yavaşdan dediyi sözü isə mən aydın eşidirəm: “Elə bil göz dəydi”.

Nə deyəsən. Taleyin işidir. Dekabr ayının 2-də cəbhəyə yollanan Arzu Əliyev ürəyində vətən sevgisi soyuq qış günlərində xidmət etdiyi polis postunda layaqlı dayanır. Aradan cəmi 13 gün keçmiş “Zil-130” markalı maşında Əsgəran rayonunun Cəmilli kəndindən Kosalar kəndinə gedən zaman yolda erməni işğalçıları ilə qeyri-bərabər döyüşdə həyatını itirir. Ömrünün 27-ci ilində şəhidlik zirvəsinə ucalır. Doğulduğu Pədar kəndində torpağa tapşılır. Bu gün Oğuz rayonunun ilk şəhidi olan Arzu Əliyev böyük ehtiramla xatırlanır, xatirəsini əziz tuturlar. Oxuduğu kənd məktəbinə onun adı verilib. Oğuz şəhərinin küçələrindən biri bu torpağın qəhrəman oğlunun adını daşıyır. Ailəsi rayon mərkəzində mənzillə təmin olunub.

Bugünlərdə Oğuz Rayon Polis Şöbəsi şəhidin məzarına yeni qəbirüstü abidə qoyub. Onun doğum günündə anım tədbiri keçirilib. Oğuz Rayon Polis Şöbəsinin rəisi, polis polkovnik-leytenantı Fərid Fətəliyev iftixar hissi ilə danışır. Bildirir ki, cəsur polis işçisi, rayonun ilk şəhidi olan Arzu Əliyevin xatirəsi bizim üçün çox əzizdir. Anım günündə ziyalılar, şəhid valideynləri çıxış edib, səmimi, isti sözlər söyləyəndə, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun 44 gün ərzində ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpə etdiyini bildirəndə, şəhid və qazilərin göstərdiyi qəhrəmanlığın gənc nəsil üçün örnək olduğunu vurğulayanda dövlətimizin yenilməzliyinin bir daha şahidi olduq.

... Yazıya nöqtə qoymazdan əvvəl ürəyimdən keçdi ki, bir gün Oğuzda olanda mütləq Arzu Əliyevin adını daşıyan həmin küçəyə gedim. Onlarla görüşüb arzu və istəklərinə qulaq asacam. Mənə elə gəlir ki, bu yazı sizi daha da duyğulandıracaq...

İlqar HƏSƏNOV,
XQ-nin bölgə müxbiri

“Azərbaycan Hava Yolları” QSC

Azərbaycan Respublikası üzrə mövcud olan
özünün tibb məntəqələrinin fəaliyyətinin
ixtisaslaşmış kənar tibb müəssisələri vasitəsilə
təmin edilməsi xidmətinin satın alınması məqsədilə

AÇIQ TENDER ELAN EDİR

"Azərbaycan Hava Yolları" QSC Azərbaycan Respublikası üzrə mövcud olan özünün tibb məntəqələrinin fəaliyyətinin ixtisaslaşmış kənar tibb müəssisələri vasitəsilə təmin edilməsi xidmətinin satın alınması üçün açıq tenderində iştirakçıların veronika.oborskaya@azal.az elektron poçt ünvanına yazılı müraciət etməklə prosedurun şərtlər toplusunu əldə edə bilərlər.

Təkliflərin təqdim olunması üçün son tarix 17 sentyabr 2025-ci il saat 15.00-dəkdir.

Göstərilən vaxtdan gec təqdim olunan zərflər açılmadan geri qaytarılacaqdır.

Prosedur üzrə əlaqələndirici şəxs – Veronika Oborskaya, İnnovativ və marketinq məhsullarının təchizatı şöbəsinin layihə rəhbəri, veronika.oborskaya@azal.az, iş – (+99412) 4972600 daxili 4258.

“Suraxanı Avtomotoservis” ASC səhmdarlarının nəzərinə!

11 oktyabr 2025-ci il saat 12.00 – da cəmiyyətin səhmdarlarının növbədənəknər ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir.

İclasda bütün səhmdarların iştirakı vacibdir.

İclasın gündəliyi:

1. Baş direktorun təyin edilməsi.

Ünvan- Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu, Qaraçuxur qəsəbəsi, E.Bəkirlı küçəsi 4041.

Rəhbərlik

№ 179 (30873) 26 avqust 2025-ci il, çərşənbə axşamı

İDMAN

Yunan-Roma güləşçilərimiz Dünya üçüncüsü oldu

Bolqarıstanın Samokov şəhərində keçirilən U-20 Dünya çempionatı başa çatıb.

Yunan-Roma güləşi üzrə Azərbaycan millisi mötəbər yarışda 3 medal qazanıb. Çempionatda 90 xal toplayan güləşçilərimiz komanda hesabında dünya üçüncüsü olub. Millimiz həm medalların sayına, həm əyarına, həm toplanan xallara, həm də sıralamadakı komanda mövqeyinə görə, son 3 ildə özünün ən yaxşı nəticəsinə nail olub.

Xatırladaq ki, komandamızın heyətində Ayxan Cavadov (60 kq) qızıl, Turan Daşdəmirov (55 kq) gümüş, Fəraim Mustafayev (67 kq) isə bürünc medal qazanıb.

“Sabah” yeni mövsümə qələbə ilə başlayıb

Futbol üzrə Misli Premyer Liqasında II turun oyunları başa çatıb.

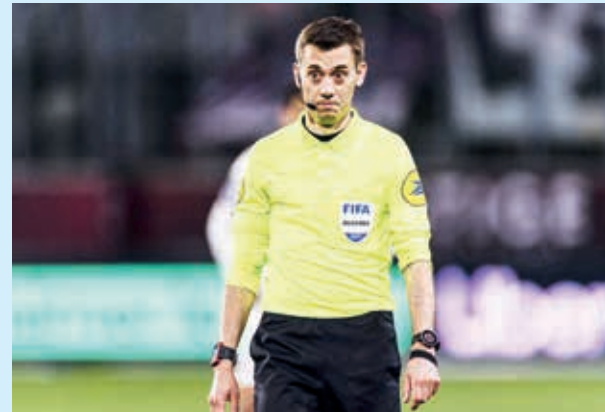
İlk turda “Qarabağ”la oyunu təxirə salınan “Sabah” səfərdə “Şamaxı”nın qonağı olub. Görüş Bakı klubunun 2:1 hesablı qələbəsi ilə yekunlaşıb.

Günün digər matçında “Turan Tovuz” evdə “Araz-Naxçıvan”a uduzub–1:2.

Qeyd edək ki, turun əvvəlki oyunlarında “Neftçi” səfərdə “İmişli” ilə heç-heçə edib–0:0, “Qarabağ” evdə “Sumqayıt”a 0:1, “Kəpəz” “Karvan-Yevlax”a 2:3 hesabı ilə uduzub.

Tura dünən keçirilən “Qəbələ” – “Zira” matçı ilə yekun vurulub. Gərgin keçən oyun bəkilirlərin qələbəsi ilə başa çatıb – 2:1.

“Qarabağ” Bakıda oynayacaq

Avqustun 27-də Bakıda Tofiq Bəhramov adına Respublika stadionunda “Qarabağ” və “Ferentsvaroš” komandaları arasında keçiriləcək UEFA Çempionlar Liqasının pley-off mərhələsinin cavab oyununun təyinatları açıqlanıb.

Saat 20:45-də start götürəcək qarşılaşma Fransadan olan hakimlər briqadasına həvalə edilib. Görüşü FIFA referisi Kleman Tyurpen idarə edəcək. Ona həmyerliləri Nikolya Danos və Aleksis Auqer kömək göstərəcəklər. Dördüncü hakim funksiyasını Romen Lissorq yerinə yetirəcək.

VAR-da Jerom Brizar, AVAR-da Nikolya Renvil əyləşəcək.

Qabil YUSİFOĞLU
XQ

“Sosial İş” İctimai Birliyinin nizamnaməsinin və qeydiyyat haqqında şəhadətnaməsinin əsəlləri itdiyi üçün etibarsız sayılır. (VÖEN-1601779161).

Azərbaycan güləşinin yeni ulduzu

Azərbaycan güləşində yeni bir ulduz parlayır. Onun adı Ayxan Cavadovdur, 18 yaşı hələ gələcək ay tamam olacaq.

Yunan-Roma güləşçisi son 2 ildə ard-arda qazandığı qızıl medallarla hamımızı sevindirib. Ötən həftəsonu Bolqarıstanın Samokov şəhərində başa çatan güləş üzrə U-20 Dünya çempionatında Azərbaycan adına yeganə çempionluğa da məhz o, imza atıb.

Ayxanın yüksəlişi 2024-cü ildə Serbiyada keçirilən U-17 Avropa çempionatı ilə başlayıb. 60 kq çəki dərəcəsində çıxış edən idmançımız finalda Ermənistan təmsilçisi Aleks Marqaryana 9:4 hesabı ilə qalib gəlib. Qarşılaşmanın gedişində hesabda geri olsa da (1:4), fasilədə məşqçilərinin verdiyi tapşırıqları uğurla yerinə yetirərək geridönüş etməyi bacarıb. Bu qələbə onun təkəcə texniki deyil, eyni zamanda, psixoloji üstünlüyünün də sübutu idi.

“Məşqçilərimin dəstəyi və inam hissi məni çempion etdi”, – deyə Ayxan görüşdən sonra bildirmişdi.

Avropa titulundan sonra qarşıda İordaniyanın paytaxtı Əmmən şəhərində keçirilən U-17 dünya çempionatı vardı. Bu dəfə də final, bu dəfə də qələbə! Həllədicə qarşılaşmada gürcüstanlı Vaxtanq Loluya 4:1 hesabı ilə qalib gələn Ayxan karyerasında ilk dəfə dünya çempionu adını da qazandı.

O, fəxrlə deyir: “Bu titulu əldə etmək üçün aylardır məşqçilərimlə birlikdə əzmli çalışırıq. Əziyyətimiz yerdə qalmadı, bəhrəsini gördük”.

Ayxan sübut etdi ki, bunlar yalnız başlanğıcdır. 2025-ci ildə güləş alə-

mi onu U-20 yaş qrupunda izləməyə başladı. İtaliyanın Kaorle şəhərində keçirilən Avropa çempionatında o, isveçli Adam Silverinə qarşı çətin final görüşündə 1:1 hesabına rəğmən, keyfiyyətli xal üstünlüyü hesabına fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxdı.

Ardınca Bolqarıstanın Samokov şəhərində baş tutan U-20 dünya çempionatında hamıdan güclü oldu. Bu dəfə finaldakı rəqib ermənistanlı Yurik Mxitarıyan idi. Ayxan 12:5 hesabı ilə əzmkar qələbə qazanaraq yenə Azərbaycan bayrağını ən uca zirvədə dalğalandırdı.

Finaldan öncə həyəcanın olduğunu etiraf edən gənc idmançı hisslərini belə ifadə etməyə çalışıb: “Bu hissləri sözlə bildirmək çətindir. Ermənistan idmançılarına qarşı hər zaman görüşlərimiz prinsipial əhəmiyyət daşıyır. Rəqibə qalib gələrək Azərbaycan bayrağını ən yüksəyə qaldırdığım üçün fəxr edirəm”.

Aşşeron güləş məktəbinin yetirməsi olan Ayxan Cavadov Azərbaycan güləş tarixində həm U-17, həm də U20 yaş qruplarında Avropa və Dünya çempionu olan sayca üçüncü yunan-Roma güləşçisidir. Ondan əvvəl bu uğura yalnız Murad Məmmədov və İslam Abbasov imza atıblar.

Dörd böyük turnir – 4 qızıl medal. Ayxan güləşdə daha böyük uğurları hədəfləyib. Özünə də inanır: “Heç nə mümkün deyil. Bunun üçün sadəcə, inanmaq və sona kimi mübarizə aparmaq lazımdır”.

Hələ ki, 60 kq-da güləşməyi, fizi-

ki hazırlığını daha da gücləndirməyi düşünür. Daim öz üzərində işləmək onun əsas prioritetidir. Güləşdə Olimpiya və iqiqat dünya çempionu Keniçiro Fumitanı özünə kumir seçib. Ayxan onun səviyyəsinə çatmağı qarşısına məqsəd qoyub.

Onun uğurları minlərlə gəncə nümunə olacaq, güləş tariximizin yeni səhifələrini yazacaq. Qarşıda isə hələ çox sınaqlar var – Olimpiya Oyunları, böyükklər arasında dünya və Avropa çempionatları...

Rasim MÖVSÜMOV

Naxçıvan xəbərləri

Zəfər qartalları – unudulmaz xüsusi təyinatlılar

Naxçıvanda “Xüsusi Təyinatlı Qüvvələr (XTQ) veteranları, şəhid ailələri ilə işin gücləndirilməsi” adlı yeni vətənpərvərlik layihəsinin icrasına başlanılıb. Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin dəstəyi ilə həyata keçirilən aksiyada Zəfər qartalları olan xüsusi təyinatlıların döyüş hünərinin təbliği, onların şəhid yoldaşlarının xatirələrinin yad edilməsi, ailələrinə diqqət və qayğı göstərilməsi kimi tədbirlər nəzərdə tutulur.

İlk olaraq “Naxçıvan” sarayında xüsusisə təyinatlı qazilərin və XTQ şəhidləri ailələrinin iştirakı ilə keçirilən forumda “Xüsusi Təyinatlıların Qaziləri, Şəhid Ailələri və Veteranları İctimai Birliyi”nin sədri Bəhrüz Məmmədov, Milli Məclisin deputatları Vüqar Rəhimzadə, Elçin Mirzəbəyli, Türkiyənin Naxçıvandakı baş konsulu Asip Kaya, Naxçıvan MR Ali Məclisinin deputatları qazi Təbriz Zeynalov, Üzeyir Məmmədov və rəsmi qurumların nümayəndələri 5 il əvvəl Vətən müharirə-

bəsində qazandığımız tarixi Zəfərdən, savaş zamanı qardaş Türkiyənin Azərbaycana mədəni-siyasi dəstəyindən, dövlətin və ictimai qurumların şəhid ailələrinə, qazilərə göstərdiyi diqqət və qayğıdan söhbət açıblar.

Forumda XTQ şəhidlərinin ailələrinə və qazilərinə xatirə hədiyyələri təqdim edilib.

Məclisin bədii hissəsində Naxçıvan Flarmoniyasının mahnı və rəqs ansamblı iştirakçılara Qara-

bağ Zəfərini, ordumuzun rəşadətini tərənnüm edən konsert proqramı təqdim edib.

Layihə çərçivəsində forum iştirakçıları üçün Naxçıvan şəhərinə infotur proqramı da planlaşdırılıb. Layihənin məqsədi Azərbaycan və Türkiyə arasında mədəni və sosial əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, eləcə də xüsusi təyinatlı qazilər və şəhid ailələri arasında əməkdaşlıq və şəbəkələşmənin gücləndirilməsidir.

Kikboksçular Qarsdan 23 medalla qayıdılar

Qarsda Ani şəhərinin fəthinə həsr olunmuş kikboks turnirində Türkiyə, Azərbaycan, İran, Gürcüstan, Əfqanıstan və Ermənistan komandaları iştirak ediblər.

HAVA

Bakıda yağmursuz, şərq rayonlarında yağış, şimşək və dolu

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumata görə, bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişəcn buludlu olacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Mülayim şimal-qərb küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 21-25, gündüz 29-34 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 759 millimetr civə sütunundan 756 millimetr civə sütununa enəcək. Nisbi rütubət gecə 70-80, gündüz 45-55 faiz təşkil edəcək.

Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi proqnozlaşdırılır. Lakin gündüz bəzi şərq rayonlarında qısamüddətli leysan xarak-

terli yağış yağacağı, şimşək çaxacağı, dolu düşəcəyi ehtimalı var. Gecə və səhər bəzi dağlıq ərazilərdə duman olacaq. Mülayim şərq küləyi əsəcək. Havanın temperaturunun gecə 20-25, gündüz 33-38, dağlarda gecə 15-20, gündüz 25-30 dərəcə isti olacağı ehtimal edilir.

XQ

BAŞ REDAKTOR

**ƏFLATUN
AMAŞOV**

TELEFONLAR:
Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75
Məsul katib: 493-61-02
Texniki şöbə: 493-59-64

Mühasibatlıq: 498-85-29
Email: xalqgazeti@gmail.com
info@xalqgazeti.az

+994(51) 280-16-44

“Xalq qəzeti”nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:
AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 3581
SİFARİŞ 1730
QİYMƏTİ 60 qəpik

Növbətçi redaktor
Mirbağır YAQUBZADƏ
Çapa imzalanmışdır 00:00